

Torsdagen den
17 maj 1979

Torsdagen den 17 maj

Kl. 12.00

§ 1 Justerades protokollet för den 9 innevarande månad.

*Tillkännagivande
om Prins Carl
Philips födelse*

§ 2 Tillkännagivande om Prins Carl Philips födelse

*Om beskattningen
av vissa landstings-
anställda danska
läkare*

Upplästes följande till riksdagen inkomna tillkännagivande:

Hennes Majestät Drottningen har den 13 maj 1979 nedkommit med en son. Han kommer att få namnen *Carl Philip Edmund Bertil*. Han kommer att kallas *Carl Philip*. Hans titel blir Hertig av Värmland.

Stockholms slott den 14 maj 1979

CARL GUSTAF

Talmannen anmälde att han vid en ceremoni på Stockholms slott den 14 maj 1979 till Deras Majestäter Konungen och Drottningen framfört riksdagens lyckönskningar med anledning av den glädjande tilldragelsen.

§ 3 Om beskattningen av vissa landstingsanställda danska läkare

Statsrådet HEDDA LINDAHL erhöil ordet för att besvara *Wiggo Komstedts* (m) den 25 april anmälda fråga, 1978/79:513, och anförde:

Herr talman! Wiggo Komstedt har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att de landsting som nu har ett flertal danska läkare anställda inte skall komma i en ohållbar situation.

Den som arbetar i Sverige utan att vara bosatt här taxerades tidigare i det för hela landet gemensamma taxeringsdistriktet i Stockholm. Han hade inte rätt till allmänna avdrag och grundavdrag. Å andra sidan påfördes han kommunalskatt efter 10 % mot normalt 25–28 %. Efter riksdagsbeslut i december 1978 taxeras sådana personer fr. o. m. 1979 års inkomst på i princip samma sätt som inkomsttagare som är bosatta i Sverige. De har alltså rätt till allmänna avdrag och grundavdrag och påförs kommunalskatt efter den procentsats som gäller för vanliga inkomsttagare.

Lagändringen motiverades av att de äldre bestämmelserna var svåra att följa i praktiken för både inkomsttagare och myndigheter. De gav därför ett ojämnt och i många fall orättvist resultat. De nya reglerna innebär att alla skattskyldiga – det må vara svenska eller utländska medborgare – som vistas tillfälligt i Sverige kommer att behandlas lika. Den nya lagstiftningen har således åstadkommit ökad likformighet och rättvisa vid beskattningen.

Danska läkare och medicine studerande har här i landet – särskilt under

Torsdagen den
17 maj 1979

*Om beskattningen
av vissa landstings-
anställda danska
läkare*

sommarmånaderna – uppehållit vikariat på läkartjänster, i de flesta fall korttidsvikariat på tjänster inom den öppna vården. Föreningen för de danska läkarstuderandena anser att de ändrade skattebestämmelserna innebär en försämring för dessa vikarier, och föreningen har därför blockerat vikariaten fr. o. m. den 1 maj i år. Det är beklagligt att så skett, då dessa vikarier varit och är ett välkommet tillskott till vår sjukvård, särskilt under semestertider då våra egna läkarresurser är ansträngda.

Från socialstyrelsen och Landstingsförbundet har jag inhämtat att man kontinuerligt följer läkarsituationen med uppmärksamhet. Man arbetar där gemensamt med en mera långsiktig planering och fördelning av läkarresurserna så att huvudmännen successivt skall bli mindre beroende av tillgången på tillfälliga vikarier. Den ökade svenska läkarutbildningen kommer att skapa förutsättningar härför. Det är emellertid i första hand de som har den dagliga personalplaneringen om hand som nu måste vidta de omdispositioner som situationen kan komma att kräva.

Jag är övertygad om att sjukvårdshuvudmännen genom att se över sina samlade resurser inom såväl sluten som öppen vård vidta alla de åtgärder – omfördelning av läkarresurser, spridning av semestrar, anställning av icke färdigutbildade läkare m. m. – som är möjliga för att även under den kommande sommaren erbjuda allmänheten en så god sjukvård som möjligt.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

WIGGO KOMSTEDT (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för ett mycket långt och ordrikt men ack så sakligt innehållslöst svar.

Frågan är föranledd av den oro som de ansvariga sjukvårdshuvudmännen känner inför den stundande semesterperioden. De sydliga länen i vårt land har under senare år i många fall fått förlita sig på de många danska läkare som upprätthållit ett stort antal tjänster. Det beslut som riksdagen har fattat när det gäller beskattningen av de danska läkarna med ikraftträdande den 1 maj i år gör att dessa läkare nu stannar hemma i Danmark, vilket får rent katastrofala följder för exempelvis Kristianstads län, som är det län jag bäst känner till.

Vad sjukvårdshuvudmännen nu vill veta är om regeringen inte alls kunde förutse de konsekvenser som beslutet innebär. Det skulle ta för lång tid att här redovisa alla tjänster och orter som berörs av beslutet. Låt mig därför bara nämna några exempel från Kristianstads län, där situationen för exempelvis Hässleholms sjukvårdsområde är följande:

I Perstorp har man totalt två läkartjänster som upprätthålls av två danska läkare. Dessa två läkare försvinner – där är det med andra ord stängt. I Tyinge försvinner en läkartjänst av totalt två. I Lönsboda upprätthålls endast en av de totalt tre tjänster som det skulle vara på den orten, och den tjänsten försvinner nu. I Hässleholm försvinner två tjänster av sju. I Vinslöv finns en

*Om beskattningen
av vissa landstings-
anställda danska
läkare*

tjänst, likaså i Sösåala, men där behövs semestervikarier, och sjukvårdshuvudmännen kan i dag inte lova att man kan få någon sådan.

I Simrishamns sjukvårdsområde är situationen den här:

I Tomelilla är en tjänst besatt av totalt tre. I Simrishamn är två besatta av totalt fyra, och där kommer endast en läkare att vara i tjänst under sommaren.

Brösarp, Gärsnäs och Borrby är enläkarstationer, och där finns i dag inga semestervikarier att tillgå.

Till detta kommer jourläkartjänsterna, som till tre fjärdedelar varit besatta av danska läkare.

Den här listan skulle kunna göras lång, men tiden medger inte att jag relaterar fler exempel, utan vi får nöja oss med detta. Jag tror att det kommer att visa sig att sjukvården i Kristianstads län denna sommar inte bara är ett problem – den kan bli en katastrof.

Det svar som statsrådet har lämnat är mer än lovligt blåögt. Det vittnar om en fullständig okunnighet om problemen och om nonchalans mot sjukvårdshuvudmännen.

Jag vill fråga: Vilka besked vill statsrådet ge de människor som denna sommar kanske sitter i väntrummen på en fyrläkarstation, där endast en läkare är i tjänst, eller på en enläkarstation, där det står: Stängt på grund av semester?

285 000 invånare i Kristianstads län väntar med spänning på statsrådets svar.

Statsrådet HEDDA LINDAHL:

Herr talman! Wiggo Komstedt är väldigt upprörd – det förstår jag av hans sätt att replikera mig – och jag vill nu svara med att komma med en mycket lugn replik.

Som framgått av mitt svar har riksdagen så sent som i slutet av förra året tagit beslutet om ändringar i kommunalskattelagen. Ändringsförslaget i den nu aktuella skattefrågan föranledde inga invändningar i riksdagen. Det var ett enigt skatteutskott som lade fram betänkandet. Jag har heller inte sett någon motion i ärendet.

Tyvärr har situationen nu utvecklats så att blockaden från de danska läkarstuderandenas förening har utvidgats till att omfatta även de yngre danska läkarna. Detta är givetvis mycket beklagligt, men vi kunde naturligtvis inte förutse att dessa ändrade skatteregler skulle leda till en sådan här blockad. Vi har inte heller fått några som helst propåer från huvudmannahåll.

Det hela är, som sagt, mycket beklagligt, och jag kan förstå att sjukvårdshuvudmännen med den korta tid som de nu har till sitt förfogande måste få svårigheter att hinna vidta de åtgärder som behövs för att få en fungerande sjukvård under sommaren. Jag är övertygad om att de gör allt de kan för att så mycket som möjligt undvika att väntetiderna för läkarbesök blir längre och att resvägarna till tjänstgörande läkare blir alltför långa.

Jag vill emellertid också påminna om att socialstyrelsen har givit ett ganska

Torsdagen den
17 maj 1979

*Om beskattningen
av vissa landstings-
anställda danska
läkare*

vidsträckt bemyndigande till huvudmännen när det gäller att på vikariat anställa ännu icke legitimerade läkare.

WIGGO KOMSTEDT (m):

Herr talman! Låt mig ytterligare belysa vad statsrådet egentligen har sagt eller inte sagt.

I svarets näst sista stycke står det på de sista raderna: "Den ökade svenska läkarutbildningen kommer att skapa förutsättningar härför." Det är alltså för att klara nytillströmningen. "Det är emellertid i första hand de som har den dagliga personalplaneringen om hand som nu måste vidta de omdispositioner som situationen kommer att kräva."

Det är just det som är problemet: de människor som i dag handlägger detta och som skall göra dessa omdispositioner har inte några att omdisponera. Det finns alltså inga, och då är det att göra det väldigt lätt för sig att säga att man skall göra omdispositioner.

Den ökade svenska läkartillströmningen hälsar vi med tillfredsställelse, och jag hoppas självfallet att vi kan täcka hela vårt behov med endast svenska läkare. Men jag frågar statsrådet: När går detta att genomföra? Dagens problem måste lösas snarast, och då inte bara med tanke på den stundande semesterperioden då problemen blir särskilt besvärliga, utan för tiden närmast efter semestern. Såvitt jag har kunnat inhämta enligt den information jag fått kommer vi inte att kunna lösa problemen under de närmaste åren.

Det är riktigt att riksdagen har fattat det här beslutet om nya skatteregler, men den som sitter i ett läkarvåntrum i sommar och inte kan få någon hjälp, han struntar i riksdagens beslut vare sig de är riktiga eller felaktiga. Han är inte intresserad av den saken utan av att få hjälp för sina krämpor. Vi är satta att sköta även den saken och inte att bara fatta beslut vad gäller skattesystem.

Statsrådet sade att hon beklagar och att man inte kunde förutse utvecklingen. Men är det inte en regerings uppgift att förutse vad som kan hända, när den fattar ett beslut som får så vittgående konsekvenser för så många människor?

Statsrådet HEDDA LINDAHL:

Herr talman! Det är riksdagen som har fattat detta beslut. Regeringen kunde faktiskt inte förutse denna blockad. Jag tycker att frågeställaren begär litet för mycket. Lagen är så pass ny, men självfallet kommer vi att göra en utvärdering. Sedan är det ändå Landstingsförbundet som skall ta initiativ, och jag har icke fått någon propå från huvudmännen.

WIGGO KOMSTEDT (m):

Herr talman! I så fall är sjukvårdsministern den ende som är i salig okunnighet om sjukvårdshuvudmännens problem. Problemen har påpekats vid ett otal tillfällen, och många politiker från den här landsändan har uppvakts. Det är tydligen bara så, att informationen inte har nått in i

kanslihuset, vilket jag beklagar.

Sedan vill jag ta fasta på det svar som statsrådet har givit, dvs. att man inte kunde förutse någonting. Jag menar att det hör till en regerings uppgifter att förutse situationer när den fattar beslut. Om regeringen nu inte kunde förutse detta vill jag fråga: Vilka åtgärder tänker statsrådet vidta för att komma till rätta med det som man inte kunde förutse och som i dag är ett problem?

Statsrådet HEDDA LINDAHL:

Herr talman! Jag är faktiskt i mycket intim kontakt med svenska folket: genom brev, telefon och mig tillsända tidningsurklipp. Så problemen ute hos huvudmännen är verkligen inte okända för mig.

Dessutom har jag och mitt departement varit i förbindelse med Landstingsförbundet, så vi har bevakat frågan. Men jag anser att absoluta och aktuella initiativ bör tas av Landstingsförbund och huvudmän.

Jag skall vara mycket observant när det gäller frågan om semestervikarier, men i dag kan jag absolut inte göra någonting i egenskap av sjukvårdsminister.

WIGGO KOMSTEDT (m):

Herr talman! Nu skall vi klara ut det här, statsrådet. Vad är det nu som gäller? Skedde det många kontakter med de människor som känner oro? Eller är det det första svaret som gäller i vilket statsrådet sade att hon inte hade märkt någonting av detta? Vilket är det som gäller? Är det det sista? I så fall hoppas jag att statsrådet tar ett initiativ, ty när semesterperioden väl har börjat och det sitter en mängd människor i väntrummen utan att kunna få någon hjälp är det mycket svårt att kunna göra någonting. F. ö. har vi riksdagsmän, som kan ställa frågor om aktuella problem och eventuellt få ett svar och förhoppningsvis ett mera positivt svar än detta, vid den tidpunkten lämnat riksdagen eftersom riksmötet slutar om tre veckor.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om tillsättningen av skolledartjänster

Statsrådet BIRGIT RODHE erhöll ordet för att besvara *Egon Jacobssons* (s) den 8 maj anmälda fråga, 1978/79:527, och anförde:

Herr talman! Mot bakgrund av de uttalanden som regering och riksdag tidigare gjort rörande den vikt som bör tillmätas den lokala skolstyrelsens förord vid tillsättning av skolledartjänst har Egon Jacobsson frågat mig om jag inte anser att riksdagsuttalanden behöver följas.

Till grund för tillsättning av statlig tjänst ligger regeringsformens bestämmelser om att avseende skall fästas endast vid sakliga grunder såsom förtjänst och skicklighet. Också arbetsmarknadspolitiska hänsyn kan enligt förarbetena till regeringsformen vägas in som saklig grund. Strävan att exempelvis åstadkomma en jämnare fördelning mellan kvinnor och män inom olika

Torsdagen den
17 maj 1979

*Om tillsättningen
av skolledartjänster*

tjänstekategorier kan därför enligt gällande uppfattning vara saklig grund i regeringsformens mening.

Regeringsformens regler skall enligt lagen om offentlig anställning (4 kap. 3 §) tillämpas även vid tillsättning av icke statlig tjänst.

Som befordringsgrund för tjänst som skolledare gäller enligt skol-förordningen (17 kap. 15 §) särskilt insikter, erfarenhet och övriga egenskaper som fordras för att utöva tjänsten. Vid tillsättning av skolledartjänst skall regeringen vidare enligt riksdagens uttalande tillmäta skolstyrelsens förord stor vikt.

De regler som jag redogjort för innebär att regeringen normalt följer skolstyrelsens förord om det kan bedömas vara sakligt grundat. Det kan emellertid inträffa fall där enligt regeringens mening markant överlägsenhet i fråga om förtjänst och skicklighet bör få väga tyngre än det lokala förordet.

I ett aktuellt fall har regeringen frångått skolstyrelsens förord vid tillsättning av en skoldirektörstjänst. Regeringen har i detta fall tillsatt en kvinnlig sökande, som skolstyrelsen förbigått vid sitt förord trots att hon i fråga om såväl utbildning som lärar- och skolledartjänstgöring var den av skolstyrelsen förordade överlägsen.

Skolledartjänsterna är ett klart mansdominerat område av skolan. Det framgår t. ex. av att endast 5 av 90 skolchefstjänster under perioden oktober 1976–mars 1979 tillsattes med kvinnor. Det är därför nödvändigt att medvetet sträva efter att öka inslaget av kvinnor på ledande befattningar inom skolan. Samma uppfattning gav också riksdagen uttryck för i samband med behandlingen av propositionen om skolans inre arbete m. m. Som en följd härav tillsatte också min företrädare en kommitté (U 1977:03) med uppgift att öka andelen kvinnor på skolledande befattning.

För att det skall vara möjligt att öka antalet kvinnliga skolledare är det ett minimikrav att man i de fall då en kvinna är mest meriterad till tjänsten noga beaktar jämställdhetsprincipen. Vid tillsättning av skolledare måste denna synpunkt vägas in tillsammans med det av skolstyrelsen avgivna förordet. Ett sådant bedömningssätt står enligt min mening i överensstämmelse med såväl regeringsformens stadganden som riksdagens uttalanden.

EGON JACOBSSON (s):

Herr talman! I anständighetens namn tackar jag statsrådet för svaret. Jag är lika missnöjd med svaret som jag är över denna miniregerings politik. Det är f. ö. inget svar på min fråga, som kort och enkelt löd: Anser skolministern att riksdagsuttalanden behöver följas?

I stället för att svara på frågan försöker Birgit Rodhe gömma sig bakom jämställdhetens täckmantel. Det är inte lite fräckt, därför att denna regering ägnat denna viktiga fråga ringa uppmärksamhet. Och det gäller inte minst jämställdheten inom skolans område.

Birgit Rodhe nämner förvisso de socialdemokratiska initiativ som tagits och den särskilda kommitté som ett av de socialdemokratiska initiativen ledde till. De förslag som denna kommitté lämnade till regeringen innebar

bl. a. anordnande av särskilda fortbildnings- och förberedelsekurser för att underlätta och stimulera en ökning av andelen kvinnor på skolledande befattningar. Vad har Birgit Rodhe gjort med dessa förslag? Inte ett dugg. Men nu passar det att använda jämställdhetsfrågan.

Det finns egentligen bara en sak jag kan hålla med om i Birgit Rodhes svar på min fråga, nämligen att anledningen till denna bl. a. är tillsättandet av skoldirektörstjänsten i Lomma kommun i Skåne. Det som är allvarligast med denna regerings handlande i detta avseende är att man dels åsidosätter riksdagens tidigare gjorda uttalande, dels sätter den kommunala demokratin ur spel.

När det gäller denna upprörande nonchalans mot riksdagen förutsätter jag att Birgit Rodhes och regeringens handlande blir föremål för konstitutionsutskottets granskning. Det är att beklaga att Birgit Rodhe när denna granskning sker sannolikt inte längre är statsråd, så att hon kan motta den prickning av statsrådet som måste bli följden.

Birgit Rodhes totala nonchalans för underordnade instansers enhälliga beslut, som enligt riksdagen skall tillmätas stor vikt, är djupt oroande. Den visar ett förakt för parlamentarismens idéer. Till saken hör också att jag får läsa Birgit Rodhes sakståndspunkter i en tidning innan de skall bli föremål för diskussion här i kammaren. Det är sådant som vi har fått vänja oss vid från denna regering. Det är ytterligare ett exempel på folkpartiregeringens nonchalans. Det är inget annat än ett försök att blanda ihop korten.

I brevet från Lomma till regeringen har man redogjort för hur man ser på handläggningen av detta ärende och hur anmärkningsvärd man har funnit den vara. En enhällig skolstyrelse, en enhällig länskolnämnd och en enig skolöverstyrelse har alla uttalat sig för en och samma sökande. När Birgit Rodhe får hand om ärendet fattar hon ett beslut som går helt emot dessa instanser. Detta är helt unikt. Hur tror Birgit Rodhe att de förtroendevalda, tjänstemännen samt de fackliga organisationer som varit berörda upplever detta? I en tid när den kommunala kompetensen och den kommunala demokratin behöver vidgas går Birgit Rodhe åt motsatt håll.

Statsrådet BIRGIT RODHE:

Herr talman! Jag kan naturligtvis ge ett mycket kort och enkelt svar på den fråga som Egon Jacobsson ställer. Jag upprepar att den ursprungliga frågan var om riksdagens uttalanden skall följas. De skall naturligtvis följas, men då får man också läsa innantill vad som står i dem och vad de innebär.

Med anledning av Egon Jacobssons påstående att regeringen i det aktuella tillsättningsärendet skulle ha gått emot riksdagens uttalande från 1957 vill jag erinra om att riksdagen vid detta tillfälle slog fast, att stor vikt skall fästas vid skolstyrelsens förord. Riksdagen sade alltså inte att det endast är skolstyrelsens bedömning som skall vara utslagsgivande. Den är en av flera faktorer som skall vara utslagsgivande för det slutliga ställningstagandet.

När regeringen har tagit ställning, har den fäst stor vikt vid det lokala förordet men också sett till att de sökandes meriter har vägts in och bedömts. Den har vidare fäst vikt vid de uttalanden som riksdagen gjort om behovet av

*Om tillsättningen
av skolledartjänster*

att öka antalet kvinnliga skolledare. Det är genom att väga samman dessa faktorer som regeringen har kommit fram till sitt ställningstagande i det aktuella fallet.

EGON JACOBSSON (s):

Herr talman! Birgit Rodhe säger att riksdagens uttalanden skall följas, men då har ju Birgit Rodhe handlat fel. I statsutskottets utlåtande från 1957 framhålls följande: "Särskilt vill utskottet framhålla vikten av att det i praktiken verkligen blir så som departementschefen avsett, nämligen att skolstyrelsens förord tillmätas stor vikt vid tillsättningen av skolledarbefattningarna. Utskottet anser det önskvärt, att denna uppfattning kommer till klart uttryck i blivande författningsbestämmelser i ämnet."

Sedan är det faktiskt så, Birgit Rodhe, att här gäller det inte bara en enig skolstyrelse, utan det gäller en enig länskolnämnd och en enig skolöverstyrelse. Personalorganisationerna har varit lika eniga och ställt upp i det aktuella beslutet.

Det här är ingenting annat än ett försök att dribbla bort vad sakfrågan egentligen gäller, nämligen att en regering skall följa och ha respekt för de uttalanden som en riksdag har gjort. Det är också allvarligt – det nämnde jag i mitt förra inlägg – när man försöker vidga den kommunala demokratin, att Birgit Rodhe går den motsatta vägen.

Jag vill kort citera vad Birgit Rodhe sade i denna kammare den 3 maj i år:

"Jag kan försäkra --- att vi i folkpartiet tar frågan om närdemokrati i högsta grad på allvar och att vi också kommer att på alla punkter fullfölja vår politik i det avseendet. Men jag måste ändå se det så att närdemokrati framför allt innebär, att besluten skall fattas nära människorna, dvs. att det lokala ställningstagandet i skolstyrelsen måste vara avgörande." Tala om ord och handling.

Detta säger ifrågavarande statsråd några dagar innan hon avgör ett ärende tvärtemot vad hon uttalat i riksdagen.

Statsrådet BIRGIT RODHE:

Herr talman! När det gäller bedömningen av själva sakfrågan vill jag först och främst hänvisa till vad jag redan tidigare har sagt. Också när det gäller citaten ur både propositionen och av statsutskottets uttalande är det hela tiden fråga om att detta skall tillmätas stor vikt, det har jag inte förnekat. Men vad jag har understrukit är att också andra omständigheter skall tillmätas vikt.

Sakfrågan gäller här också att en kvinnlig sökande inte skall förbigås när hon har bättre meriter än den som skolstyrelsen förordar.

Egon Jacobsson hänvisar till de fackliga organisationernas uttalanden. Några sådana uttalanden har inte redovisats. Skolstyrelsen har heller inte i beslutsprotokoll motiverat sitt ställningstagande i övrigt. Den har uppgivit att de fackliga organisationerna beretts tillfälle att följa ärendet, men mer har man inte sagt.

EGON JACOBSSON (s):

Herr talman! Birgit Rodhe talar om andra omständigheter. Det skulle kanske vara välgörande för denna kammare att de omständigheterna redovisades, därför att det går inte – som jag har framhållit här tidigare – att gömma sig bakom den i och för sig mycket viktiga jämställdhetsfrågan. Här handlar det om att ha respekt för riksdagens tidigare gjorda uttalande och att låta de lokala och regionala instansernas förord väga tungt vid avgörandet av ärenden av denna typ.

I brevet från skolstyrelsen från Lomma kommun, som Birgit Rodhe har fått, framhålls den ingående prövning som skolstyrelsen och dess presidium har gjort. Där framhålls samrådet med de fackliga organisationerna. Där framhålls att de besvär, som de medsökande anfört över skolstyrelsens förord, för skolstyrelsen är väl kända och sakligt prövade. Likväl hävdar här Birgit Rodhe andra omständigheter, som hon inte klart har kunnat redovisa.

Statsrådet BIRGIT RODHE:

Herr talman! De andra omständigheter som jag hänvisar till – och som torde ha framgått av mina tidigare yttranden – är alltså meriterna och jämställdhetsaspekten. Jag skulle gärna vilja veta – jag finner att tiden är inne att ställa den frågan nu – vad det är som Egon Jacobsson menar att skolstyrelsen grundar sitt ställningstagande på, men som jag inte skulle ha tagit hänsyn till.

EGON JACOBSSON (s):

Herr talman! Jag försökte i mitt tidigare inlägg redogöra för den mycket seriösa prövning som har gjorts i den skolstyrelse som här diskuteras. Samma seriösa prövning har skett i länskolnämnden och i skolöverstyrelsen. Alla instanser har lika enhälligt uttalat sig efter denna seriösa och ingående prövning.

Jag måste hävda en gång till: Dribbla inte bort sakfrågan genom att försöka gömma er bakom jämställdhetens täckmantel! Det är falskt, eftersom det här handlar om respekt för riksdagen och om respekt för den kommunala demokratin.

Statsrådet BIRGIT RODHE:

Herr talman! Jag har, som jag har betygat förut, självfallet respekt för riksdagens uttalanden. Det är emellertid nödvändigt att väga samman olika uttalanden som riksdagen har gjort. Det är det som regeringen har gjort i det här fallet. Jag har givetvis också respekt för den kommunala demokratin – och Egon Jacobsson borde känna mig tillräckligt väl för att veta att jag har det. Menar Egon Jacobsson alltså att man skall förbigå en kvinna i det fall då hon är den mest meriterade och göra det – såsom man här från skolstyrelsens sida har gjort – utan annan hänvisning än att man anser att en annan sökande är mera lämplig? Någon jämförande motivering har inte gjorts i skolstyrelsens förord.

Torsdagen den
17 maj 1979

*Om användningen
av reklam som
läromedel i skolan*

EGON JACOBSSON (s):

Herr talman! Det som är så fantastiskt är just att jag känner Birgit Rodhe från skolvärlden sedan många år. Jag vet inte vad som händer när man en dag blir statsråd i en folkpartistisk regering, men att det är något märkligt som inträffar har jag i alla fall fått fullt klart för mig; annars skulle jag aldrig ha ställt denna fråga.

Låt mig slutligen, herr talman, säga att jag tycker att Birgit Rodhe borde fundera närmare över sitt handlande och försöka dra konsekvenserna av detsamma.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Om användningen av reklam som läromedel i skolan

Statsrådet BIRGIT RODHE erhöll ordet för att besvara *Inga Lantz* (vpk) den 9 maj anmälda fråga, 1978/79:535, och anförde:

Herr talman! Inga Lantz har frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidta för att ändra på förhållandet att skolan ofta använder reklammaterial som läromedel, vilket framkommit i en rapport från nordiska ämbetsmannakommittén för konsumentfrågor.

Bakgrundsmaterial till den aktuella rapporten är bl. a. ett antal intervjuer med lärare i hemkunskap, barnkunskap, samhällskunskap och ekonomi samt – i mindre utsträckning – intervjuer med mellanstadie lärare. Av rapporten framgår att en stor del av de tillfrågade lärarna i Sverige hade använt kommersiellt material under året närmast före undersökningen. Som skäl till att de använde kommersiellt material hade lärarna bl. a. uppgivit att materialet är aktuellt och att det har en intresseväckande och attraktiv utformning.

Jag anser att den situation som rapporten ger en bild av är otillfredsställande. Detsamma gäller uppgiften att hälften av lärarna, som använder kommersiellt material, avstår från att med eleverna ta upp en diskussion om materialets kommersiella inriktning. Att materialets karaktär inte klargörs i undervisningen är olyckligt från konsumentpolitisk synpunkt.

Mot bakgrund av undersökningens resultat rekommenderar utredningen bl. a. att man i lärarutbildningen systematiskt bör föra in moment om reklam, bl. a. för att ge lärarna beredskap att på ett medvetet sätt hantera kommersiellt material. Man bör vidare enligt rapporten kunna kräva att – vid användningen i undervisningen – avsändaren tydligt anges på dylikt material. Man skulle också kunna överväga att materialet märks ”reklam”.

Enligt vad jag erfarit skall synpunkter på rapporten nu inhämtas från de nordiska länderna genom bl. a. ett remissförfarande. Rapporten förväntas resultera i att ett förslag till åtgärdsprogram läggs fram för det nordiska ministerrådet.

Jag har uppfattningen att de åtgärder som föreslås av utredningen bör övervägas snarast. Jag utgår från att skolöverstyrelsen och övriga berörda

myndigheter noga följer utvecklingen på detta område och vid den fortsatta behandlingen av rapporten vidtar de åtgärder och framlägger de förslag som kan förädlas av densamma.

Nr 148

Torsdagen den
17 maj 1979

INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret.

I skolan finns de kommersiella intressena representerade på olika nivåer – i form av säljerbjudanden av t. ex. kurser och skoltröjor och i form av tryckt eller audiovisuellt material. Det är näringslivets branschorganisationer som står bakom. Detta kommersiella material har stor påverkan på eleverna.

På initiativ av nordiska ämbetsmannakommittén har det gjorts en undersökning av hur mycket kommersiellt material som används i skolorna. Tre av fyra lärare använder detta material i de ämnen där konsumentfrågor behandlas. Materialet är till 85 % gratis, och det förklarar till viss del den stora användningen.

Eleverna får vid upprepade tillfällen ta del av en stor mängd kommersiellt material. Och trots att så gott som alla intervjuade lärare anser att syftet med detta material är att öka försäljningen, avstår hälften av lärarna från att ta upp en diskussion med eleverna om materialets kommersiella inriktning. Materialet används alltså utan okritiskt granskande som rent reklammaterial, och i denna egenskap får det större effekt än mycket annat reklammaterial. Eleverna uppfattar det nämligen som sanktionerat av skolan, och då det dessutom används i en undervisningssituation blir effekten dubbelt effektiv, sett ur försäljarnas vinkel.

Att använda kommersiellt material i skolan utan att redogöra för vad det är för sorts material tycker jag är fel och mycket otillfredsställande eftersom skolan skall, som det heter, främja en undersökande och kritiskt värderande inställning hos eleverna.

Jag har frågat fru Rodhe vad hon tänker göra för att förändra denna situation. Av svaret som jag har fått framgår att hon inte är nöjd med situationen utan anser att åtgärder "bör övervägas snarast". Men det är ingen garanti för att reklamen i skolorna stoppas. Hon utgår från att skolöverstyrelsen och andra myndigheter "följer utvecklingen", men det tycker jag inte räcker. Jag hade hoppats på ett regeringsinitiativ för att stoppa reklamen i skolorna, när situationen i denna fråga nu ser ut som den gör. Och jag hade frågat fru Rodhe vilka åtgärder hon tänkte vidta för att ändra på förhållandena. Något svar på den frågan har jag inte fått.

Statsrådet BIRGIT RODHE:

Herr talman! Jag vill gärna hålla med om vad Inga Lantz sade, att det som står i rapporten om att hälften av lärarna inte hade gjort klart att det är reklammaterial som används, är en ganska oroande uppgift. När man i det ena eller andra sammanhanget i skolan använder reklammaterial, måste det stå fullkomligt klart för eleverna att materialet har denna karaktär.

Men det är också viktigt att eleverna i skolan fostras till att leva i en värld som trots allt, vad vi än anser därom, är full av reklam. Det är då enligt min

*Om användningen
av reklam som
läromedel i skolan*

Torsdagen den
17 maj 1979

*Om användningen
av reklam som
läromedel i skolan*

mening skolans uppgift att lära eleverna att kritiskt granska produkter av reklamkaraktär. På så sätt kan skolan hjälpa eleverna att stå emot trycket från allt det kommersiella material som de kommer att drabbas av när de lämnar skolan.

Jag vill i detta sammanhang erinra om vad skolöverstyrelsen anförde i sitt förslag till ny läroplan: Eleverna "kommer helt naturligt att arbeta med material som tillkommit för att påverka och övertyga. --- Läraren kan rätta uppenbara sakfel och tillföra försummade synpunkter. Eleverna skall emellertid beredas tillfälle till självständiga ställningstaganden i för dem viktiga frågor. Detta förutsätter bl. a. att de möter och bedömer också sådana framställningar i text, ljud och bild, som främst uttrycker värderingar. --- Skolans uppgift är också att ge eleverna möjlighet att utan lärarens hjälp kontrollera sakuppgifter och bedöma en framställnings eventuella tendens." På den punkten kan jag helt stå bakom skolöverstyrelsens yttrande.

Jag sade att jag utgår från att skolöverstyrelsen och övriga berörda myndigheter noga följer utvecklingen och vidtar åtgärder. Jag har inhämtat att skolöverstyrelsen i hög grad beaktar dessa frågor och är beredd att vidta åtgärder.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Nu förstår jag plötsligt ingenting. Först håller fru Rodhe med om att detta är oroande men säger sedan att eftersom vi har den värld vi har måste vi använda reklam, även i skolorna. Hon godtar alltså att reklammaterial finns i skolan, och då har vi helt motsatt uppfattning. Jag trodde att jag skulle få ett klart avståndstagande från att man använder reklam i skolans undervisning, men det har jag inte fått - tvärtom efter det senaste inlägget.

Det saknas bra och aktuella läroböcker i dessa ämnen. Det är därför situationen ser ut som den gör. Det var också anledningen till att jag hade hoppats få ett uttalande från statsrådet där hon hade tryckt på, att vi måste framställa alternativt, icke-kommersiellt material. I just dessa ämnen, som behandlar konsumentfrågor, är ju det så viktigt. Vid framställningen av nytt, icke-kommersiellt material i dessa ämnen bör också elever och lärare medverka. Dessutom måste lärarna få en beredskap, så att de, om de i viss mån vid något tillfälle måste använda reklam, kan analysera och hantera detta material.

Det är också mycket viktigt att man får reda på vem det är som skickar ut materialet. Jag var för en tid sedan på ett elevrådssammanträde i en skola. Där hade man undervisning i hur man borstar tänderna, och då användes kommersiellt material från en branschorganisation - Frukträdet. Det användes helt naturligt utan att man talade om vad det var för material.

Det har i denna utredning kommit fram en provundersökning som visar att skolungdomar inte uppfattar någon skillnad mellan kommersiellt och

icke-kommersiellt material eller andra läromedel. Jag tycker att detta är mycket allvarligt, och jag hade hoppats på ett mer konkret ställningstagande i denna fråga från regeringens sida.

Statsrådet BIRGIT RODHE:

Herr talman! Jag kan inte finna att avståndet mellan våra ståndpunkter är så stort som Inga Lantz vill göra gällande. Jag har klart sagt ifrån att skolan, vid varje användning av material som på något sätt kan betecknas som reklam, måste göra klart för eleverna vad det är fråga om för slags material. Men jag menar också att skolan inte kan avskärma sig från den värld den lever i. Eleverna måste tränas att bedöma sådant reklammaterial som de i olika sammanhang utsätts för redan som ungdomar och som de under sitt fortsatta liv i minst lika stor utsträckning kommer att utsättas för inom arbetsliv och samhällsliv.

Skolan använder självfallet inte bara reklammaterial. Den använder också t. ex. konsumentverkets Råd och Rön. Det är viktigt att vi får mer icke-kommersiellt material för en hel del av de frågor som Inga Lantz exemplifierade. Men jag menar att man hela tiden måste hålla fast vid skolans uppgift att träna eleverna i ett kritiskt granskande av det slags påverkan som reklamen utsätter dem för i samhället.

INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Fru Rodhe säger att vi skall använda reklam i skolan. Det är ju det man gör. Fru Rodhe tar inte avstånd från det, och det är jag väldigt besviken över.

Tre av fyra intervjuade lärare på högstadiet använder kommersiellt material i sådana ämnen där man behandlar konsumentfrågor. I vissa ämnen – hemkunskap och ekonomi – använder alla lärare reklammaterial. Även på mellanstadiet förekommer kommersiellt material. Jag tycker att detta är mycket otillfredsställande, och jag hade hoppats på ett avståndstagande från statsrådets sida och på åtgärder för att häva det nuvarande förhållandet. När det gäller just dessa ämnen, som är så viktiga för eleverna som kommande konsumenter i den kommersiella värld som vi lever i, hade jag trott att regeringen skulle ta allvarigare på förhållandena och uttala att det behövs – som jag tycker helt naturligt – icke-kommersiella läromedel i dessa ämnen. Det är mycket angeläget att man med det snaraste får alternativa icke-kommersiella läromedel i just de här ämnena.

Statsrådet BIRGIT RODHE:

Herr talman! Vi har, såvitt jag förstår, ganska gott om icke-kommersiellt material. Det är tänkbart att det på vissa punkter kan behöva kompletteras, men det kan vi väl inte gärna gå in på här.

Jag vill fortfarande understryka att eleverna samtidigt måste vänjas vid att kritiskt granska den information som de utsätts för i reklamsyfte. De måste alltså lära sig i skolan och få träning i att genomskåda det reklambombarde-

mang som de utsätts för. Annars skulle skolan svika en mycket viktig uppgift, som gäller att fostra eleverna till kritiskt ställningstagande.

INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Jag motsätter mig självfallet inte att eleverna får lära sig att kritiskt granska reklammaterial, men det får inte stå i motsats till att man tar fram icke-kommersiella läromedel och att de används i skolans undervisning i de här ämnena.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Om utvecklingen vid AB Emmaboda Glasverk

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN erhöll ordet för att besvara *Stig Alemyr*'s (s) den 4 maj anmälda fråga, 1978/79:526, till industriministern, och anförde:

Herr talman! Stig Alemyr har frågat industriministern vilka åtgärder regeringen avser att vidta med anledning av den senaste utvecklingen vid Emmaboda glasverk.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Den 18 januari i år besvarade jag en fråga i samma ämne som hade ställts av Stig Alemyr. I mitt svar meddelade jag att styrelsen för Emmaboda Glas AB hade beslutat genomföra en rekonstruktionsplan, som skulle komma att medföra en minskning av antalet anställda vid glasverket. Jag framhöll att regeringen kände en stark oro över den negativa utvecklingen vid glasverket. Jag hade därför i brev till ledningen för det franska företaget Saint Gobain Industries (S:t Gobain), som äger glasverket, begärt en redogörelse för de åtgärder som kommer att vidtas för att ersätta bortfallet av arbetstillfällen i Emmaboda kommun.

Jag har sedermera av den franska företagsledningen fått en muntlig redovisning i anslutning till de frågor som jag berörde i mitt brev. Företagsledningen framhöll att verksamheten i Emmaboda hade gått med betydande förluster och att det för glasverkets fortlevnad var nödvändigt att genomföra en rekonstruktionsplan som på kort sikt kommer att medföra en minskning av antalet anställda. Man underströk dock att S:t Gobain var fast beslutet att stanna kvar på den svenska marknaden, och man var beredd att markera detta genom nya investeringar i Sverige så snart rekonstruktionsarbetet hade genomförts. De franska representanterna förklarade sig också vara väl medvetna om sitt sysselsättningsansvar och hänvisade till det arbete som pågick inom Emmaboda Industriutveckling AB, som finansierades av det franska företaget och som hade till uppgift att skaffa ersättningsindustrier till Emmaboda kommun. Det pågick ett energiskt arbete för att finna lämpliga projekt, och man hade goda förhoppningar om att nå vissa resultat före årets slut.

För egen del framhöll jag att den svenska regeringen självfallet med tillfredsställelse noterat att det franska företaget beslutat sig för att bibehålla och utveckla anläggningen i Emmaboda. Samtidigt förklarade jag dock att de hittills redovisade resultaten inte kunde anses vara tillräckliga med hänsyn till den unika sysselsättningsutfästelse som hade lämnats och med tanke på S:t Gobains stora resurser. Jag utgick därför från att det franska företaget fortlöpande skulle redovisa vilka åtgärder som kommer att vidtas för att ersätta bortfallet i arbetstillfällen i Emmaboda.

Jag räknar med att S:t Gobain kommer att lämna en sådan redovisning för arbetet att skaffa ersättningsindustrier till kommunen. Glasverket kommer emellertid också i framtiden att spela en avgörande roll för sysselsättningen. Därför är det utomordentligt viktigt att det bedrivs ett framåtsyftande utvecklingsarbete inom glasverket. De anställda har visat ett stort intresse för detta genom att bilda en produktutvecklingsgrupp. Jag har under våren haft överläggningar med såväl denna grupp som med företagsledningen för att diskutera dessa frågor, och jag utgår från att företagets ägare på allt sätt kommer att stödja denna betydelsefulla verksamhet.

STIG ALEMYR (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka arbetsmarknadsministern för svaret på min fråga.

Det är nu fjärde gången jag frågar företrädare för den svenska regeringen hur man bedömer situationen i Emmaboda och vilka åtgärder man är beredd att vidta för att se till att S:t Gobain uppfyller sina förpliktelser att hålla sysselsättningen vid glasverket på samma nivå som den hade i december 1973. Jag kan med beklagande konstatera att läget i Emmaboda – trots relativt optimistiska statsrådssvar genom de här två åren – oavbrutet försämrats.

Sedan januari 1978 har 111 anställda slutat på glasverket, 1 – en direktör – har anställts. Ytterligare flera 10-tal har nu varslats. Det betyder att i företaget arbetar nu drygt 200 färre personer än när S:t Gobain lämnade sitt löfte.

I ett litet samhälle som Emmaboda betyder en sådan neddragning av sysselsättningen utomordentligt allvarliga problem. Varje statsråd jag har frågat har svarat att man hoppas att det skall vända sig och att S:t Gobain skall leva upp till sina löften. Herr statsråd! Det har inte hänt någonting, och det händer faktiskt ingenting!

Den oro som har präglat inte minst facket ökar. I praktiken har S:t Gobain inte bara minskat produktionen utan också stoppat allt utvecklingsarbete. Det gör att man verkligen frågar sig: Planerar nu koncernledningen en nedläggning av hela verksamheten?

Det går nu inte längre att bara sitta och hoppas. Jag var i januari tacksam för att statsrådet hade tagit direktkontakt med företaget och bett om preciseringar av vad man tänkte göra. Sedan dess har det praktiskt taget inte hänt någonting. Man praktiserar något slags uppehållande försvar.

Herr statsråd! Jag har tidigare frågat: Skulle inte den svenska regeringen via kontakterna i Paris kunna ta direktkontakt med den franska regeringen, som ju ofta visat en påtagligt känslighet för de franska multinationella företagens

*Om utvecklingen
vid AB Emmaboda
Glasverk*

situation utomlands? Jag är så orolig för utvecklingen i Emmaboda just nu att jag väddar till och kräver av arbetsmarknadsministern att nu på något sätt vidga kontakterna, inte bara med företaget utan också till den franska regeringen. Det är nu alldeles nödvändigt att någonting positivt händer i Emmaboda.

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Stig Alemyr visar på att utvecklingen i Emmaboda varit negativ under de senaste åren. Det har jag medgivit tidigare. Det har varit en mycket svår påfrestning på det här företaget. Stig Alemyr och jag är båda väl medvetna om att det finns sakliga grunder till denna utveckling.

Däremot är jag inte beredd att hålla med Stig Alemyr om att ingenting har hänt. Jag tycker mig på goda grunder kunna påstå att det har funnits en mycket hård bevakning av det här företaget och dess koncernledning ända ned till dess koncernkontor i Paris. Den har inte bara skett via mig och regeringen utan också genom facket – jag vill ge facket den erkänslan – som här har engagerat sig på ett osedvanligt sätt genom att driva på produktutvecklingen.

Vi kan konstatera att produktutvecklingsbolaget, trots förlusten på 20 milj. kr. föregående år, nu har satsat 5 milj. kr. och har kommit med en del projekt som kan leda till positiva resultat. Vid överläggningar direkt med företagsledningen har jag, som framgår av mitt svar, förklarat att jag tycker att detta är otillräckligt i förhållande till de mycket anmärkningsvärda utlåtelse som just detta företag har gjort för sysselsättningen i Emmaboda. Men, Stig Alemyr, låt oss ändå erkänna att påtryckningarna – via de kanaler som vi har haft tillgång till – på detta glasverk har varit mycket hårda.

Med anledning av Stig Alemyrs påstående om en oavbruten försämring vill jag framhålla att det på kollektivsidan kan väntas en nyrekrytering efter semestrarna detta år. Där tycks en viss vändning vara på gång. Ordergångerna är f. n. hyggliga.

STIG ALEMYR (s):

Herr talman! Den fackliga rörelsen i Emmaboda har gjort utomordentligt stora insatser. Vi är helt överens på den punkten. Också kommunen har engagerat sig starkt. Den har beställt en utredning hos Arbetslivscentrum. Jag har Emmabodarapporten i min hand, och slutsatserna i den är mycket oroande.

Jag har inte kritiserat regeringen för att den inte skulle vara intresserad av vad som händer i Emmaboda. Jag har uttalat min tacksamhet över att man har tagit kontakt med företaget. Men detta frågesvar liksom tidigare frågesvar slutar i en allmän from förhoppning. Man hoppas att utvecklingen skall vända. Så har dock inte skett. Inga tecken tyder på en vändning till det bättre i Emmaboda. Därför är min fråga till regeringen: Vilka åtgärder är regeringen beredd att vidta förutom samtalen med S:t Gobain? Det går inte att bara sitta och hoppas att det kommer positiva besked därifrån. Under den tid man sitter och hoppas finns det anledning räkna med att utvecklingen avsevärt

försämrar.

Statsrådet reagerade inte på min begäran om en direktkontakt med den franska regeringen för att erinra om vilken vikt vi fäster vid utvecklingen av St Gobain i Emmaboda.

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Vi kommer att fortsätta bevakningen av företagsledningens agerande, i synnerhet dess ansträngningar att genom produktutveckling få fram alternativ sysselsättning i Emmaboda. Det är det centrala. Stig Alemyr. Jag tror att vi är överens om detta. Sedan kan man fundera över vilka vägar som är de bästa att gå. Jag skall inte undanhålla kammaren att vi har haft funderingar på att genom direkta kontakter med olika organ i Frankrike ta upp diskussioner. Men det är en sak som jag tror att vi får överväga i ett annat rum än riksdagens plenisal.

Vi torde vara överens om att rekonstruktionsplanen måste genomföras för att få detta företag på fötter. Det blir då en nedskärning på tjänstemannasidan men en oförändrad nivå i fråga om antalet kollektivanställda. Som jag sade i min replik kommer det också att ske en nyrekrytering i fråga om kollektivanställda. Det innebär en viss vändning till det bättre, om de rapporter är riktiga som har kommit in till arbetsmarknadsdepartementet.

Vidare vill jag gärna, herr talman, peka på att det finns signaler om att åtminstone något av de projekt som produktutvecklingsbolaget arbetar med kan leda till ett icke föraktligt antal nya arbetstillfällen, kanske 20–25 stycken.

STIG ALEMYR (s):

Herr talman! Av det senaste inlägget finner jag att just nu är statsrådet Wirtén något mera optimistisk än i det skrivna svaret, som han läste upp tidigare. Jag noterar det med tacksamhet.

Jag är också tacksam för att det inte blir ett direkt nej på min begäran att eventuellt ta upp kontakter av annat slag än de som hittills har tagits – kontakter direkt med den franska regeringen. Jag hoppas att det skall bli möjligt för er att göra det.

Jag vill, herr talman, till sist säga att vi skall naturligtvis inte från vår sida rikta onödig kritik mot den svenska regeringen. Jag har tidigare sagt att jag är övertygad om att statsrådet Wirtén är personligen starkt engagerad i det här sammanhanget. Jag vill bara deklarerat att vi från politikerhåll i Kalmar län kommer att intensivt följa ärendet, och vi kommer tillbaka igen, om det visar sig att statsrådets optimism inte är grundad. Vi gör det tillsammans med kommunen och tillsammans med de fackliga organisationerna i Emmaboda.

Överläggningen var härmed slutad.

Nr 148

Torsdagen den
17 maj 1979

*Om utvecklingen
vid AB Emmaboda
Glasverk*

Torsdagen den
17 maj 1979

1978/79:176 om åtgärder för att trygga tillgången på olja

1978/79:179 om åtgärder för att säkra tillgången på olja

*Meddelande om
interpellationssvar*

*Om bevarande av
en svensk tillverk-
ning av lantbruks-
traktorer*

Handelsministern HADAR CARS:

Herr talman! Carl Lidbom och Bo Siegbahn har i interpellationer frågat mig om de åtgärder regeringen avser vidta för att trygga tillgången på olja. På grund av utlandsresa har jag inte haft möjlighet att besvara interpellationerna inom föreskriven tid. Svar kommer att lämnas den 26 maj.

§ 8 Om bevarande av en svensk tillverkning av lantbrukstraktorer

Handelsministern HADAR CARS erhöll ordet för att besvara *Svante Lundkvists* (s) den 20 april anmälda fråga, 1978/79:507 till jordbruksministern, och anförde:

Herr talman! Svante Lundkvist har frågat jordbruksministern om han anser det för jordbrukets vidkommande från försörjningsberedskapssynpunkt angeläget att bevara en svensk tillverkning av lantbrukstraktorer.

Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Försvarsutskottet har under vårriksdagen behandlat en motion (1978/79:1786) av Stig Josefson m. fl. rörande samma fråga. I motionen erinrades om att det enda traktortillverkande företaget i landet planerar att inleda samarbete med ett finskt företag. I planerna, anförde motionärerna, ingår uppenbarligen att i vart fall huvuddelen av tillverkningen skall föras över till Finland. Motionärerna anförde att denna utveckling borde prövas från beredskapssynpunkt, både för det civila och för det militära försvaret, och föreslog att riksdagen hos regeringen skulle begära en sådan prövning.

Försvarsutskottet anförde i sitt betänkande (FöU 1978/79:21):

”Utskottet anser att det är viktigt med en god beredskap i fråga om maskiner och redskap som berörs i motionen. Viktigare än förmågan att nyttillverka är resurserna för reparationer och tillgången på reservdelar inom landet. Utskottet har inhämtat att berörda myndigheter följer utvecklingen och förutsätter att myndigheterna vid behov vidtar eller föreslår åtgärder för att en tillräcklig försörjningsberedskap skall upprätthållas. Någon särskild prövning av det slag motionärerna föreslår vill utskottet inte förorda. Motionen 1786 bör avslås.”

Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets hemställan (rskr 1978/79:237).

För egen del instämmer jag i riksdagens bedömning att försörjningsberedskapen i detta avseende främst är beroende av resurserna för reparation och tillgången på reservdelar. Jag har därför inte funnit skäl att föreslå regeringen att vidta särskilda åtgärder för att bibehålla tillverkningskapaciteten i fråga om traktorer.

SVANTE LUNDKVIST (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka handelsministern för svaret på min fråga. Jag är väl medveten om den motion handelsministern hänvisar till och försvarsutskottets och riksdagens ställningstagande till den.

I utskottets betänkande över motionen anser man det viktigt med en god beredskap i fråga om bl. a. traktorer. Utskottet hade, som handelsministern nyss har nämnt, inhämtat att berörda myndigheter följer utvecklingen och förutsatte att myndigheterna "vid behov vidtar eller föreslår åtgärder för att en tillräcklig försörjningsberedskap skall upprätthållas".

Jag gör nu den bedömningen efter det att jag en längre tid har följt diskussionerna kring Volvo BM:s intentioner i dessa sammanhang, att det föreligger en överhängande risk för att vi för våra behov när det gäller traktorer kommer att bli helt hänvisade till den tillverkning som sker i andra länder. Efter vad som numera är känt är man på Valmet icke beredd att tillsammans med Volvo BM bilda det tidigare tänkta komponentbolaget. Detta förhållande kan innebära att även komponenttillverkningen på sikt är på väg bort från Sverige.

Jag är medveten om att det kan vara nödvändigt, ja önskvärt att svenska företag samverkar med företag i andra länder för att bredda underlaget för sina produkter. Men denna samverkan får ju inte bli så ensidigt inriktad att vi på grund av snävt företagsekonomiska bedömningar gör oss av med en produktion som vi måste ha tillgång till om vi skall klara oss hyggligt exempelvis i en avspärrningssituation. Jag utgår dessutom ifrån att jordbruksministern skulle ha svarat att det även i fredstid är angeläget att vi har tillgång till svensktillverkade traktorer anpassade till våra speciella markförhållanden.

Såväl jag som de fackliga organisationerna på arbetar- och tjänstemannasidan har varnat jordbruksministern för den utveckling som är på gång och uppmanat honom att bevaka jordbrukets intressen i dessa sammanhang. Det var därför jag ställde min fråga till jordbruksministern.

Nu har handelsministern svarat på hela regeringens vägnar på min fråga. Företaget kommer uppenbarligen att vända sig till regeringen för att få sanktion för det avtal man eventuellt kan komma att träffa.

Min fråga blir då: Kommer regeringen att sanktionera ett avtal som skulle kunna få till konsekvens att Sverige i fortsättningen icke kommer att ha någon egen tillverkning av traktorer inom landet?

Handelsministern HADAR CARS:

Herr talman! Jag minns Svante Lundkvist om att utskottet hade med ytterligare en mening: "Viktigare än förmågan att nytillverka är resurserna för reparationer och tillgången på reservdelar inom landet." Jag minns vidare om att utskottet var enigt om detta, att samtliga ledamöter – inkl. de socialdemokratiska – inom försvarsutskottet uttalade detta så sent som i mars 1979.

Jag har inte från överstyrelsen eller från annat håll fått någon signal som inger oro för att vi i händelse av avspärrning skulle sakna tillgång på

Nr 148

Torsdagen den
17 maj 1979

*Om bevarande av
en svensk tillverk-
ning av lantbruks-
traktorer*

*Om bevarande av
en svensk tillverk-
ning av lantbruks-
traktorer*

reservdelar inom landet för reparation och sådant. Om överstyrelsen, vilken ju har huvudansvaret ur beredskapssynpunkt, skulle komma till mig med sådana synpunkter, kommer jag självfallet att ingående pröva detta, det kan jag försäkra.

Svante Lundkvist frågar vidare om traktorer under fredstid. Han är fullt medveten om att detta inte var upptaget i hans ursprungliga fråga. Om han vill föra diskussionen vidare måste det i första hand ske med jordbruksministern.

SVANTE LUNDKVIST (s):

Herr talman! Handelsministern anser sig inte ha fått någon signal. Nu får han en ifrån mig. När man från Valmets sida förklarar att man inte längre är intresserad av att vara med och bilda ett komponentbolag, är det om ett avtal trots detta träffas en indikation på att vi med Volvo BM:s goda minne kan vara på väg att bli av med know-how, kunskaper, marknad och allt sådant som en längre tid bildat underlag för traktortillverkningen i vårt land. Det är så pass alarmerande och angeläget att man från regeringens sida bör göra sig underrättad om vad detta på sikt skulle innebära både för det svenska jordbruket och naturligtvis också för sysselsättningen i Eskilstuna och Arvika – två områden som redan förut är hårt drabbade av strukturförändringar inom vårt näringsliv.

Det är angeläget att regeringen gör sig bättre underrättad om vad som är på gång. Jag upprepar därför min fråga: Är regeringen beredd att ta sådana kontakter med företaget och de anställda att regeringen kan bedöma hela denna situation och vidta de åtgärder som regeringen mot den bakgrunden kan finna vara angelägna?

Handelsministern HADAR CARS:

Herr talman! Jag utgår ifrån att överstyrelsen noggrant följer vad som i denna kammare diskuteras som har beröring med försörjningsberedskap. Om så inte skulle vara fallet, skall jag uppmana den att ta del av denna diskussion. Sedan får jag invänta den utredning överstyrelsen kan komma att göra, och på basis av den kommer jag att föreslå regeringen de åtgärder som det kan finnas anledning till.

SVANTE LUNDKVIST (s):

Herr talman! Det är en märkligt passiv attityd som handelsministern på regeringens vägnar intar till en så här angelägen fråga, som i dag oroar många människor på de berörda arbetsplatserna. När handelsministern får ett sådant här besked är det väl ändå rimligt att han på regeringens vägnar säger: Det här bör vi titta på. Detta är en fråga som det är angeläget att pröva ur både sysselsättnings- och försörjningsberedskapssynpunkt.

Det är, som jag ser det, inte bara en företagsekonomisk fråga hur vi utnyttjar den här typen av resurser för att tillförsäkra oss en god försörjning.

Det finns alternativa förslag till lösningar. De anställda har lagt fram ett

förslag om att man skulle kunna tänka sig att dela produktionen i samarbete med Valmet, så att Valmet tillverkade de lättare traktorerna och Volvo BM de tyngre. Jag vill därför fråga handelsministern: Är handelsministern beredd att låta företaget och de anställda redovisa detta förslag för regeringen för att man mot den bakgrunden skall kunna bedöma under vilka förutsättningar en fortsatt traktortillverkning i vårt land skulle vara möjlig?

Handelsministern HADAR CARS:

Herr talman! Liksom jag tror att överstyrelsen noggrant följer vad som händer i denna kammare tror jag att detta gäller även jordbruksdepartementet. I de avseenden som frågan icke berör försörjningsberedskapsaspekten är jag övertygad om att jordbruksministern kommer att vidta de åtgärder han finner befogade. Jag har bara att svara för försörjningsberedskapsaspekten på denna fråga, och där har jag redovisat regeringens ståndpunkt. Den ståndpunkten baseras på vad riksdagen enhälligt uttalade så sent som i mars 1979 men jag har också sagt att om överstyrelsen – den ansvariga myndigheten – ur försörjningsberedskapssynpunkt bedömer det som angeläget att nu komma med förslag, så kommer jag självfallet att med stort intresse lyssna till vad överstyrelsen har att anföra. Jag tror, Svante Lundkvist, att detta skall kunna vara tillfredsställande.

SVANTE LUNDKVIST (s):

Herr talman! Jag förstår att jag inte får något utbyte av den här diskussionen med handelsministern i dag. Men då vill jag skicka med handelsministern en hälsning. Jag vill allvarligt uppmana regeringen – och då i första hand, förutom handelsministern, också jordbruksministern och industriministern – att intressera sig för den här frågan innan det är för sent. En regering kan i sådana här sammanhang inte bara hänvisa till myndigheterna, utan en regering måste enligt min mening noga följa utvecklingen och vara beredd att i tid ta egna initiativ.

Jag väntar mig att handelsministern vidarebefordrar den här uppmaningen till sina kolleger i regeringen.

Handelsministern HADAR CARS:

Herr talman! Jag uppskattar det initiativ som Svante Lundkvist tagit i denna fråga.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9 Om bättre skattekontroll

Handelsministern HADAR CARS erhöll ordet för att besvara *Carl Lidboms* (s) den 2 maj anmälda fråga, 1978/79:518, och anförde:

Herr talman! Carl Lidbom har frågat mig varför regeringen är – som han påstår – ointresserad av att åstadkomma en bättre skattekontroll.

Carl Lidbom hänvisar till ett förslag som har lagts fram av generaltullstyrelsen i början av år 1978 och som innebär att åtgärder vidtas för att göra det möjligt för tullverket att lägga upp ett nytt system för arkivering av fakturor, grundat på uppgifter om importörens organisationsnummer eller personnummer och den utländske leverantörens namn. Enligt förslaget skall vidare vid utförelse av varor exportörens organisationsnummer eller personnummer anges i exportanmälan. Det nya systemet skulle innebära en rationalisering av sorterings- och framtagningsarbetet beträffande fakturor och andra förtullningshandlingar. Det skulle därutöver möjliggöra överföring av information om import och export från tullverket till bl. a. skattemyndigheterna.

Förslaget har vid remissbehandlingen mottagits positivt av myndigheterna men kritiserats och avstyrkts av berörda företrädare för importörer, exportörer och speditörer, som anser att förslaget skulle leda till ökat, onödigt merarbete för dem. Vidare anser man att förslaget om informationsöverföring inte blivit tillräckligt analyserat bl. a. från sekretessynpunkt. Delegationen för företagens uppgiftslämnande (DEFU) ställer sig positiv till användningen av organisationsnummer men föreslår att frågan utreds ytterligare.

Förslaget har därefter beretts vidare inom handelsdepartementet. Beredningen befinner sig i ett långt framskridet stadium. Flera olika myndigheter berörs dock av förslaget. Frågan måste därför prövas ytterligare något. Det står dock redan nu klart att åtgärder bör vidtas på detta område.

Herr talman! Carl Lidbom saknar grund för sitt påstående att regeringen skulle vara ointresserad av en bättre skattekontroll. Tvärtom anser regeringen att det är synnerligen angeläget att fortsätta det under de senaste åren intensifierade arbetet med att bekämpa skattefusk och skatteflykt. Regeringen har också lagt fram flera förslag – bl. a. inom ramen för den s. k. RS-reformen – som leder till förbättrad kontroll och effektivare uppbörd av skatt.

CARL LIDBOM (s):

Herr talman! Det är ju tacknämligt att man kan få svar åtminstone på några frågor. Vårt lands kritiska oljeförsörjningsläge är tydligen ett ämne som handelsministern icke är särskilt road av att diskutera. Allvarsord från min sida i den handelspolitiska debatten i det ämnet bemöttes med allmänt lugnande försäkringar. Och när nu Bo Siegbahn och jag har interPELLERAT i samma ämne får vi besked om att det blir uppskov med den debatten. Men det är i alla fall bättre att få svar på denna fråga än på ingenting.

Frågan gällde alltså skattekontroll. Det förslag från tullverket som vi diskuterar är en framställning om att få vissa utomordentligt enkla förändringar gjorda, nämligen att importörer och exportörer skall vara skyldiga att lämna uppgifter om sina organisationsnummer – det motsvarar ungefär personnumren för fysiska personer – så att tullverket sedan kan sortera in sina papper uppdelade på företag på data. Vidare vill man att det skall vidtas åtgärder i lagstiftningen, om det behövs, för att dessa uppgifter skall kunna utlämnas till riksskatteverket. Man skall så att säga kunna kontrollera tullens

uppgifter mot skattemyndigheternas uppgifter och på det sättet få en bättre skattekontroll.

Detta är en skäligen enkel historia. Tullverket kom med förslaget i januari 1978. Remissbehandlingen var avslutad för ett år sedan. Därefter har över huvud taget ingenting hänt med detta.

Handelsministern bedyrar att regeringen är intresserad av bättre skattekontroll, men varför då denna tröghet? Varför har ni ingenting gjort på ett helt års tid? "Beredningen befinner sig i ett långt framskridet stadium", står det med en nästan komisk formulering i svaret. Hur framskridet är detta, och när kommer det någonting? Vad blir det för åtgärder? I en diffus formulering i svaret sägs att frågan skall prövas ytterligare något men att det står klart att åtgärder bör vidtas på detta område. Får jag åtminstone fatta det så, handelsministern, att detta är ett klart besked om att tullverket kommer att få bifall till sin framställning och att det blir en rättighet för tullen att kräva uppgifter om organisationsnummer? Tullverket kan då köra detta på data och kan lämna ut uppgifterna till skattemyndigheterna. Kommer de ändringar i lagstiftningen att vidtas, som möjliggör denna effektivare skattekontroll?

Regeringen har haft rätt bråttom med att lägga fram förslag i en hel del andra ärenden, men i detta ärende har ni inte haft bråttom. Tänker handelsministern använda den korta tid som återstår av hans uppdrag som handelsminister till att nu lägga fram ett sådant förslag?

Handelsministern HADAR CARL:

Herr talman! Herr Lidbom skall inte vara så nervös för att han inte får diskutera oljefrågorna med mig i dag. Det kommer att ges tillfälle till detta, som jag sade tidigare, den 26 maj, och jag tror att riksdagen mycket väl kan bärga sig till dess riksdagen får höra även Carl Lidboms synpunkter på denna viktiga fråga.

Vidare är det naturligtvis skönt att veta att Carl Lidbom inte tycker att riksdagen har blivit hårt belastad med propositioner av olika slag utan efterlyser mer av den varan. Det har ju ibland framhållits att regeringen i de här avseendena varit något för aktiv och velat belasta riksdagen i onödan, men jag har nu glädjen att, om sådana påståenden skulle upprepas, kunna hänvisa till Carl Lidbom som önskar få mer av propositioner till riksdagen.

Slutligen tror jag att jag kan lugna Carl Lidbom i fråga om det han nu tog upp. Jag räknar med att vi skall kunna få fram en proposition under den tid jag är kvar som handelsminister. Den tiden är jag emellertid inte beredd att ge ett lika kort spann som Carl Lidbom, utan jag ser med tillförsikt fram emot att den perioden skall kunna bli så lång att många propositioner utöver den vi nu diskuterar kan komma att avlämnas av mig.

Beträffande innehållet i den proposition vi nu diskuterar räknar jag med att där skall ingå ett medgivande till tullen att använda sig av organisationsnummer liksom att de åtgärder som kommer att föreslås skall möjliggöra en förbättrad skattekontroll. Det är inte på dessa områden som tveksamhet har rått, utan det som har aktualiserats är bl. a. tekniska frågor i samband med

Om bättre skattekontroll

Torsdagen den
17 maj 1979

*Om bättre skatte-
kontroll*

omflyttning av stora informationspaket mellan skilda myndigheter som skulle kunna skapa svårigheter för företagen när det gäller sekretessen.

CARL LIDBOM (s):

Herr talman! Till att börja med: Låt oss avstå från att föra den här debatten på något slags barnkammarnivå! Om herr Cars, såsom han också uppgav nyligen i en tidningsintervju, inbillar sig att han skall sitta i många år som handelsminister må det vara hans ensak. Det är för denna debatt ointressant. Lika barnkammarmässigt är det att i detta sammanhang börja föra en diskussion om antalet propositioner och om riksdagens arbetsbelastning. Jag har sannerligen inte klagat över att ni inte har varit för flitiga i detta ämne.

Men det här var en liten, lätt och begränsad fråga, och om ni hade velat kunde ni ha prioriterat denna lilla, lätta och begränsade fråga. Jag konstaterar nu att ni hittills inte har tyckt att frågan om effektiviserad kontroll av bl. a. betalning av mervärdeskatt har varit tillräckligt angelägen.

Men dess värre kvarstår en sak, och det är anledningen till att jag återigen går upp i talarstolen: Jag blir inte klok på vad herr Cars menar. Han säger någonting om att det här med uppgiftslämnandet, det är all right. Och organisationsnummer skall företagen uppgge. Men det kvarstår betänkligheter i sekretesshänseende. Det är tveksamt om man bör kunna lämna över sådana här stora sjok av information från en myndighet till en annan.

Vad menas med det? Är det inte genomgående på det sättet att skattemyndigheterna måste utöva sin kontroll bl. a. med stöd av material som de får från annat håll? Taxeringsmyndigheterna är ju bundna av sekretess i sin tur.

Menar verkligen handelsministern att det skulle kunna komma i fråga att ni av sekretesskäl vägrar skattemyndigheterna att få del av tullverkets uppgifter? Eller får jag ändå fatta det så att detta är ett klart besked, att *regeringen delar uppfattningen att sekretesshänsynen icke står i vägen för denna reform och att handelsministern snarast kommer att exekvera tullverkets beställning?*

Handelsministern HADAR CARS:

Herr talman! Jag gav Carl Lidbom ett klart besked om att jag ansåg att man skulle basera propositionen på att tullverket skall få använda de här organisationsnumren och att det material som man på så sätt kan systematisera också skall komma till användning när det gäller skatteaspekterna.

Vad jag avsåg med påpekandet att det skulle kunna bli komplikationer är naturligtvis att man ur det här materialet skulle kunna få fram uppgifter om från vilket företag en importör har köpt sina varor, och det är självfallet inte rimligt att sådana informationer sprids i en mycket stor krets av ämbetsverk. I varje fall gör detta frågan mera komplicerad, eftersom den här informationen på olika sätt också kan nå företagets konkurrenter. Ett sådant resonemang borde även Carl Lidbom ha respekt för.

Om Carl Lidbom kunde lova mig att sluta belasta riksdagen med

oförskämnda insinuationer om regeringens bristande intresse för att upprätthålla skattekontrollen, så tror jag detta skulle vara till betydande fördel för debatten här i kammaren.

CARL LIDBOM (s):

Herr talman! Jag förstår fortfarande inte vad det handlar om. Vad är det som hindrar att tullverket lämnar ut de här uppgifterna?

Det finns ett sekret material i detta, och det kan finnas sådant som är företagshemligheter och som inte bör komma ut till konkurrenter – all right. Men är verkligen tanken att man inte kan lita på skattemyndigheterna i detta hänseende? De är ju också bundna av sekretess. Vart för det i andra sammanhang, om ni har filosofin att skattemyndigheterna icke skall få del av uppgifter som ligger hos andra myndigheter och som kan vara känsliga från konkurrenssynpunkt?

Här är det bäst att handelsministern icke svävar på målet, utan klart bekräftar att skattemyndigheterna skall få förtroendet att utföra den här kontrollen. Kan jag få den bekräftelsen?

Handelsministern HADAR CARS:

Herr talman! Jag har svarat Carl Lidbom på denna fråga att när det gäller tullen och skattemyndigheterna är bedömningen O. K. Däremot finns det ett stort antal myndigheter som från andra utgångspunkter än skattemyndigheternas har begärt att få ta del av det här materialet. Dessa myndigheter skall, enligt min mening, inte oreserverat få ta del av materialet, innan det står klart på vilket sätt detta skulle kunna skapa svårigheter för företagen från sekretesssynpunkt. Carl Lidboms brist på förståelse för rättssäkerhetens tillämpning när det gäller företagen har i den här debatten bekräflats ännu en gång.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 10 Om diplomatiska kontakter rörande universitetsundervisningen i arabiska

Handelsministern HADAR CARS erhöll ordet för att besvara *Bo Siegbahns* (m) den 10 maj anmälda fråga. 1978/79:543, och anförde:

Herr talman! *Bo Siegbahn* har frågat mig om jag mottagit en eller flera ambassadörer från de arabiska länderna, varvid frågan om universitetsundervisningen i arabiska i Sverige har diskuterats.

Svaret är ja. Fredagen den 4 maj fick jag besök av ambassadörerna för Irak, Libyen, Saudi-Arabien och Sudan.

Bo Siegbahn har vidare frågat vad i så fall anledningen var till att jag med främmande diplomater diskuterade ett ärende, vilket hör till ett annat departements ansvarsområde.

Ambassadörerna besökte mig, därför att jag relativt nyligen gästade några av

Nr 148

Torsdagen den
17 maj 1979

Om diplomatiska kontakter rörande universitetsundervisningen i arabiska

Torsdagen den
17 maj 1979

*Om diplomatiska
kontakter rörande
universitetsunder-
visningen i arabiska*

arabländerna. Ambassadörerna återopade vidare det faktum att de samarbetsavtal Sverige har med flera av de berörda länderna administreras av handelsdepartementet. Själv är jag som handelsminister ordförande i ett par av de kommissioner för ekonomiskt och tekniskt samarbete som Sverige har med några av de arabiska länderna. Vid samtalet med ambassadörerna deltog två företrädare för utbildningsdepartementet.

Bo Siegbahn har dessutom frågat om möjligheten av arabiska repressalier mot svensk utrikeshandel berörts vid diskussionerna.

Svaret är nej. Vad ambassadörerna uttryckte var sin oro över den eventuella nedläggningen av undervisningen i arabiska vid Stockholms universitet.

Inom regeringen är vi väl medvetna om den stora betydelsen av utbildning och forskning i arabiska. Det är vår förhoppning att de aktuella problemen vid universitetet i Stockholm skall få en tillfredsställande lösning. Utbildningsministern är beredd att verka för detta och kommer redan på måndag att sammanträffa med representanter för universitets- och högskoleämbetet och universitetet för att diskutera frågan.

BO SIEGBAHN (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka handelsministern för svaret på min fråga. Innan jag går in på detta vill jag dock för ordningens skull göra några allmänna reflexioner.

Jag är övertygad om att alla i Sverige är mycket positivt inställda till en ökning och en fördjupning av kunskaperna i arabiska bland svenska medborgare. Sådana kunskaper kan ha en viss psykologisk betydelse för utvecklingen av våra handelsförbindelser. Minst lika viktigt är kanske att de skapar förutsättningar för svensk forskning inom det arabiska och muhammedanska kulturområdet och underlättar råd och utbyte av erfarenheter inom samhällslivets olika delar i berörda länder.

Från dessa synpunkter är det självfallet viktigt att undervisning och forskningsutbildning bedrivs på ett rationellt sätt. Jag har ingen anledning att i detta sammanhang gå närmare in på dessa frågor, men det är ingen hemlighet att den arabiska institutionen vid Stockholms universitet, i all synnerhet efter den nuvarande icke svenskfödde prefektens tillträde för ett par år sedan, har haft svårartade problem. På lägre nivå finns det en del svenskspråkiga elever, men på forskarutbildningsplanet finns det praktiskt taget inga studerande med svenska som modersmål. Orsaken härtill vill jag inte närmare gå in på. Det är klart att vi kan vara glada över att elever med arabiska som modersmål söker sig till svenska universitet, men det är tvivelaktigt, om man skall bedriva en verksamhet så gott som uteslutande för elever från andra länder.

Det rör sig sålunda om ett delikat problem och alla parter bör därför iakttä försiktighet vid ställningstaganden. Det har därför väckt en viss förvåning att främmande ambassadörer till tidningarna skulle ha gjort uttalanden, som innebär hot om repressalier på handelssidan, om icke deras önskemål beträffande organisationen av undervisningen vid svenska universitet tillgo-

dosågs.

Vad sedan den formella sidan beträffar kräver strikt diplomatisk etikett att förfrågningar från främmande ambassadörers sida i första hand kanaliseras via utrikesministerier. I Sverige är vi väl dock så informella att man normalt icke har några invändningar mot att kontakt togs också med den departementschef eller det departement som är ansvarigt för berörda frågor. Men i detta fall har tydligen handelsministern på tjänsterummet, visserligen i närvaro av några representanter för utbildningsdepartementet, accepterat en diskussion inom ett område som ligger helt utanför hans kompetens. Att statsrådet dessutom just svarar för handelspolitiken gör saken ännu mer tveksam, eftersom antydningar om effekter på vår utrikeshandel framskymtats. Jag noterar i svaret de skäl som handelsministern åberopat, men när det gäller just undervisning kan endast vederbörande statsråd ge svar på de frågorna – även om handelsministern på vissa andra beröringspunkter har en funktion.

Vad som emellertid ter sig allra märkligast är att en främmande ambassadör tillskrivit ett svenskt ämbetsverk och sedan i pressen anklagar dess chef för bristande artighet enär brevet icke besvarats så snabbt som ambassadören önskade.

Statsrådets svar berör inte om han eller kanske snarare utrikesministern framhållit dessa formella men icke desto mindre många gånger betydelsefulla regler. Kanske herr Cars nu kan lämna upplysningar härom.

Däremot noterar jag med tillfredsställelse att hotet i tidningarna om repressalier i våra handelsförbindelser icke tagits upp på officiell nivå, och då får man väl, hoppas jag, betrakta dessa uttalanden som beklagliga förflugna ord.

Handelsministern HADAR CARS:

Herr talman! Det gläder mig och säkert också den här närvarande utbildningsministern att Bo Siegbahn delar vår uppfattning om värdet av undervisning i arabiska.

BO SIEGBAHN (m):

Herr talman! Det fanns en fråga i mitt senaste anförande, som handelsministern inte besvarade. Jag frågade om det var klart för främmande ambassadörer att skrivelser till enskilda myndigheter och åtföljande uttalanden i pressen inte är lämpliga samt huruvida synpunkter därom har framförts från vederbörande myndigheter.

Överläggningen var härmed slutad.

Nr 148

Torsdagen den
17 maj 1979

*Om diplomatiska
kontakter rörande
universitetsunder-
visningen i arabiska*

Torsdagen den
17 maj 1979

*Om bekämpandet
av alkohol- och
narkotikamissbru-
ket*

§ 11 Om bekämpandet av alkohol- och narkotikamissbruket

Socialministern GABRIEL ROMANUS erhöill ordet för att besvara *Rune Gustavssons* (c) den 10 maj anmälda fråga, 1978/79:540, och anförde:

Herr talman! Rune Gustavsson har frågat mig om den aktuella situationen för missbruk av alkohol och narkotika samt vilken uppföljning som har skett av de alkoholpolitiska och narkotikapolitiska program som antogs av riksdagen 1977 och 1978.

Inom ramen för svaret på en fråga är det endast möjligt att belysa dessa omfattande problem mycket översiktligt.

Rent allmänt vill jag först säga att den totala alkoholkonsumtionen har minskat 1977 i förhållande till 1976 och minskade ytterligare under år 1978.

För att få den aktuella missbrukssituationen belyst pågår undersökningar som bl. a. berör riksdagens beslut att avskaffa mellanölet.

Den officiella redovisningen av dessa projekt dröjer ännu någon tid. Enligt preliminära uppgifter har det sedan mellanölet togs bort skett en ökning av starksprits- och starkölskonsumtionen bland skolungdom. Även bland ungdomarna i sjätte klass finns en viss ökning av starkölskonsumtionen. Trots denna uppgång har dock den totala alkoholkonsumtionen minskat i dessa åldersgrupper.

Missbrukssituation på narkotikaområdet bedöms kontinuerligt inom brottsförebyggande rådets narkotikagrupp. Enligt dessa bedömningar har inga påtagliga förändringar i missbruksläget inträffat under det senaste halvåret. Alltjämt är heroinmissbruket mest oroande. Det är fortfarande koncentrerat till Storstockholmsområdet och Malmö-Lundregionen men förekommer också i andra delar av landet. Allmänt sett bedöms missbruket av centralstimulerande medel minska. Skolöverstyrelsens senaste enkätundersökningar tyder på ett starkt minskat intresse för cannabis bland skolungdomar. Ett mycket begränsat missbruk av kokain anses förekomma i vissa storstadskretsar. Jag räknar med att vi snart skall få en ingående *belysning av detta område genom den utredning av narkotikamissbrukets omfattning som tillsattes av Rune Gustavsson 1977.*

Missbruket av alkohol och narkotika är vårt allvarligaste sociala problem. Särskilt oroande är fortfarande situationen bland ungdomar.

Inom socialdepartementet och socialstyrelsen fullföljs det alkoholpolitiska program som riksdagen fastställde 1977. Beslutet innebar att riksdagen uttalade sig för ett långsiktigt inriktat arbete för att begränsa den totala, alltför höga alkoholkonsumtionen och för att komma till rätta med alkoholmissbruket.

Som en följd av riksdagsbeslutet inrättades socialstyrelsens nämnd för alkoholfrågor den 1 januari 1978. Nämnden har fördelat ca 8 milj. kr. till fritidsaktiviteter och information, 3,8 milj. kr. till en kampanj på arbetslivets område samt 500 000 kr. till en kampanj om alkoholmissbruk och graviditet. Nu förbereds fördelning för nästa budgetår. Nämnden har tillsatt särskilda arbetsgrupper mot alkoholmissbruk i arbetslivet och inom skolans områ-

Torsdagen den
17 maj 1979

*Om bekämpandet
av alkohol- och
narkotikamissbru-
ket*

de.

Uppföljningen av det narkotikapolitiska programmet sker helt efter de riktlinjer som drogs upp i riksdagens beslut våren 1978. Projekt inom skolans område bedrivs i ett tiotal kommuner. Ca 500 studiecirkelledare har utbildats vid ett 20-tal regionala konferenser. En handbok för skolpersonal väntas bli klar till hösten.

Inom familjevården har ett par projekt startats och ett par förbereds. En särskild arbetsgrupp behandlar frågan om arbete efter utskrivning från behandlingshem. Olika forsknings- och utvärderingsprojekt förbereds. Utbyggnad av såväl den öppna narkomanvården som institutionsvården pågår enligt riksdagens beslut. Programmet med narkotikafria enheter inom kriminalvården synes fungera. Liksom tidigare deltar vårt land i det internationella arbetet mot narkotikamissbruket.

RUNE GUSTAVSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på min fråga. Jag delar socialministerns uppfattning att alkohol- och narkotikamissbruket är vårt samhälles största sociala problem. Bakom siffrorna om antalet alkohol- och narkotikamissbrukare döljer sig oerhörda mänskliga tragedier. Hårdast drabbade är naturligtvis missbrukarna själva, som löper risk att aldrig kunna återgå till normal livsföring.

I de beslut som vi fattade i riksdagen dels 1977 om alkoholpolitiken, dels 1978 om narkotikapolitiken antogs program med väsentliga målsättningar, som skall ligga till grund för ett fortsatt arbete på dessa områden. Dessa båda program var viktiga steg i kampen mot missbruket. Det nya var bl. a. att insatserna skulle täcka hela samhällslivet.

Men programmen utgjorde bara ett första viktigt steg för att intensifiera insatserna, och vi politiker får inte slå oss till ro med det vi hittills gjort. Hela tiden måste en uppföljning ske. Socialministern säger, när han redovisar missbrukssituationen, att det enligt de bedömningar som har gjorts inte har skett några påtagliga förändringar i missbruksläget under det senaste halvåret. Jag delar på grundval av de rapporter som vi har fått från olika delar av landet inte den uppfattningen. Polismästaren i Göteborg uppskattar t. ex. antalet tunga missbrukare inom Göteborgsområdet till ungefär 10 000. Också från andra håll kommer mycket illavarslande rapporter om fortsatt ökat narkotikamissbruk. Bl. a. är kokainet på väg in i landet. Dessa oroande tendenser menar jag att vi måste ta mera på allvar. Vi får inte gå i den tron att det inte sker några förändringar i läget.

När det gäller uppföljningen av besluten redovisar socialministern vad som gjorts inom socialstyrelsens nämnd för alkoholfrågor och hur många miljoner som fördelas på detta område. Men jag efterlyser ett annat mycket viktigt inslag i detta sammanhang, nämligen folkrörelsearbetet, liksom ett engagemang från socialministern i dessa frågor. Jag har tidigare sagt att det har varit så oerhört tyst i debatten på detta område. Vi måste ständigt föra en debatt om dessa problem och rikta uppmärksamheten på dem, så att svenska folket verkligen får upp ögonen för deras allvar. Det är en uppgift för folkrörelserna,

*Om bekämpandet
av alkohol- och
narkotikamissbru-
ket*

för den alkoholpolitiska nämnden, för socialstyrelsen och för socialministern, som har ansvaret för detta område. Vi måste intensifiera denna debatt, herr socialminister, om vi skall kunna komma till rätta med dessa problem.

Socialministern GABRIEL ROMANUS:

Herr talman! Rune Gustavsson säger att han inte delar uppfattningen, att det inte har skett några mera påtagliga förändringar i missbruksläget under det senaste halvåret, och pekar på uttalanden från Göteborg. När det gäller missbruksläget inom narkotikaområdet vill jag säga, att vi kommer att få bättre underlag för att bedöma det genom den utredning som jag nämnde i mitt svar. Men om det skulle vara så, att det finns 10 000 tunga missbrukare i Göteborg, vilket jag för dagen inte kan kommentera – även om det naturligtvis vore mycket uppseendeväckande om det förhöll sig så – är det inte troligt att de skulle ha tillkommit under det senaste halvåret. Men, som sagt, vi får bättre underlag än bara allmänna uttalanden genom det utredningsmaterial som kommer. Utredningen avslutar just i slutet av maj insamlingen av data.

I övrigt håller jag naturligtvis med om att de här programmen som riksdagen antog och som regeringen står bakom, liksom den större delen av riksdagen, bara är ett första steg. Nu skall de förverkligas. På alkoholområdet har socialstyrelsens alkohalnämnd fått stora uppgifter i det sammanhanget. Jag hoppas, att nämnden nu, sedan den har fått komma i gång med sitt arbete och fått ordning på sitt kansli – vilket tog ganska lång tid – också snart kommer med initiativ till ytterligare åtgärder.

Jag lyckades inte egentligen uppfatta att Rune Gustavsson och jag har olika mening i någon sakfråga. Därför kanske vi inte skall föra någon allvarligare träta i dag. Rune Gustavsson säger att jag borde hålla flera tal om missbruksfrågorna och det skall jag gärna försöka efterkomma.

RUNE GUSTAVSSON (c):

Herr talman! Nej, det finns ingen anledning att ha någon träta om detta problem därför att det är så allvarligt. När jag efterlyste ett ökat engagemang från Gabriel Romanus sida var det just för att föra ut debatten. Det är där jag tycker det har varit för tyst.

Liksom socialministern hoppas jag att den nämnd som vi har knuten till socialstyrelsen verkligen följer upp programmen via organisationerna, för när vi inrättade nämnden, var det faktiskt ett mycket stort intresse från organisationernas sida att få representation i nämnden, och jag har utgått ifrån att det skall följas upp.

Sedan vill jag ytterligare slå fast den målsättning beträffande narkotikamissbruket som riksdagen antog 1978, då vi klart slog fast att samhället inte kan godta något annat bruk av narkotika än det som är medicinskt betingat. Det måste ligga som grund för hela arbetet, och därför är det naturligtvis viktigt att vi inriktar våra gemensamma strävanden mot att komma åt alla de bakomliggande problem som finns och att vi agerar så att samhället inte visar någon förskoning mot de människor som i bakgrunden organiserar denna

narkotikaförsäljning. Jag vet att det är en mycket svår fråga, men vi får ändå inte rygga tillbaka inför de svårigheterna.

Nr 148

Torsdagen den
17 maj 1979

Socialministern GABRIEL ROMANUS:

Herr talman! Det är riktigt som Rune Gustavsson antyder, att det har funnits en viss kritik från organisationernas sida just mot hur nämnden har fungerat. Jag kan vitsorda det. Jag känner inte närmare till bakgrunden. Det var så att nämndens kansli inte kom i gång, den fick inte sina befattningshavare förrän i oktober 1978, trots att nämnden inrättades fr. o. m. den 1 januari genom riksdagsbeslut på våren 1977. Vad anledningen egentligen är till att nämnden hade svårt att komma i gång har jag inte möjlighet att upplysa kammaren om. Det är möjligt att Rune Gustavsson på den punkten i någon mån kan bidra till ett klarläggande. Jag vill dock säga att jag nu hoppas att det finns förutsättningar för ett bättre samarbete. Vi har från departementets sida försökt underlätta det något genom att tillsätta en särskild utredningsgrupp beträffande en fråga som man från organisationerna har visat särskilt intresse för, nämligen de alkoholfria motellens situation.

I övrigt vill jag stryka under de mål för politiken på detta område som riksdagen har lagt fast. Det har skett med vårt fulla stöd, och vi gör vad vi kan för att förverkliga de målen. Jag kan försäkra Rune Gustavsson att det fattas ingenting vad gäller det personliga engagemanget hos någon av folkpartiets regeringsledamöter eller riksdagsledamöter. Jag har ingen anledning att sätta något dåligt betyg på Rune Gustavssons eget engagemang, men jag tror inte att vi behöver stå honom efter.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 12 Föredrogs och hänvisades

Motion

1978/79:2698 till civilutskottet

§ 13 Föredrogs men bordlades åter

Finansutskottets betänkanden 1978/79:36 och 41

Skatteutskottets betänkande 1978/79:50

Socialförsäkringsutskottets betänkande 1978/79:26

Socialutskottets betänkande 1978/79:38

Utbildningsutskottets betänkande 1978/79:40

§ 14 Kulturinsatser för barn, m. m. (forts.)

Fortsattes överläggningen om kulturutskottets betänkande 1978/79:30.

ALF LÖVENBORG (apk):

Herr talman! Jag skall börja med att anknyta till det som tidigare präglat en stor del av gårdagens debatt, nämligen frågan om barnkultur och de förslag

33

som finns där, men framför allt det som inte finns.

Förslagen är, som det tidigare sagts, inte av särskilt upphetsande eller imponerande karaktär. Man konstaterar en rad problem och säger många självklarheter men är benägen att lösa de flesta problemen genom att föreslå nya utredningar. Det är som bekant en ofta använd väg för att undvika konkreta åtgärder.

Som så mycket annat är frågan om barns tillgång till bildande och fostrande kultur en klassfråga, en fråga om rika och fattiga.

Svenska Kvinnors Vänsterförbund sätter fingret på detta väsentliga faktum. I förbundets yttrande över rapporten från utbildningsdepartementets barnkulturgrupp heter det bl. a.:

”SKV menar att det visserligen är viktigt med en allmän satsning på barnkultur, men att den angelägnaste uppgiften för närvarande är att finna metoder att häva de stora skillnaderna i kulturhänseende mellan olika grupper av barn. De barn som också i andra avseenden är dåligt lottade – invandrabarn, barn från etniska minoriteter, handikappade barn, barn från avfolkningsbygder, samt barn från fattiga storstadsområden – är också de som nås sämst eller inte alls av de kulturella satsningar som görs.

Skillnaderna i kulturhänseende mellan olika kategorier barn är troligen mycket större än skillnaderna i levnadsstandard i övrigt, och mycket talar för att skillnaderna i kulturell standard ökar.”

Vi vill från arbetarpartiet kommunisternas sida framhålla faran i att man alltför mycket talar om ”barnkultur” eller ”vuxenkultur”. Vad som behövs är framför allt en allmän lyftning av den kulturella nivån och sådana satsningar att kulturen kan göras till var mans egendom, alltså åtgärder som gör att barnen på ett naturligt sätt växer in i vuxenvärldens kulturliv. I ett riktigt, rättvist, mänskligt samhälle måste det vara viktigt att tillfredsställa behovet av kultur, liksom människornas behov av mat och kläder. Det måste gälla för såväl barn som vuxna.

Det är alldeles klart att en folkpartistisk regering, som tror på marknadskrafternas fria spel och som slår vakt om rätten att göra profit på praktiskt taget allt – också det bristfälliga kulturella utbudet – inte kan komma med några radikala lösningar. Det ligger i sakens natur.

Demokratiseringen av kulturlivet och strävan att göra en god kultur till var mans egendom är, som vi marxister ser det, ett led i kampen för att ändra nuvarande egendomsförhållanden, därför att produktionsmedlen också på det området är monopoliserade och styrda av profitintressen.

Sanningen i det jag säger kan bekräftas av var och en som har rest i socialistiska länder. Där finns ett enormt utbud av billig och god litteratur, ett lidelsefullt teaterintresse, som befrämjas genom närmast symboliska biljettpriser, och en fostran av barnen, så att behovet av god kultur grundläggs från barnåren.

I propositionen om kulturinsatser för barn finns det en rad både kloka och välvilliga formuleringar om hur det borde vara, men goda ambitioner studsar tillbaka mot den politiska grundval som en borgerlig regering står på, nämligen att slå vakt om kommersialismen och inte ändra på profitörernas

möjligheter att tjäna pengar även på det som tillhör barnkulturen och som dessutom matar den unga generationen med så mycket destruktiv smörja, som ligger långt från allt som man vill kalla kultur.

Jag upplever propositionen om barn och kultur som ytterligare en bekräftelse på sanningen i tesen "att vara liberal är att vara kluven".

Vi har i våra motioner föreslagit betydligt mer pengar, både totalt och under diverse punkter. Det sker i klart medvetande om att detta i och för sig inte innebär några verkliga lösningar eller steg framåt. De verkliga lösningarna ligger i djupgående förändringar av hela vårt samhälle. Dock kan man på vissa områden förbättra det kulturella utbudet genom att befrämja det icke kommersiella utbudet.

Vi har i motionen 1303 föreslagit en höjning av anslaget till kulturverksamhet inom organisationer. Propositionen har här föreslagit en höjning med ca 300 000 kr. Vi har ansett att man som ett minimum borde ha accepterat den medelsanvisning som har begärts av statens kulturråd. Jag kommer emellertid inte att yrka bifall till vår motion. Det får räcka med den markering som det jag här har sagt innebär.

Tidningen Fönstret, ABF:s tidning, ger i detta sammanhang följande träffande karakteristik av borgerlig kulturpolitik:

"Borgerlig kulturpolitik har inte mycket till övers för folkrörelser, folkbildningsarbete och amatörkultur. Denna del av vårt kulturliv tolereras på sin höjd som marginella företeelser, som man kan offra litet pengar på när det samhällsekonomiska klimatet är som bäst och som man kan sätta på svältkost när det kniper."

Nog var det detta synsätt som präglade departementschefen när propositionen författades.

Vi har också ansett att man borde räkna upp anslagen till folkbiblioteken. Samma yrkande har ställts i motionen 610 av Georg Andersson m. fl., som också följer upp våra krav i reservationen 13. Vi kommer att rösta för den.

Vi har i motionen pekat på det positiva som nu håller på att växa fram genom utvecklingen av utlåningsverksamheten på arbetsplatser. Där får arbetarna en naturlig kontakt med bibliotekspersonal och kan också på ett naturligt sätt tillgodogöra sig biblioteksutbudet. På det sättet når man också invandrare.

Vi har också påpekat nödvändigheten av att stödet till inköp av litteratur på invandrar- och minoritetsspråk ökas. Den uppräknade som departementschefen föreslår utgör en direkt försämring när man tar hänsyn till inflation och prishöjningar på böcker.

Det här är alltså ett område där man borde vara betydligt generösare. Med mera pengar och en bestämd målinriktning kan folkbibliotekens olika verksamheter bli ett ännu tyngre inslag i kampen mot förflockning och kommersialisering på kulturområdet.

När det gäller kulturområdet avstyrks de flesta motioner som kräver höjningar av anslagen, och man hänvisar därvid till bristen på resurser. Och det är säkert riktigt ur borgerlig synvinkel. Resurserna räcker inte till allt. Det

gäller att välja och prioritera. Väljer man att ösa miljarder i subventioner över storfinansen, går det ut över andra områden. Väljer man att anslå 14 miljarder kronor till militära ändamål, tar man i anspråk miljarder som kunde användas på ett annat sätt, exempelvis till ökade satsningar på kulturens område.

Vi anser alltså inom arbetarpartiet kommunisterna att prioriteringen i detta samhälle borde vara en helt annan.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

PER OLOF SUNDMAN (c):

Herr talman! Det är, för att travestera ett klassiskt talesätt, inte lockande eller lustigt att ta upp den handske som kastades i går eller snarare i natt. Till det kommer att kulturutskottets ledamöter gick upp tidigt i morse och nu med andan i halsen återkommer från ett besök i Sigtuna, där vi har studerat stadens speciella arkeologiska problem. Därtill kommer också att varken proposition eller betänkande egentligen är något särdeles bra underlag för en mera allmän debatt om barnkultur. Jag säger detta med anledning av att jag inte tänker ta upp någon principdiskussion.

Propositionen bygger på barnkulturgruppens rapport, och den rapporten är inte någon särskilt intressant läsning. I propositionens ingress säger också departementschefen: "Det material som nu kan tas till utgångspunkt för en diskussion om åtgärder är rikhaltigt men i vissa avseenden ändå bristfälligt." Det är sådant som med ett engelskt lånord kallas understatement – och det är ett artigt understatement. Barnkulturpropositionen har därför, som jag ser det, fått karaktären av ett antal förslag om konkreta åtgärder t. v., i avvaktan på en grundligare analys av problemställningarna. Man kunde kanske kalla den en ad hoc-proposition eller beteckna den som ett första steg framåt.

Med detta vill jag ha sagt att jag inte tycker att det är så stor mening med att nu föra någon sorts principiell debatt. Vad vi nu har att göra är helt enkelt att fatta beslut angående konkreta förslag i proposition och betänkande.

Det bör kanske sägas att det inte är helt enkelt att ta ställning till föreliggande förslag. Propositionen har visat sig vara ganska svår att tackla rent tekniskt. Och jag avslöjar knappast några hemligheter när jag säger att den har vållat såväl kulturutskottets ledamöter som utskottets kansli betydande svårigheter. Här menar jag svårigheter av teknisk natur vid utformningen av betänkandet och svårigheter vid själva ställningstagandena. Man kan också tillägga att de väckta motionerna har varit litet knepiga att behandla – de har förvisso kommit till i viss hast och under tidsnöd.

Utskottets majoritetsskrivning är tämligen kortfattad – den omfattar bara drygt 50 trycksidor. Där behandlas dels propositionens förslag, dels sammanlagt 46 yrkanden fördelade på 23 olika motioner. Till betänkandet fogas inte mindre än 24 reservationer och 3 särskilda yttranden. Till detta kommer de yrkanden som i kammaren framförs av vpk:s och apk:s representanter. Jag kan inte minnas att jag under mina tidigare riksdagsår har sett ett så kortfattat betänkande med så många reservationer.

Herr talman! Jag skall kortfattat säga något om några av reservationerna. Centerpartiet står för tre av dem, men en av dem är blott en följdresevation.

I propositionen föreslås att 650 000 kr. skall anvisas till vissa centrala museer – alltså museer belägna i Stockholm. Tanken är att anslaget skall utnyttjas för vissa tjänster vid dessa institutioner, till gagn och glädje för barn och ungdom.

Enligt centerns mening bör dessa medel i stället utnyttjas så att de kommer barn och ungdom till del, oavsett de bor i Stockholm eller ej.

650 000 kr. är inte något större belopp. Det betyder nästan ingenting i de aktuella museernas stater. Med vår reservation vill vi markera att de nya tjänsterna inte skall nyttjas för intern verksamhet inom de nämnda centrala museerna utan för en extern verksamhet som också kommer den regionala museiverksamheten till godo. Därmed blir 650 000 kr. trots allt ett betydelsefullt belopp.

Med detta yrkar jag bifall till reservationen 16.

Centern har alltid betonat hembygd rörelsens stora betydelse för bevarandet av lokalt och regionalt förankrad kulturell tradition. En gång i tiden var vi inom centern ensamma om detta. Det är glädjande att detta vårt intresse numera spritt sig över stora grupper i samhället och att det är påtagligt växande.

Centern föreslår att det blygsamma beloppet 100 000 kr. skall anvisas till hembygd rörelsen för ökade insatser bland barn och ungdom. Vi har inte nått förståelse för det förslaget bland övriga partier i utskottet, och det finner vi beklagligt – nästan egendomligt.

Jag yrkar bifall till reservationen 19 och därmed också till följdresevationen 22.

Reservationen 8 skiljer sig från övriga reservationer på så sätt att den inte följer partilinjer. Här gör jag som ensam centerpartist gemensam sak med folkpartisterna och moderaterna mot en utskottsmajoritet av socialdemokrater och övriga centerpartister.

I propositionen föreslås att 425 000 kr. skall anvisas till Svenska filminstitutet för att förstärka institutets import och distribution av barnfilm. Såväl utskottsmajoriteten som vi reserverar vill här korrigera propositionen. Vi vill använda mer pengar för att stimulera produktionen av svensk barnfilm.

Det som skiljer majoriteten från oss reserverar är att majoriteten vill destinera anslaget till konstnärsnämnden, medan vi reserverar vill att det skall ställas till Filminstitutets förfogande.

Det här är något som helt enkelt hänger samman med frågan om medlen verkligen kan nyttjas inom ramen för konstnärsnämndens möjligheter att bevilja anslag för filmprojekt. Erfarenheter visar nämligen att nämnden får mycket få ansökningar som avser just produktion av barnfilm. Förra året fick man ungefär 190 ansökningar för filmprojekt, varav 10 avsåg barnfilm. Av dessa 10 var det bara någon enstaka som kunde tänkas förverkligas.

I det läget tycker vi reserverar att det är bättre att det aktuella beloppet

ställs till Filminstitutets förfogande. Där kan dessa medel nyttjas mera smidigt, därför att de kan kombineras med andra stödinsatser och därför att Filminstitutet disponerar över t. ex. faciliteter för animerad film.

Risk finns, menar vi, att medel som anvisas via konstnärsnämnden blir en sådd på hälleberget.

I vår reservation påpekar vi att de medel som inte omedelbart kan nyttjas för produktion av svensk barnfilm – i brist på lämpliga idéer t. ex. – lätt kan omdisponeras för import och versionering av utländsk barnfilm. Den möjligheten har inte konstnärsnämnden.

Med detta yrkar jag bifall till reservationen 8.

Jag vill nu kommentera ytterligare tre reservationer, där jag företräder utskottsmajoriteten.

I propositionen diskuteras en massmarknadsutgivning av barn- och ungdomsböcker enligt en modell som föreslagits av Litteraturfrämjandet. Departementschefen anser emellertid inte att tiden är mogen för att genomföra detta. Han anser ytterligare överväganden erforderliga.

I motioner från såväl socialdemokraterna, centern som vpk föreslås emellertid att en sådan massmarknadsutgivning skall påbörjas. I utskottet har socialdemokrater och centerpartister enats om att föreslå riksdagen att 2,5 milj. kr. skall anvisas för ändamålet. Mot detta reserverar sig utskottets moderater och folkpartister.

För några år sedan påbörjades via Litteraturfrämjandet en försöksverksamhet med utgivning av billiga kvalitetsböcker för vuxna. En bok för alla, som såldes för en femma. Försöksverksamheten har nu pågått i tre år. Efter de två första åren gjorde Litteraturfrämjandet en utvärdering. I oktober i höstas hemställde Litteraturfrämjandet om att verksamheten skulle permanentas.

I budgetpropositionen anmäler departementschefen tveksamhet och anser att ytterligare prövning av verksamheten är nödvändig. I avvaktan på den föreslås att medel anvisas för fortsatt verksamhet under kommande budgetår med En bok för alla.

En utskottsmajoritet av centerpartister, moderater och folkpartister finner att denna betänksamhet är motiverad och accepterar ytterligare ett års prövotid. Mot detta reserverar sig socialdemokraterna och föreslår att riksdagen nu beslutar permanenta denna utgivningsform av billig kvalitetslitteratur.

Det kan framstå som om vi centerpartister är inkonsekventa i de här litteraturstödsfrågorna. Å ena sida vill vi ännu inte permanenta massmarknadsutgivningen för vuxna – å andra sidan vill vi medverka till att vi påbörjar en motsvarande lågprisutgivning av böcker för barn och ungdom. Men det är inte så inkonsekvent som det kan se ut. Det är visserligen fråga om likartade utgivningsformer, men det rör sig om böcker som vänder sig till helt skilda målgrupper, helt skilda läsargrupper. De slutsatser man kan dra av massmarknadsutgivningen av vuxenböcker är inte utan vidare tillämpliga på barn- och ungdomsböcker. Det är därför det bör komma till stånd en försöksutgivning också när det gäller böcker för barn och ungdom.

Herr talman! Här bör jag kanske påpeka att utskottsmajoritetens ställningstagande avser en försöksutgivning, även om detta kunde ha markerats tydligare i utskottsskrivningen.

Slutligen ett par ord om den socialdemokratiska reservationen 12.

I budgetpropositionen föreslås att det statliga bidraget till folkbibliotekens verksamhet bör höjas med litet drygt en halv miljon kronor. I reservationen föreslår socialdemokraterna att det höjs med ytterligare 600 000 kr. och att de pengarna används för bokutlåning på arbetsplatser.

Vi centerpartister tycker att det är ett bra förslag. Arbetsplatsutlåningen har av allt att döma visat sig vara effektiv. Men å andra sidan finns det också mycket annat inom folkbiblioteksområdet som är värt ett höjt statligt stöd: inköp av bokbussar, inköp av böcker på invandrarspråk, allmän upprustning osv.

Som bekant kan vi inte genomföra höjningar på alla områden där vi finner det önskvärt. Och det är inte mycket att göra åt den saken – verkligheten är ju som den är.

Herr talman! Med vad jag anfört vill jag yrka bifall till reservationerna 8, 16, 19 och 22.

Under debatten i kammaren har Eva Hjelmström och Alf Lövenborg yrkat bifall till vissa motioner från deras sida. Jag har inte riktigt hållit räkning på vilka yrkanden det rör sig om. Men i allt väsentligt handlar det om höjda anslag inom olika sektorer av kultur- och barnkulturområdet.

Jag hyser inte någon större förståelse för en del av de argument som framförts för anslagshöjningarna – det må vara mig förlåtet. Inte desto mindre känner jag respekt för de här kommunistiska motionerna och yrkandena.

Jag måste med beklagande konstatera att rikets finanser tyvärr inte tillåter de förstärkningar inom kultursektorn – och just i dag barnkultursektorn – som så energiskt föreslås av riksdagens kommunister.

EVA HJELMSTRÖM (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Per Olof Sundman efterlyste i sitt inlägg ett grundligare material om barn och kultur. Men varför ställer då inte centerpartiet upp på vpk:s förslag om en parlamentariskt förankrad utredning som snabbt skall sammanställa det material som redan finns, göra vissa ytterligare utredningar och snabbt komma med förslag till åtgärder inom området?

Det finns ju – trots vad Per Olof Sundman säger – en hel del dokumenterat redan, bl. a. hos statens ungdomsråd. Och trots vad Per Olof Sundman sade om barnkulturgruppens rapport – visst har den brister – kan man inte komma ifrån att den innehöll en mängd konkreta och bra förslag som inte har följts upp i propositionen.

Över huvud taget när man hör Per Olof Sundman får man ett intryck av att kulturutskottet saknar kunskap om det område som vi behandlar. Man saknar kunskap om kulturindustrins expansion och dess förändrade inriktning.

För att verkligen få ett grepp om det och vad som planeras får man gå till andra källor än kulturutskottet och vår kulturminister. Man får gå till

Veckans Affärer och Den Svenska Marknaden. Där är man helt på det klara med vad som väntas. Där är man helt klar över att satsa på att 1980-talet skall bli rymddatorernas och TV-spelens årtionde, ja, helt enkelt jagdyrkandets årtionde. Och där säljer man inte längre bara varor – man säljer hela livsstilar som ligger i linje med varorna.

Så några ord om de belopp som Per Olof Sundman tyckte var tillräckliga. Vi vill ånyo beklaga att man i stället för att utöka folkpartiregeringens verkligen snålt tilltagna anslag till barnkulturen väljer att möblera om litet grand. Vart tog stödet vägen till centrumbildningarna, till de centrala amatörorganisationerna samt till dansen och musiken? Trots vad Per Olof Sundman säger kvarstår faktum: Det som satsas på barnkulturen utgör, som jag framhöll i mitt anförande i går, en sjättedel av en dags militärutgifter. Begrunda detta!

GEORG ANDERSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill med anledning av Per Olof Sundmans anförande göra ett par kommentarer och ställa en fråga. Det är synd att Per Olof Sundman inte vill vara med om en permanentning av En bok för alla. Vi har fått många bevis för att denna verksamhet uppskattas. Jag har i min hand ett yttrande från TCO, som framhåller:

”Utgivningen av kvalitetslitteratur till lågt pris måste enligt TCO:s mening ses som ett viktigt inslag i strävandena att förverkliga den statliga kulturpolitiska målsättningen att bredda kulturutbudet till alla samhällsgrupper. Det är mot den bakgrunden angeläget att försöksutgivningen får en permanent fortsättning i huvudsak enligt den modell som gällt för försöken.”

Detta är bara ett exempel på de uppskattande kommentarer som har kommit till uttryck i fråga om denna verksamhet.

Per Olof Sundman kände oro för att konstnärnämnden inte skulle kunna ta hand om mer pengar för produktion av barnfilm men gav en litet missvisande beskrivning av läget. Det har kommit in ganska många ansökningar om att få göra barnfilm. Men man har inte kunnat ge medel till mer än ett projekt, eftersom man har haft begränsade resurser. Om vi ökar resurserna och även markerar hur viktigt det är att barnfilmprojekt kommer till stånd, kommer sådana säkerligen att kunna genomföras.

Slutligen då frågan. Vi hade i går en ganska utförlig diskussion om anslagen till folkrörelserna, till barn- och ungdomsorganisationerna. Jag beklagade att centerpartisterna inte ville vara med. I centerpartiets motion skriver man mycket välvilligt om folkrörelserna. Där står:

”Folkrörelserna ger stora möjligheter till kontakt med skilda delar av kulturlivet, såväl amatörverksamhet som professionell verksamhet för breda samhällsgrupper. Den aktiverande, arrangerande och förmedlande verksamheten inom kulturområdet är i stor utsträckning beroende av och drivs av föreningar och organisationer. Samhällets kulturpolitik måste därför enligt vår mening ”– lägg märke till hur centerpartisterna skriver –” i första hand bygga på barns och ungdomars egen aktivitet och ansvarstagande, främst genom föreningslivet.”

Men detta följs inte upp med något förslag om ökade insatser till barn- och ungdomsorganisationerna, utan där är centerpartisterna med och avslår våra förslag om 4 resp. 30 milj. kr. Det skulle jag gärna vilja ha en kommentar till från Per Olof Sundman.

PER OLOF SUNDMAN (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag förstår inte vad Georg Andersson pratar om. Han säger att jag inte vill vara med om att ge ut billiga kvalitetsböcker. Visst vill jag det! Jag inte bara vill det, utan jag tillhör de fem som en gång hittade på detta och kom med förslaget i litteraturutredningens betänkande.

Vi har inte sagt nej till en permanentning. Däremot har vi sagt att vi vill pröva detta ett år till. Utvärderingen visar nämligen att man inte har uppnått det man egentligen strävade efter, nämligen att nå nya köpar- och läsargrupper. Det är i första hand de redan vana köparna som förvärvar dessa femkronorsböcker. I litteraturutredningen hade vi ett mycket mer omfattande förslag. Detta är tyvärr bara en dålig skuggbild av det förslag som där lades fram.

När det gäller konstnärsnämnden och barnfilmerna är de informationer som jag har fått inte likartade med Georg Anderssons. Jag befinner mig dessutom i den situationen att jag har personliga vänner som sysslar med barnfilm och filmprojekt. De har också uppfattningen att när det nu är fråga om så relativt litet pengar bör Filminstitutet i första hand disponera dem. De kan utnyttjas bättre på det hållet.

Å andra sidan kan jag hålla med om att det finns ett skäl som talar för att lägga pengarna hos konstnärsnämnden, och det är att man på det sättet så att säga decentraliserar beslutsprocessen när det gäller barnfilm. Men fortfarande är det fråga om så små pengar att man i det här fallet nog bör lägga dem där man är något så när säker på att de kommer väl till nytta.

Georg Andersson citerade vår motion, och det var ju vänligt. Jag kan inte se annat än att jag instämmer i allting som framfördes i citatet.

Sedan är Georg Andersson förvånad över att vi inte följer upp det hela genom att anvisa medel. Men Georg Andersson vet att vi måste vara restriktiva. Vi måste välja och vi måste prioritera, och den här gången anser vi oss inte kunna lägga pengar hos barn- och ungdomsorganisationerna.

Eva Hjelmström klagade också över att det fanns för litet pengar. Jag har redan förklarat att fick jag bestämma ensam, om vi levde i en upplyst despoti, så skulle det läggas ner tio gånger så mycket pengar på kulturpolitiken, men nu är det ju inte på det sättet. Vi måste alltså välja och vraka, vi måste snåla in här och prioritera där.

Sedan frågade Eva Hjelmström varför vi inte ville gå med på en mera omfattande utredning inom det här området. Det har genomförts en lång serie utredningar inom kultursektorn under senare årtionden. En del utredningar pågår, flera har aviserats. Vad gäller just frågan om en parlamentariskt sammansatt utredning rörande den kommersiella kulturindustrin, som är mycket intressant, vill jag bara hänvisa till att också

*Kulturinsatser för
barn, m. m.*

kulturrådet tycker att mängden av utredningar nu känns betungande och att man avstyrker tillsättandet av ytterligare en utredning just nu.

EVA HJELMSTRÖM (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Per Olof Sundman säger att det har gjorts en lång serie utredningar. Jag framhöll tidigare att vi är medvetna om det, men vi tycker samtidigt att för det första bör de här utredningarna förankras parlamentariskt, och för det andra är det avsikten att en sådan utredning skall kunna komma med snabba konkreta förslag i syfte att begränsa den kommersiella kulturindustrins fortsatta expansion. Det brådskar verkligen.

Sedan till det här med bokutgivningen. Vi har väckt en rad motioner som inte bara gäller anslagsbelopp utan också principiella frågor. Om våra förslag genomfördes skulle bokutbudet förbättras, *inte minst bland barnen*.

Per Olof Sundman tycker att den utredning om Litteraturfrämjandet som har gjorts visar att man inte har nått upp till de målsättningar som en gång fastslogs. Men borde inte det i stället ha tagits till intäkt för ett mer intensifierat arbete för att nå ut just till de grupper som i dag utestängs från den kvalitativt goda litteraturen, grupper som i stället behärskas av den kommersiella kulturindustrin?

Jag har inte hört någon av kulturutskottets ledamöter under den här debatten kommentera exempelvis vårt förslag om en bibliotekslag. Jag rekommenderar varmt en artikel av Peter Curman i gårdagens Aftonbladet, där han säger att en sådan lag blir allt nödvändigare. Det är ett förslag som vi från vpk:s sida har ställt sedan flera år tillbaka. Allt fler kulturarbetare ställer också det kravet i dag.

Slutligen några ord om beloppen. Jag är övertygad om att Per Olof Sundman i och för sig gärna skulle se att mer pengar kom till kulturändamål. Men faktum kvarstår ju att det är en struntsumma som man är beredd att satsa på barnen och kulturen. En jämförelse med de belopp som anslås på andra anslagstitlar visar än mer vilken ringa vikt Per Olof Sundmans partikamrater, alla vackra ord till trots, lägger vid det här området.

GEORG ANDERSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är ju bra att Per Olof Sundman instämmer i citatet från sin egen motion. Det tyder på att han har en vilja att stå fast vid vad han sagt om föreningslivets betydelse. Men det är då desto mera anmärkningsvärt att detta inte följs upp med konkreta åtgärder.

Jag läste i går upp det brev som bl. a. Vi unga har ställt till riksdagspartierna, där man kräver att få del av insatser för barnkulturverksamhet. Det får man inte via centerns förslag i detta betänkande.

Ett sådant agerande skapar bara besvikelse, i värsta fall resignation inom de strävsamt arbetande frivilliga barn- och ungdomsorganisationerna. Jag tycker det är ganska anmärkningsvärt att centern på detta sätt lämnar sin egen och andra barn- och ungdomsorganisationer i sticket.

PER OLOF SUNDMAN (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag sade när jag började att jag tyckte inte att vi i dag hade underlag för någon mera omfattande kulturpolitisk debatt.

Jag vill ändå erinra om att kulturpolitik är ett nytt begrepp i Sverige. Det är så nytt att det inte finns i Svenska akademins ordlista på samma sätt som t. ex. finanspolitik och skattepolitik.

Modern kulturpolitik började drivas först efter kriget, under 1950-talet. Då påbörjades en serie intressanta utredningar.

Vad beträffar Eva Hjelmströms anklagelser att centerpartiet saknar intresse för kulturfrågor – även om jag skulle ha det – vill jag bara erinra om att 1960-talets stora utredningsivcr initierades från centerpartiet i en motion 1962 med, vill jag minnas, Lars Eliasson som första namn. Det dröjde flera år innan vi fick med oss övriga riksdagspartier på att genomföra en omfattande och grundlig utredning.

Själva barnkulturproblemen har inte observerats förrän de allra senaste åren. Därför har den sektorn ännu inte ordentligt granskats och tänkts igenom. Vi har haft nog med att dra upp de stora linjerna i kulturpolitiken i samhället. Den produkt på vilken propositionen bygger, alltså barnkulturgruppens arbete, var ett dåligt arbete. Man höll på i fyra år och pressade fram en serie kåserier kring barnkulturfrågor. Det här är alltså de första stapplande stegen vi tar inom denna sektor av kulturpolitiken. Vi får vara tacksamma för att de ändå tagits.

Även om klimatet nu verkar snålt kan jag ändå utan att behöva försvara kulturministern – som sannerligen kan tala för sig själv – erinra om att de friska pengar, ca 50 miljoner, som i år läggs på den allmänna kultursektorn, utgör den kraftigaste förstärkning från ett år till ett annat som vi har upplevt under den tid vi haft kulturpolitik i det här landet.

Tredje vice talmannen anmälde att Eva Hjelmström anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

INGEGÄRD FRÆNKEL (fp):

Herr talman! Efter gårdagens debatt om utskottets kritiska synpunkter mot propositionen angående riktlinjerna för kulturinsatser för barn avstår jag från att kommentera det särskilda yttrandet vid punkten 1. Jag skall i stället bemöta några reservationer som inte berörts i debatten.

I den moderata reservationen nr 1 begärs ett uttalande för forskning på barnkulturområdet. Utskottet avvisar det förslaget med motiveringen att ett sådant uttalande kan uppfattas som ett försök att styra den fria forskningen.

Nu är det ett faktum att det inte är så dåligt ställt med forskningen på detta område. Vad vi saknat är en systematisk dokumentation av forskningen och dess resultat. Sedan propositionen och även utskottsbetänkandet skrivits, har det med anledning av FN:s internationella barnår från flera universitet kommit förteckningar över och beskrivningar av forskningsprojekt. Efter vad jag hört lär det komma ytterligare sådant material från andra högskolor.

I reservationen 2 begär moderaterna ett uttalande mot en kvotering av resurserna för kulturinsatser för barn. Man har enligt min mening i reservationen felbedömt uttalandena i såväl propositionen som utskotts-
betänkandet. Jag kan inte finna att det i vare sig propositionen eller betänkandet förutsätts att frågan skall aktualiseras efter en treårsperiod. Både i utskotts-
betänkandet och i propositionen sägs att kulturrådet skall följa utvecklingen. Jag tror att alla som sysslat med dessa frågor är överens om att vi bör kunna hoppas på att alla berörda parter nu verkligen tar sitt ansvar, så att inga tvingande bestämmelser behöver tas till. Det är aldrig roligt med tvingande bestämmelser.

Jag kan inte underlåta att säga i varje fall några ord om reservationen 3 som gäller en parlamentarisk utredning i fråga om den kommersiella kulturindustrin. Reservanterna beskyller statsrådet för passivitet. I propositionen ansluter sig statsrådet till barnkulturgruppens mening att det behövs motåtgärder för att skapa alternativ till den *dåliga* kommersiella kulturen – enligt min uppfattning är inte all kommersiell kultur dålig.

Ansvar för barnens kulturupplevelser ligger hos föräldrarna, på förskola och alla andra former av skola och hos dem som handhar fritidsverksamheten. Jag tror att det genom den föräldrautbildning som nu påbörjas och som vi hoppas kommer att utbyggas skall kunna skapas en plattform för en opinionsbildning mot den kommersiella kulturproduktionen och dess skadeverknings på barn. Här har även folkbiblioteken en stor uppgift, och till det återkommer jag litet senare.

I propositionen pekar statsrådet på alla de utredningar som ännu inte är färdiga. Så t. ex. skall kulturrådet följa utvecklingen, statens ungdomsråd skall fortsätta det påbörjade kartläggningsarbetet, och videogramutredningen skall analysera behoven. Jag skulle kunna räkna upp ytterligare utredningar. Det är väl ändå rimligt att allt detta arbete slutförs innan man tillsätter en ny utredning. Jag vill påpeka att statsrådet framhåller att det därefter kan bli befogat med ett övergripande kartläggningsarbete. Men t. v. bör vi alltså koncentrera oss på att skapa goda alternativ.

När det gäller bidragen till utvecklingsarbete bland amatörer och till inhemsk produktion av serier har utskottet föreslagit större anslag än propositionen. Anslagen för bidragen till amatörverksamhet har under de senaste åren ökat. I reservationen 4 understryker vi propositionens uttalande att kulturrådets utvärdering angående amatörverksamheten bör läggas fram innan man förstärker anslaget.

När det gäller förslaget om ytterligare medel till produktion av serier hänvisar vi i reservationen 9 bara till budgetläget.

Jag fick i min hand helt nyligen en mycket intressant norsk utredning angående barns vanor när det gäller att läsa serier. Utredningen kom till resultatet att flickor läste serier mycket i sjuårsåldern, varefter de gjorde ett uppehåll till 13–14-årsåldern. För pojkarna var bilden en annan. De läste serier hela tiden i åldern 13–14 år. Utredningen redogjorde för vilka serier som lästes. Men man hade inte alls forskat i varför barnen läste serier. Jag tycker det skulle tas upp en forskning så att vi får reda på varför ungdomar läser

serier och vad det är i serierna som gör att ungdomar i en viss ålder tycker serierna är så bra. Jag har diskuterat detta med med många. Det skulle vara intressant att ta del av resultaten av en sådan forskning.

I reservationen 5 vill socialdemokraterna utöver utskottets medelsanvisningar ge ökade resurser till Folkparkernas centralorganisation för utvecklingsarbete. Utskottet nöjer sig med att tillstyrka regeringens förslag, som innebär 200 000 kr. till projekt för att nå barn som är kvar i staden. Jag vill bara erinra reservanterna om att det är så som propositionen framhåller, att ytterligare medel kan utgå till dessa projekt, t. ex. från medelsanvisningar i kulturrådet. Enligt vad jag har hört har det redan till kulturrådet kommit in begäran om medel till sådana aktiviteter.

Socialdemokraterna avstyrker regeringens förslag om 2 milj. kr. till folkbiblioteken, med hänvisning till att 2 500 000 kr. behövs för massmarknadsutgivningen. Jag vill understryka att folkbibliotekens uppgift är en av de allra viktigaste när det gäller att förmedla kultur till barn. Jag har haft förmånen att med anledning av FN:s internationella barnår följa aktiviteter vid några folkbibliotek här i landet. Jag skall nämna ett par exempel.

Man samlar förskolegrupper med deras ledare och ibland även med föräldrar. Man har sagostunder, filmvisningar, visar bilder och diskuterar. Man har sådana diskussionsstunder med äldre barn och med föräldragrupper. Man bjuder in bildkonstnärer, illustratörer till barnböcker, och låter dem måla tillsammans med barnen. I ett folkbibliotek, jag tror det var i Gävle, hade biblioteket tillsammans med museet och kulturarbetare gjort en utomordentligt intressant utställning av barnteckningar. Barnen visade i teckningarna hur de hade upplevt sagostunderna. Ett annat bibliotek arbetade ihop med en fri teatergrupp, och på det sättet fick ungdomarna ett oerhört intresse för vad teatergruppen gjorde. De fick hjälpa till att förfärdiga rekvisitan och sy dockor till dockteater.

Är inte detta bra och effektiva sätt, att möta den kommersiella skräpkulturen? Jag är väl medveten om att dessa aktiviteter intensifieras just för att det är FN:s barnår. Men jag hoppas, och det är väl meningen med barnåret, att det skall vara av så stor betydelse att sådana här aktiviteter kommer att fortsätta.

Om folkpartiets och moderaternas reservation om medel till museerna faller, så kommer folkpartiet att stödja reservationen 16, som anvisar medel till de regionala museerna. På det sättet fyller vi upp med de pengar som man i går talade om fattades och som vi hade minskat propositionen med.

När det gäller 30 milj. kr. till allmän fritidsverksamhet har vi helt nyligen här i kammaren haft en debatt om detta, och vi hade också en debatt 1978. Jag har läst igenom alla anföranden från debatterna, och jag är helt säker på att det inte kan komma några som helst nya argument från någon sida. Jag måste ärligen säga att jag beklagar att det inte finns pengar så att vi kunde införa stödet till allmän fritidsverksamhet. Jag är den första att säga – så snart det finns pengar: Låt oss införa det!

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till alla reservationer där folkpartiet är med, avslag på alla övriga reservationer och i övrigt bifall till

Torsdagen den
17 maj 1979

*Kulturinsatser för
barn, m. m.*

utskottets hemställan.

Herr talman! Mom. 47 i utskottets hemställan under punkten 2 gäller den samlade medelsanvisningen under det nya anslaget Bidrag till kulturell verksamhet bland barn. Det belopp som redovisas där är ett saldo, ett resultat av utskottets ståndpunktstaganden i fråga om inemot 30 delposter. Beträffande tre av dessa delposter har folkpartiets och moderata samlingspartiets representanter i utskottet haft en annan mening än utskottsmajoriteten och därför anmält reservationerna 9, 11 och 15 och som en följd därav också den villkorliga reservationen 21. Om riksdagen inte bifaller någon av reservationerna 9, 11 och 15, faller också reservationen 21 bort. Under den förutsättningen vill jag beträffande mom. 47 i andra hand yrka bifall till utskottets hemställan.

EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! I anslutning till det som Ingegärd Fränkel anförde beträffande ett alternativt seriöst utbud när det gäller barnkulturen vill jag säga att vi vidhåller att anslagen på det här området inte räcker.

Det sägs också att ansvaret bör ligga hos föräldrarna. Men samhällets ansvar då? Samhället i dag inte bara tillåter utan t. o. m. uppmuntrar en kultur som präglas av rasism, könsfördomar och – som jag framhöll i går natt – förakt för fysisk svaghet, osv., osv. Det framgår såväl av Ingegärd Fränkels och Jan-Erik Wikströms anföranden som av propositionen.

Man kan också konstatera detta, om man ser på reklamen för en av de filmer som nu visas ute på de mindre orterna i landet, dit man alltså inte når ut med något kulturutbud som är kvalitativt bra. I den reklamen kan man läsa:

”Du väljer ut fängelsets hårdaste förbrytare! Ger dom en lektion i att bryta sönder människor med bara händerna! Bildar ett lag av dom och påstår att dom är obeskrivligt intresserade av världens hårdaste sport! Det är sant! Deras enda intresse är att bryta armar och ben och om möjligt sparka ut tänderna på sina motståndare: männen de hatar mest av allt, sina egna fångvaktare!

Publikjubel över filmen som slår alla rekord i action, våld, svart humor, osmakligheter och olidlig spänning. Publiken jublar.”

På de här orterna är biblioteket öppet kanske ett par timmar i veckan. Ingegärd Fränkel talade sig varm för folkbibliotekens verksamhet. Men faktum är ju att anslagen till folkbiblioteken i dag varierar mellan 1:08 kr. inom vissa kommuner och 31 kr. inom andra.

Om vi går till Danmark, som har infört den folkbibliotekslag som jag förespråkar, kan vi konstatera att man när det gäller utbildade barnbibliotekarier har en halv tjänst per 1 000 barn. I Sverige har vi 0,08 tjänster per 1 000 barn, och på de flesta bibliotek saknas barnbibliotekarie.

Så vill jag återkomma till frågan om serierna. Det finns faktiskt också utredningar som är gjorda i Sverige – det går bra att kontakta Seriefrämjandet för att få upplysning om det – och som visar att serier är, näst efter TV-tittandet, det fritidsintresse som barnen ägnar sig mest åt. När man då ser

på det utbud som finns, är det bara att beklaga att utskottet inte har tillstyrkt ett än större belopp till utgivning av kvalitativt bra serier. Det är också att beklaga att man inte tillstyrkt den bildutredning som barnkulturgruppen föreslog och som vi har tagit fasta på i våra motioner.

INGRID DIESEN (m):

Herr talman! När Ingegärd Fränkel vill bemöta vår reservation beträffande forskning på barnkulturområdet säger hon att vår forskning faktiskt inte är så dålig, det pågår en hel del vid olika universitet. Visst är jag medveten om att det pågår mycket forskning om barn. Det har vi ju sett av åtskilliga häften som vi har fått oss tillstända.

Men nu gäller vårt yrkande forskning rörande barn och kultur. Vi har sagt att för att kunna föreslå åtgärder på barnkulturområdet fordras det en gedigen kunskap om barns kulturella situation. Den betingas inte enbart av yttre omständigheter, t. ex. miljö, utan den påverkas också i hög grad av bl. a. sociala och emotionella faktorer. Det är mycket viktigt att vi för att kunna vidta riktiga åtgärder har större kunskaper om barns kulturella behov.

När sedan Ingegärd Fränkel beträffande en annan punkt talar om serier säger hon: Vi behöver veta varför barn läser serier, här vill jag verkligen se forskning. – Men detta är verkligen inkonsekvent. Jag vill upprepa vad jag sade i går, nämligen att när det gäller forskning borde vi veta mer om varför vissa barn hellre läser serier än böcker. Det är kanske inte så farligt att barn omväxlande med goda böcker också läser dåliga böcker. Ingegärd Fränkel och jag har alltså en helt samstämmig uppfattning, vilket i stället borde motivera ett bifall till vårt yrkande.

När det sedan gäller kvotering av resurserna för kulturinsatser för barn säger Ingegärd Fränkel att reservanterna troligen har missförstått propositionen och utskottsmajoriteten. I propositionen framhålls emellertid att kulturrådet om tre år skall göra en sammanfattning om vad som har hänt under dessa år, varefter kulturrådet skall avgöra, om det är angeläget att införa tvingande bestämmelser. Det överlämnas alltså åt kulturrådet att fatta det avgörandet, vilket vi tycker är fel. Enligt vår åsikt borde riksdagen omedelbart avvisa en sådan kvotering.

GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Bara två korta kommentarer.

Ingegärd Fränkel påpekade att biblioteksverksamhet är viktig, och det instämmer jag helhjärtat i. Bl. a. därför har vi föreslagit 600 000 kr. mera till arbetsplatsutlåningen, vilket utskottsmajoriteten avstyrkt.

Beträffande frågan om 2 milj. kr. till barnböcker är att märka att det ju står i propositionen att dessa pengar anslås i avvaktan på ett förslag om massmarknadsutgivning. Vi vill inte vänta längre på massmarknadsutgivningen och därför blir det här tillfälliga anslaget till bibliotek inte aktuellt. Min fråga blir: Hur länge vill folkpartiet vänta med att genomföra en massmarknadsutgivning?

Sedan till frågan om de sammanlagda medlen för barnkulturverksamhet.

*Kulturinsatser för
barn, m. m.*

Jag sade i går att folkpartiets representanter i utskottet prutar på regeringens magra förslag. Regeringen föreslår 7,5 milj. kr., men folkpartiets representanter i kulturutskottet röstar för ett belopp som sammantaget är ca 700 000 kr. lägre än detta. Nu säger Ingegärd Fränkel att de skall fylla på genom att i andra hand, om de förlorar beträffande pengar till centrala museer, rösta för att dessa pengar skall gå till regionala museer. Men det blir ju inte mera pengar för det. Det är ju bara en omflyttning av 650 000 kr. Fortfarande ligger alltså folkpartiets representanter ungefär 700 000 kr. lägre än sin egen regering. Det är det klart lägsta beloppet när det gäller insatser för barnkulturverksamhet. Hur kommer sig detta?

INGEGÄRD FRÄNKEL (fp):

Herr talman! Jag är väl medveten om alla de utredningar som finns om barnens läsvanor. Jag tror att jag har läst dem alla från pärm till pärm. Vad jag menar är att jag skulle vilja ha en forskning på området, som visar varför barn, som i några år läst böcker med hel text, plötsligt återgår till att läsa serier. Det är väl någonting de saknar i böckerna, och jag menar att man kanske kunde få fram det, så att barn- och ungdomsboksförfattare kunde skriva andra böcker, som tilltalar barnen och som är bra.

Vad sedan gäller bildutredningen har utskottet skrivit en hel del om bildfestivalen 1978. På slutkonferensen krävdes att man skulle utvärdera den för att sedan eventuellt göra en utredning eller liknande. Efter vad jag hört från kulturrådet har man börjat utvärdera bildfestivalen. Det är mycket möjligt att kulturrådet när den utvärderingen är färdig kommer att rekommendera tillsättning av en bildutredning.

Låt mig sedan säga något när det gäller forskningen. Ingrid Diesen önskar forskning på vissa områden, jag önskar också forskning. Jag sade just nu att jag önskar forskning om exempelvis varför barn läser serier. Det är väl helt annorlunda om en enskild person – även om han eller hon står i den här talarstolen – uttrycker ett önskemål om ett forskningsprojekt än om riksdagen beställer forskningen.

När jag läser propositionen om kvotering finner jag att det visserligen står att kulturrådet skall redogöra för om behov föreligger. Jag har svårt att tänka mig att kulturrådet kan bestämma en kvotering. Regeringen måste väl komma tillbaka till riksdagen med ett förslag.

EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! Jag tyckte mig tyvärr spåra något av ett förakt för serier hos Ingegärd Fränkel. Jag vill framhålla att bildspråket är ett lika viktigt språk som tal- och skriftspråket. Det är därför det är så viktigt att vi verkligen ägnar bilden ett ordentligt intresse. Det är därför det är viktigt att ge ut kvalitativt sett bra serier – inte minst mot bakgrund av de siffror jag visade förut.

Det kommer tydligen en bildutredning. Det är bra. Men varför då så kategoriskt avvisa vårt förslag?

Sedan till bildfestivalens slutresultat. Det var bara delar som refererades här. Bildfestivalens slutresultat var också att man från konstnärernas håll

krävde motåtgärder mot det alltmer bedövande utbudet av kommersiell kultur och reklam.

Och, herr talman, eftersom det är slutreplik nu tvingas jag tyvärr konstatera att den debatt vi haft om barnkulturpropositionen och de förslag som har lagts fram inte kommer att innebära att det sker någon större förändring. 1970-talet kommer att gå till historien som den tid då kulturindustrin befäste den kulturella fattigdomen bland stora grupper barn och ungdomar – om inte någonting görs snabbt. Som jag framhöll vid kulturrådets femårsjubileum: Stålmannen slår som bekant hårdare än Jan-Erik Wikström.

INGRID DIESEN (m):

Herr talman! Låt mig bara helt kort konstatera att jag tror att Ingegärd Fränkel och jag fortfarande har samma uppfattning när det gäller behovet av forskning på olika delområden beträffande barn och kultur. Men medan vi på vårt håll alltså önskat att riksdagen skulle göra ett uttalande om att det verkligen behövs en forskning på detta område står Ingegärd Fränkel bakom utskottets skrivning, där detta krav avstyrks med hänvisning till att riksdagen, enligt utskottets bedömning, inte bör försöka styra den fria forskningen. I grund och botten har vi ändå samma uppfattning.

INGEGÄRD FRÄNKEL (fp):

Herr talman! Jag ser visst inte med förakt på serierna. Jag har arbetat med barn och ungdomar i hela mitt liv, och jag frågar mig vad som är anledningen till att exempelvis följande kan inträffa: Först läser en flicka bara serier och tycker bäst om det. Sedan går hon över till böcker men – det har jag mött flera gånger – så inträffar det helt plötsligt att skolbibliotekarien inte kan få henne att låna en bok, eftersom flickan återigen bara vill läsa serier. Jag skulle vilja ha svar på frågan vad som ligger bakom detta. Vad är det som saknas i det ena fallet men som finns i det andra? Detta innebär visst inte att jag har något förakt för serier.

Jag glömde i min förra replik att säga att behandlingen av motionen om bibliotekslagen är uppskjuten till hösten och att den motionen alltså inte redovisas i förevarande utskottsbetänkande. Vi har fått skjuta flera ärenden till hösten. Det blir säkerligen en debatt på denna punkt i höst här i kammaren.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

M o m . 1 – 4

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

M o m . 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av Ingrid Diesen, och förklarades den förra propositionen vara med

Nr 148

Torsdagen den
17 maj 1979

Kulturinsatser för barn, m. m.

övervägande ja besvarad. Sedan Ingrid Diesen begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 30 punkten 1 mom. 5 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av Ingrid Diesen.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ingrid Diesen begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 249
Nej - 44

Mom. 6 och 7

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 8

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av Ingrid Diesen, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Ingrid Diesen begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 30 punkten 1 mom. 8 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av Ingrid Diesen.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ingrid Diesen begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 250
Nej - 44

Mom. 9-13

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 14

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 3 av Georg Andersson m. fl. samt 3:o) motionen nr 2301 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Georg Andersson begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha

flertalets mening för sig. Sedan Eva Hjelmström begärt votering beträffande kontrapositionen, upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 30 punkten 1 mom. 14 antar reservationen nr 3 av Georg Andersson m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit motionen nr 2301 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eva Hjelmström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 135
Nej - 14
Avstår - 146

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 30 punkten 1 mom. 14 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av Georg Andersson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Georg Andersson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 152
Nej - 142

M o m . 15

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 2301 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Eva Hjelmström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 30 punkten 1 mom. 15 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 2301 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Torsdagen den
17 maj 1979

Kulturinsatser för
barn, m. m.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eva Hjelmström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 280

Nej - 14

Punkten 2

M o m . 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 2131 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Eva Hjelmström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 30 punkten 2 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 2131 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eva Hjelmström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 281

Nej - 14

M o m . 2

Utskottets hemställan bifölls.

M o m . 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av Ingegärd Fränkel m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Ingegärd Fränkel begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 30 punkten 2 mom. 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av Ingegärd Fränkel m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ingegärd Fränkel begärde

rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 223
Nej - 73

Nr 148

Torsdagen den
17 maj 1979

*Kulturinsatser för
barn, m. m.*

M o m . 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 618 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Eva Hjelmström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 30 punkten 2 mom. 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 618 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eva Hjelmström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 283
Nej - 14

M o m . 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av Georg Andersson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Georg Andersson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 30 punkten 2 mom. 5 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av Georg Andersson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Georg Andersson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 153
Nej - 144

M o m . 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 439 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra

Nr 148

Torsdagen den
17 maj 1979

Kulturinsatser för barn, m. m.

propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Eva Hjelmström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 30 punkten 2 mom. 6 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 439 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eva Hjelmström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 282
Nej - 15

M o m . 7

Utskottets hemställan bifölls.

M o m . 8

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionerna nr 1319 och 2301 av Lars Werner m. fl. i motsvarande delar, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Eva Hjelmström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 30 punkten 2 mom. 8 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionerna nr 1319 och 2301 av Lars Werner m. fl. i motsvarande delar.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eva Hjelmström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 281
Nej - 14

M o m . 9 och 10

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

M o m . 11

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 2301 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Eva Hjelmström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 30 punkten 2 mom. 11 röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 2301 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eva Hjelmström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 281
Nej - 14

M o m . 12 och 13

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

M o m . 14 och 15

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1319 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Eva Hjelmström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 30 punkten 2 mom. 14 och 15 röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1319 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eva Hjelmström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 276
Nej - 14

M o m . 16-18

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 8 av Per Olof Sundman m. fl. samt 3:o) utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 2301 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Per Olof Sundman begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Eva Hjelmström begärt votering beträffande kontrapositionen, upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Torsdagen den
17 maj 1979

*Kulturinsatser för
barn, m. m.*

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 30 punkten 2 mom. 16–18 antar reservationen nr 8 av Per Olof Sundman m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleds av bifall till motionen nr 2301 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eva Hjelmström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 124
Nej - 14
Avstår - 152

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 30 punkten 2 mom. 16–18 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 8 av Per Olof Sundman m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Per Olof Sundman begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 171
Nej - 110
Avstår - 14

M o m . 19 och 20

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

M o m . 21

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 906 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Eva Hjelmström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 30 punkten 2 mom. 21 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 906 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eva Hjelmström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 282
Nej - 14

*Kulturinsatser för
barn, m. m.*

M o m . 22

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 9 av Ingegärd Fränkel m. fl. samt 3:o) motionen nr 2301 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Ingegärd Fränkel begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Eva Hjelmström begärt votering beträffande kontrapositionen, upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 30 punkten 2 mom. 22 antar reservationen nr 9 av Ingegärd Fränkel m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit motionen nr 2301 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eva Hjelmström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 117
Nej - 14
Avstår - 163

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 30 punkten 2 mom. 22 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 9 av Ingegärd Fränkel m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ingegärd Fränkel begärde

Nr 148

Torsdagen den
17 maj 1979

*Kulturinsatser för
barn, m. m.*

rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 219
Nej - 76
Avstår - 1

M o m . 23

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 2301 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Eva Hjelmström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkan-
det nr 30 punkten 2 mom. 23 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 2301 av Lars Werner m. fl. i
motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens
ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eva Hjelmström begärde
rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröst-
ning gav följande resultat:

Ja - 281
Nej - 14

M o m . 24

Utskottets hemställan bifölls.

M o m . 25 o c h 26

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr
906 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra
propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Eva Hjelmström
begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkan-
det nr 30 punkten 2 mom. 25 och 26 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 906 av Lars Werner m. fl. i
motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens
ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eva Hjelmström begärde
rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröst-
ning gav följande resultat:

Ja - 280
Nej - 14

M o m . 27

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 10 av Georg Andersson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Georg Andersson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkan-

det nr 30 punkten 2 mom. 27 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 10 av Georg Andersson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Georg Andersson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 148
Nej - 146
Avstår - 1

M o m . 28

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 11 av Ingegärd Fränkel m. fl. samt 3:o) motionen nr 2301 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Ingegärd Fränkel begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Eva Hjelmström begärt votering beträffande kontrapositionen, upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 30 punkten 2 mom.

28 antar reservationen nr 11 av Ingegärd Fränkel m. fl. röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit motionen nr 2301 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eva Hjelmström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 109
Nej - 15
Avstår - 169

Nr 148

Torsdagen den
17 maj 1979

*Kulturinsatser för
barn, m. m.*

Nr 148

Torsdagen den
17 maj 1979

Kulturinsatser för barn, m. m.

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 30 punkten 2 mom. 28 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 11 av Ingegärd Fränkel m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ingegärd Fränkel begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 220

Nej – 76

M o m . 29

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 2301 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Eva Hjelmström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 30 punkten 2 mom. 29 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 2301 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eva Hjelmström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 280

Nej – 14

Avstår – 1

M o m . 30 och 31

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

M o m . 32

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 12 av Georg Andersson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Georg Andersson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkan-
det nr 30 punkten 2 mom. 32 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 12 av Georg Andersson
m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens
ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Georg Andersson begärde
rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröst-
ning gav följande resultat:

Ja - 148
Nej - 145

M o m . 33-36

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

M o m . 37

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservatio-
nen nr 14 av Ingrid Diesen, och förklarades den förra propositionen vara med
övervägande ja besvarad. Sedan Ingrid Diesen begärt votering upplästes och
godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkan-
det nr 30 punkten 2 mom. 37 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 14 av Ingrid Diesen.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens
ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ingrid Diesen begärde rösträk-
ning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav
följande resultat:

Ja - 250
Nej - 43
Avstår - 1

M o m . 38

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservatio-
nen nr 15 av Ingegärd Fränkel m. fl., och förklarades den förra propositionen
vara med övervägande ja besvarad. Sedan Ingegärd Fränkel begärt votering
upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkan-
det nr 30 punkten 2 mom. 38 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 15 av Ingegärd Fränkel
m. fl.

Nr 148

Torsdagen den
17 maj 1979

*Kulturinsatser för
barn, m. m.*

Nr 148

Torsdagen den
17 maj 1979

*Kulturinsatser för
barn, m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ingegärd Fränkel begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 218

Nej - 74

M o m . 39

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 16 av Per Olof Sundman m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Per Olof Sundman begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 30 punkten 2 mom. 39 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 16 av Per Olof Sundman m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Per Olof Sundman begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 187

Nej - 97

Avstår - 7

M o m . 40

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 17 av Georg Andersson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Georg Andersson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 30 punkten 2 mom. 40 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 17 av Georg Andersson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Georg Andersson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 158

Nej - 135

M o m . 41

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 2301 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Eva Hjelmström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 30 punkten 2 mom. 41 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 2301 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eva Hjelmström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 280
Nej - 14

M o m . 42

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 18 av Georg Andersson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Georg Andersson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 30 punkten 2 mom. 42 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 18 av Georg Andersson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Georg Andersson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 147
Nej - 147
Avstår - 1

Då sålunda de avgivna rösterna var lika delade, gavs propositioner på att ärendet skulle dels återförvisas till utskottet, dels avgöras omedelbart, och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Tredje vice talmannen nedlade i rösturnan en ja-sedel och en nej-sedel, varefter på tredje vice talmannens anmodan Anders Dahlgren (c) ur urnan upptog den ena av dessa båda sedlar, och befanns denna innehålla ja.

Kammaren hade alltså i enlighet med ja-propositionens innehåll bifallit utskottets hemställan i denna del.

Nr 148

Torsdagen den
17 maj 1979

*Kulturin-
satsen för
barn, m. m.*

Torsdagen den
17 maj 1979

Kulturin-
satsen för
barn, m. m.

M o m . 43

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 19 av Per Olof Sundman m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Per Olof Sundman begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 30 punkten 2 mom. 43 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 19 av Per Olof Sundman m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Per Olof Sundman begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 215
Nej - 78
Avstår - 2

M o m . 44

Utskottets hemställan bifölles.

M o m . 45

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 20 av Georg Andersson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Georg Andersson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 30 punkten 2 mom. 45 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 20 av Georg Andersson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Georg Andersson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 148
Nej - 146
Avstår - 1

M o m . 46

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 2301 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra

propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Eva Hjelmström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 30 punkten 2 mom. 46 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 2301 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eva Hjelmström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 278
Nej – 14

M o m . 47

Utskottets hemställan bifölls.

Tredje vice talmannen tillkännagav att anslag utfärdats om sammanträdets fortsättande kl. 19.30.

§ 15 Bidrag till Interamerikanska utvecklingsbanken

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1978/79:37 med anledning av propositionen 1978/79:100 i vad avser bidrag till Interamerikanska utvecklingsbanken jämte motioner.

I propositionen 1978/79:100 bil. 14 (handelsdepartementet) hade regeringen under punkten B 7 (s. 52–60) föreslagit riksdagen att

1. till Interamerikanska utvecklingsbanken (IDB) för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag om 9 300 000 kr.,
2. godkänna att Sverige deltog i den femte kapitalpåfyllnaden inom IDB.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1978/79:661 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen skulle

1. uttala sig för utträde ur IDB,
2. avslå förslaget om anslag med 9 300 000 kr. till IDB,

1978/79:1507 av Olof Palme m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen skulle

1. som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om utträde ur Interamerikanska utvecklingsbanken,

Torsdagen den
17 maj 1979

*Bidrag till Inter-
amerikanska ut-
vecklingsbanken*

2. avslå regeringens förslag om deltagande i den femte kapitalpåfyllnaden, och

1978/79:2017 av Karl Erik Olsson m. fl. (c), vari hemställts att riksdagen skulle

1. uttala sin avsikt att ta upp Sveriges medlemskap i IDB till förnyad prövning efter det att Sverige varit medlem i tre år,

2. hos regeringen anhålla om tillsättandet av en parlamentarisk kommitté för att utvärdera IDB:s utlåningspolitik och ge riksdagen erforderligt beslutsunderlag,

3. ej godkänna att Sverige deltog i den femte kapitalpåfyllnaden till IDB.

Utskottet hemställde

1. beträffande anslag att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:100 bil. 14 punkten B 7 mom. 1 och med avslag på motionen 1978/79:661, yrkandet 2, till Interamerikanska utvecklingsbanken för budgetåret 1979/80 under elfte huvudtiteln anvisade ett förslagsanslag av 9 300 000 kr.,

2. beträffande omprövning av Sveriges medlemskap i IDB att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2017, yrkandena 1 och 2, och med avslag på motionen 1978/79:661, yrkandet 1, och motionen 1978/79:1507, yrkandet 1, som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. beträffande deltagande i den femte kapitalpåfyllnaden inom IDB att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:100 bil. 14 punkten B 7 mom. 2 och med avslag på motionen 1978/79:1507, yrkandet 2, och motionen 1978/79:2017, yrkandet 3, godkände att Sverige deltog i den femte kapitalpåfyllnaden inom IDB.

Följande två reservationer hade avgivits av Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Lilly Hansson, Ivar Högström, Karl-Erik Häll, Rune Jonsson i Husum och Rune Johansson i Ljungby (samtliga s):

1. beträffande omprövning av Sveriges medlemskap i IDB, vari reservanterna ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:661, yrkandet 1, och motionen 1978/79:1507, yrkandet 1, och med avslag på motionen 1978/79:2017, yrkandena 1 och 2, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört om Sveriges utträde ur Interamerikanska utvecklingsbanken,

2. beträffande deltagande i den femte kapitalpåfyllnaden inom IDB, vari reservanterna ansett att utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:1507, yrkandet 2, och motionen 1978/79:2017, yrkandet 3, skulle avslå propositionen 1978/79:100 bil. 14 punkten B 7 mom. 2.

INGVAR SVANBERG (s):

Nr 148

Torsdagen den
17 maj 1979

*Bidrag till Inter-
amerikanska ut-
vecklingsbanken*

Herr talman! Det är nu tredje året i följd som vi i kammaren diskuterar frågan om Interamerikanska utvecklingsbanken. Det är därför väldigt svårt att hitta fräscha och nya argument. Vi socialdemokrater var från första stund emot denna bank. Vi yrkade avslag på förslaget om inträde i den, och vi har funnit att vårt ställningstagande var riktigt.

Vi var emot inträde från flera utgångspunkter. Vi yrkade avslag dels därför att vi ansåg att talet om den förfärligt stora nyttan för industrin av att vara med i banken var mycket starkt överdrivet, dels därför att vi ansåg att ett medlemskap i banken stred mot både våra utrikespolitiska och våra biståndspolitiska värderingar. Vi trodde att huvuddelen av pengarna – vilka, som det senare visade sig, kom att användas i militärdiktaturer i Sydamerika – skulle komma att användas för projekt som endast var lönsamma rent affärsmässigt och således inte alls skulle gynna de fattiga människorna i Sydamerika. Vi visste att Sveriges inflytande i banken var ytterst obetydligt. Vi sade också att det skulle komma att krävas flera inbetalningar. Det är inte alls, som det sägs nu, en mycket billig historia.

Utvecklingen hittills har visat att vi hade fullständigt rätt. Det är därför konsekvent när vi i vår motion och i våra reservationer dels begär att Sverige skall träda ut ur banken, dels yrkar avslag på förslaget om att vi skall teckna mera pengar i banken.

Jag vill ändå, herr talman, notera att det också från annat håll kom kritiska synpunkter under motionstiden i år. Det fanns de som liksom vi fann att detta inte var riktigt, och de yrkade också i vissa fall avslag på förslaget om en ny kapitalinsats.

Jag vill gärna konstatera det och samtidigt säga att de här opponentererna nu har ordnat in sig i ledet. Partidisciplinen gäller, och man finner sig i att rösta för propositionen. Detta visar på ett alldeles speciellt sätt att det gamla talesättet, att om man ger djävulen ett finger så tar han snart hela handen, är helt riktigt. Hade dessa personer, som var kritiska redan från första stund, fullföljt sina försök att förhindra det som de inte ville vara med om, så hade de i dag sluppit att för tredje gången sticka svansen mellan benen och ge sig i sin övertygelse.

Jag skall inte argumentera mera i detta sammanhang. Under årens lopp har jag två gånger förut varit uppe i denna fråga. Jag sade i föl till dåvarande handelsministern att det var ganska meningslöst att vi försökte övertyga varandra om att vi hade rätt. Han var så fanatiskt övertygad om betydelsen av detta. Nu har vi visserligen en annan handelsminister, men jag tror det är lika litet lönt att prata med honom. Jag konstaterar bara: Handelsministrar kommer och handelsministrar går, men de urusla IDB-propositionerna består.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till de två reservationerna som är fogade vid utskottets betänkande.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Torsdagen den
17 maj 1979

*Bidrag till Inter-
amerikanska ut-
vecklingsbanken*

OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Sverige är medlem i IDB därför att de svenska multinationella företagen och deras organisationer och påtryckningsgrupper har velat ha det på det sättet. Motivet för Sveriges medlemskap är, som handelsminister Cars uttryckte det i ett frågesvar för en tid sedan, "möjligheterna att öka den svenska exporten till Latinamerika". För att göra det hela mer smakligt och skyla över de renodlade affärsintressena har regeringen samtidigt åtagit sig att "aktivt verka för förändringar i bankens institutionella former och utlåningspolitik i sådan riktning att strävandena till social och ekonomisk utveckling och ökad demokrati i Latinamerika får stöd av banken". Detta senare sades av Hadar Cars i samma debatt.

Om vi litet närmare synar de här två målsättningarna och vilka resultat som Sverige hittills har nått när det gäller att uppfylla dem så finner vi att det är ynkligt litet, för att inte säga ingenting!

Den första målsättningen är alltså att öka den svenska exporten. Skall det vara någon vits med ökade order till svenska företag så skall de ge arbete här hemma i Sverige. Det är ju till föga glädje för svenska arbetare och tjänstemän om ASEA eller något annat stort svenskt företag får order som de sedan placerar hos sina dotterföretag i Brasilien eller andra länder inom regionen.

Nu vet vi att dessa svenska företag sedan lång tid tillbaka konsekvent har flyttat ut sitt kapital från Sverige och investerat det i bl. a. Latinamerika. Det finns alltså ingen som helst garanti för att order till svenska multinationella företag på något sätt gynnar sysselsättningen i Sverige eller den svenska ekonomin. Det är bra för aktieägarna i dessa företag – men det är en helt annan sak. Det är ju nämligen inte på det sättet att det som är bra för dem automatiskt är bra för Sverige, även om de själva och deras uppbackare gärna vill framställa det så.

Frånsett detta solklara faktum – att stora svenska företag mer och mer flyttar sin tillverkning utomlands – ligger det i sakens natur att en organisation som IDB i första hand gynnar det regionala intresset, det regionala kapitalet, dvs. i första hand gynnar USA. Som vi har visat i vår motion har 2/3 av den totala upphandling som IDB gjorde 1975 placerats i Nord- och Sydamerika och hälften därav placerats i USA. Vi har i vår motion också kunnat hänvisa till en artikel i Svenska Dagbladet som styrker vår argumentation. I en artikel där den 13 april 1977 skriver Carl Hamilton följande:

"De som anför sysselsättningsargumentet för IDB-medlemskap måste kunna förklara varför inte ökade resurser till beprövade arbetsmarknadspolitiska medel är en bättre metod att lösa sysselsättningsproblemen än lika stora ökade resurser spenderade på IDB-medlemskap."

Han fortsätter med följande: "Om du t. ex. vill rädda sysselsättningen vid LM Ericssons fabrik i Olofström förefaller det sålunda bakvänt att 1. skicka flera miljoner kronor till Latinamerika, 2. hoppas att latinamerikanerna, om tidigast 1-2 år, köper telefonstationer, 3. hoppas att de köper svenska telefonstationer och 4. hoppas att de väljer den typ telefonstationer som

tillverkas i Olofström. Det är naturligtvis bättre att i stället skicka miljonerna direkt här och nu till Olofströms löntagare om det är deras sysselsättning du vill värna om.”

Men har ändå inte exporten till Latinamerika ökat? Jo, det har den, men det finns ingenting som säger att det beror på medlemskapet i IDB. I en annan informativ artikel, i Dagens Nyheter för några dagar sedan, skrev forskaren Enrique Ganuza följande:

”Faktum är att Sveriges export till Latinamerika uppgick till 2 010 milj kr år 1973 (3,8 proc av den totala svenska exporten) och till 3 580 milj kr år 1977 (4,2 proc av den totala svenska exporten), när medlemskapet blev ett faktum, dvs en ökning med hela 78 proc på fyra år.

I mars 1979, efter ett och ett halvt år av medlemskap, hade 5 svenska företag fått exportorder för 99,6 milj kr till IDB-finansierade projekt (C Fleetwood, handelsdepartementets PM, 17/1/79 och egna efterfrågningar hos IDB:s högkvarter). De s k IDB-exporterna representerar alltså bara 2,7 proc av den svenska exporten till Latinamerika och 0,1 proc av Sveriges totala export.”

Det torde således, med några krav på trovärdighet och med hjälp av faktaunderlag, vara svårt att bevisa att Sveriges medlemskap i IDB i någon nämnvärd grad har ökat sysselsättningen i Sverige eller varit till någon större hjälp för den svenska nationella ekonomin. Förståndigt nog säger också handelsministern i propositionen, s. 55, att effekten av medlemskapet på Sveriges export ännu inte kan utvärderas. Myten om IDB som nödvändig för svensk export och sysselsättning är mogen att avlivas.

Hur är det då med den andra målsättningen, att Sverige genom sitt medlemskap medverkar till en progressiv utveckling i Latinamerika? Hur är det för det första med IDB:s allmänna inriktning i det fallet, oavsett vad Sverige gör eller tycker? Det har ju sagts att banken tillkommit och arbetar just för en sådan utveckling, att hjälpa de fattigaste länderna och att inom dem hjälpa de fattigaste människorna. Det påstås att så är fallet, både i propositionen och i utskottsbetänkandet. Efter debatten med Hadar Cars här i kammaren för en tid sedan vet vi att regeringen på intet sätt kan försvara dessa påståenden utan att inveckla sig i motsägelser och förvirrade resonemang. Men det kan ha sitt intresse att se vad som sägs i proposition och betänkande.

Den s. k. fonden för särskild verksamhet, som skall användas för just hjälp till de fattigaste, får enligt utskottet ta i anspråk 37 % av den totala lånesumman. Det är således endast drygt en tredjedel som avsätts. Vart går då dessa pengar? Jo, de går till stater som väl är fattiga både nationellt och mycket mer individuellt, stater där den allra största delen av befolkningen lever i en misär och ett armod som inte kan beskrivas. Förbättras villkoren av IDB:s utlåning? Jag påpekade i debatten med Hadar Cars, och blev inte motsagd, att det är de värsta förtryckarregimerna som har fått mera pengar. Det är stater som Paraguay, Nicaragua och Uruguay som har fått större lån. Tror utskottets majoritet och regeringen att ett enda öre av dessa pengar kommer de fattiga människorna till godo eller förändrar den sociala

Torsdagen den
17 maj 1979

*Bidrag till Inter-
amerikanska ut-
vecklingsbanken*

strukturen till det bättre? Banken själv har ändrat sin politik i en helt annan riktning. Detta beskrivs i propositionen på följande sätt på s. 55:

”Banken kan i sin utlåningsverksamhet sägas ha genomgått tre faser. Den första fasen (1959–1965) kännetecknades av att banken lade stor vikt vid projekt med en social inriktning som vattenförsörjning, avlopp, bostäder m. m. Erfarenheterna från denna fas visade att banken då hade svårigheter att nå fram till de fattigaste befolkningsgrupperna varför andelen lån till social infrastruktur sjönk under den andra fasen (1966–1972). Då ökade i stället andelen lån till ekonomisk infrastruktur (elektrisk kraft, kommunikationer).”

Man kan också beskriva det som Enrique Ganuza gör i den förut nämnda artikeln, där han citerar från utskottsförhör i USA:s kongress:

”Många inom IDB är oroliga för att projekt som ska gynna de fattiga, även om de i teorin är ekonomiskt produktiva, i praktiken kan urarta till ’välfärdsprojekt’ eller åtminstone till projekt med begränsade förutsättningar att alstra ytterligare kapital . . . Denna argumentering leder till slutsatsen att de fattigaste bland de fattiga inte kan räkna med någon hjälp från banken eftersom de inte anses ha några utsikter att bli produktiva eller självförsörjande. Lån på ’mjuka’ villkor (från Fonden för speciella lån) utesluter tex i allmänhet inte bara de jordlösa utan också de fattigaste bönderna med hänvisning till att det skulle bli en dålig investering.”

Slutsats: Det är inte lönsamt för IDB att investera i fattiga människor. Det ger ingen profit och det bör därför avvecklas. Men den svenska regeringen och borgerligheten i övrigt talar om progressiva framsteg som Sverige skall vara med och driva fram. Hur fräck får man vara? För det kan ju inte vara aningslöshet som åstadkommer de skrivningar som vi ser här i proposition och betänkande!

Slutligen något om Sveriges inflytande, om det nu vore så att regeringen verkligen skulle vilja använda det till att påverka IDB. Låt oss se i propositionen igen, s. 54. När Sverige har fullgjort sina betalningsåtaganden – observera att så ännu inte är fallet – då kommer Sverige att ha 0,12 % av totala röstetalet i banken! 0,12 %! Med denna svindlande procentsats, vars inflytande utövas av en västtysk exekutivdirektör, skall vi enligt propositionen noga följa bankens utlåningsverksamhet och ”påverka låneinriktningen då banken skall ta ställning till enskilda lån”. Hittills har Sverige använt denna möjlighet till att vara med och bevilja två lån till Argentina, ett mycket progressivt land om man skall tro på regeringens förklaringar.

Herr talman! Det finns åtskilligt mycket mer och värre som kunde sägas om IDB. Det borde inte vara svårt att inse vilka intressen banken tjänar och vilken inverkan den har. Sverige bör inte genom medlemskap och ekonomiska åtaganden stödja en sådan organisation.

Jag vill, herr talman, med detta yrka bifall till vpk:s motion 661.

OLLE WÄSTBERG i Stockholm (fp):

Herr talman! Den 1 juli 1976 skedde den förändring inom IDB som direkt motiverade det svenska medlemskapet. Fr. o. m. den dagen är all upphand-

Torsdagen den
17 maj 1979

*Bidrag till Inter-
amerikanska ut-
vecklingsbanken*

ling inom IDB begränsad till bankens medlemskrets. Det får också effekter på dessa länders handelsbetende i övrigt. Detta gör att en av de nödvändiga förutsättningarna för handeln – i varje fall för en expansion av handeln – med Latinamerika är medlemskap i IDB. Samtidigt vet vi att en rad latinamerikanska länder styrs av militärjuntor, ofta i allians med en liten överklass och utländska storbolag. Latinamerika har fått se hur i land efter land friheten kränkts.

Den fråga vi då måste ställa oss är om handeln är en lämplig hävstång, ett lämpligt sätt, att bekämpa diktaturer. Ökade kontakter och snabbare ekonomisk utveckling minskar nästan alltid förtryckarnas möjligheter. I ett land som ständigt besöks av affärsmän, kulturarbetare och turister är det svårt för överheten att i längden stänga ute de egna medborgarna från information.

Undantaget i detta sammanhang är Sydafrika. Där vädjar befolkningens egna organisationer till omvärlden om sanktioner, där är utlandshandeln en direkt förutsättning för förtrycket och där hjälper svenska företag till att administrera raspolitiken. Därför är vi nu, med något undantag, i riksdagen överens om att Sydafrika skall isoleras. I övrigt vill vi ha fri handel och menar att detta också gynnar frihetens sak.

Även socialdemokraterna här i riksdagen vill ha handel med Latinamerika, och det finns heller inte folkliga krav i Latinamerika på att vi skall avbryta eller minska handeln som sådan. Men att vi handlar med ett land får aldrig locka oss att acceptera det landets regim. Vi vet att, om vi bojkottade Sovjetunionen, skulle effekten för de oppositionella i Sovjet bli negativ. Färre människor skulle kunna resa till Sovjet, färre skulle kunna ta med sig budskap ut, och möjligheterna till insyn och information skulle bli mindre. Men det faktum att vi har en handel med Sovjet och vill utöka denna handel får inte för ett ögonblick leda oss att acceptera förtrycket mot oliktankande eller t. ex. ockupationen av de baltiska staterna. På samma sätt får inte det förhållandet att vi är medlemmar i IDB för ett ögonblick få oss att acceptera regimerna i Argentina eller i Chile.

Samma resonemang som det jag nu har fört gäller naturligtvis de övriga internationella banker och fonder som Sverige är med i. När vi – också under en socialdemokratisk regering – stött den afrikanska utvecklingsbanken innebär det i och för sig inget godkännande av regimen i Malawi. När vi under den socialdemokratiska regeringen gått med i den afrikanska utvecklingsfonden innebär det inget accepterande av regimen i Centralafrikanska republiken. När vi under socialdemokratiskt styre gått med i den asiatiska utvecklingsbanken och i den asiatiska utvecklingsfonden innebär det inte att vi tycker att den bankens lån till Taiwan eller Sydkorea legitimerar regimerna där.

Samma sak gäller beträffande IDB. Syftet med IDB är kommersiellt, att öka handeln – inget annat. Motiven för en rad andra länder, som gått med i IDB – Danmark, Schweiz, Finland, Österrike, Västtyskland och Storbritannien – utan att de socialdemokratiska partierna i dessa länder har motsatt sig ett sådant inträde, har också varit av samma slag.

*Bidrag till Inter-
amerikanska ut-
vecklingsbanken*

Om vi nu efter ett och halvt år i IDB skulle besluta oss för att lämna organisationen, vore det ett allvarligt steg. Det steget skall vi naturligtvis inte tveka att ta, om vi tror att IDB bidrar till att stärka diktaturregimer eller att IDB skulle vara ett hot mot mänskliga fri- och rättigheter, men ingenting väsentligt har hänt som förändrat positionerna under dessa ett och halvt år. Det är självklart att ett utträde efter denna tid skulle få allvarliga effekter inte bara på vår ställning i den upphandling som IDB bedriver utan också på vår ställning som handelspartner i Latinamerika över huvud taget, med de följder det skulle få för våra möjligheter att ha kontakter i Latinamerika – också med oppositionella rörelser. Sådana kontakter är långt lättare att upprätthålla med bevarade handelsförbindelser.

Herr talman! Detta utesluter naturligtvis inte att det går att rikta invändningar mot låneinriktningen i IDB, mot länderfördelning eller projektval liksom att vi kan ha invändningar på sådana punkter när det gäller andra organisationer som vi är med i, t. ex. Världsbanken. Men låt oss därför göra som utskottet vill, nämligen gå igenom våra relationer till IDB och tillse att den utredningen verkligen är förutsättningslös – dess utgångspunkt skall ju vara att en saklig översyn skall göras – och att vi därefter tar ställning. I väntan på en sådan översyn skall vi självfallet inte företa oss något som binder våra händer på så sätt att det skulle uppfattas som ett steg mot utträde.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

OSWALD SÖDERQVIST (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag tror knappt mina öron när jag hör Olle Wästberg i Stockholm stå här och säga att det inte finns några folkliga krav från befolkningen i Latinamerika att man skall genomföra sanktioner eller ingripa mot regimerna där. Har aldrig Olle Wästberg hört talas om den chilenska fackföreningsorganisationen CUT:s upprop och krav på västeuropeiska och andra fackföreningsrörelser att ingripa? Har aldrig Olle Wästberg hört talas om oppositionen i Argentina och dess krav på att det skall vidtas åtgärder? Har aldrig Olle Wästberg varit i kontakt med Uruguaykommittén här hemma i Sverige, som enständigt nu i ett par års tid har begärt av svenskarna och av den svenska regeringen att man skall ingripa mot förtrycket i Uruguay?

Är inte detta folkliga krav? Läser inte Olle Wästberg tidningar? Lyssnar inte Olle Wästberg på svensk radio och television?

OLLE WÄSTBERG i Stockholm (fp) kort genmäle:

Herr talman! Ja, men snälla Oswald Söderqvist, det finns mängder med krav – och berättigade krav – på att Sverige, svenska regeringen, svenska organisationer skall ingripa mot förtryck i Latinamerika, skall protestera, skall göra punktaktioner av olika slag. Naturligtvis finns det också organisationer som kräver ett utträde ur IDB. Men det jag sade var att det inte finns folkliga krav på att vi generellt skall minska eller skära av handeln med Latinamerika – detta av det berättigade skälet att med handel följer i och för sig en rad positiva faktorer, positiva också för den som vill främja friheten.

Några krav på avbruten handel finns alltså inte.

Min slutsats är att eftersom medlemskap i IDB är en förutsättning för handel, eller i varje fall för en expanderande handel, med Latinamerika skall vi också – samtidigt som vi fördömer de enskilda stater i Latinamerika där friheten undertrycks – vara beredda att fortsätta handla på samma sätt som vi gör med en rad andra diktaturstater. Sydafrika är undantaget när det gäller den strategin.

OSWALD SÖDERQVIST (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jo, det har visst ställts krav från olika sydamerikanska nationer att vi skall avbryta handel. Det var ett av de allra största kraven från just Chile – en bojkott av regeringen i Chile på alla plan: handelspolitiskt, ekonomiskt, kulturellt osv. Det framfördes enständigt vid den stora konferensen i Madrid i höstas.

Det har också framförts liknande krav från Uruguaykommittén t. ex. här i Sverige, att vi skall avbryta handeln med dessa länder.

Mot denna bakgrund måste jag förstå saken så, att Olle Wästberg i Stockholm antingen inte följer med vad som sägs eller också inte lyssnar på dessa krav.

OLLE WÄSTBERG i Stockholm (fp) kort genmäle:

Herr talman! Ja, vad som t. ex. krävdes från Chile var en bojkott under en bestämd period. Vi skulle försöka stoppa exempelvis kopparlasterna. Och det kan vara ett rimligt krav att man väcker opinion genom kortvarig bojkott.

Men i övrigt har vi ju i Sverige – och det gäller även den helt övervägande delen av olika fackliga och andra folkligt förankrade organisationer i Latinamerika – varit angelägna om att handeln skall fortsätta. Vi anser att handeln i sig har ett värde och att handeln inte behöver och inte får vara ett hinder för fördömanden av förtryckarregimer.

Förste vice talmannen anmälde att Oswald Söderqvist anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! Den debatt som förts om IDB på borgerligt håll under de här åren, både i propositionerna och i utskottens majoritetsbetänkanden, har ofta gått ut på ungefär den riktlinje som sedan också återfinns i den centermotion som är aktuell i år: man har kritiserat IDB. Centermotionen framför en mycket hård kritik av IDB:s inriktning, syftena med verksamheten, hur de tillämpas, osv. Men så säger man också att det finns planer på en revidering och att det i framtiden kommer att bli bättre. Man omprövar alltså sitt ställningstagande och förväntar sig en drägligare fördelning av lånen och en annan inriktning av politiken.

Detta har vi nu hört alltsedan inträdet i IDB och fram till de betänkanden som vi behandlar i dag, men verkligheten har under hela denna tid varit den motsatta. Sedan Sverige gick in i IDB har ju militärdiktaturens andel av lånen ökat, särskilt de värsta och grymmaste militärdiktaturens. Argentina

Torsdagen den
17 maj 1979

*Bidrag till Inter-
amerikanska ut-
vecklingsbanken*

har växt fram som den helt dominerande låntagaren; det har varit en mycket medveten uppstöttning av Videlajuntans politik genom IDB:s prioritering av Argentina, lånet till Chile har under det senaste året tredubblats, i Nicaragua har Somozaregimen lyfts fram som en viktig mottagare, och man kan vidare nämna Paraguay och flera länder som exempel. – Detta är den politiska inriktningen på länder.

Sedan finns det då en annan fråga, som har diskuterats mycket, inte minst av centermotionärerna men också av den borgerliga utskottsmajoriteten, och det är frågan: Vem når IDB ut till med sin långivning? Är det de fattigaste människorna som nås av IDB:s lån? Om detta kan vi läsa i de dokument som har varit tillgängliga vid utskottsbehandlingen. IDB bedömer själv i sina egna dokument att de lån som gynnar låginkomsttagarna på landsbygden – med deras egna definitioner – det senaste året har minskat från 28 till 19 %.

Nu säger utrikesutskottets majoritet i sin skrivning att det är ostridigt att IDB har orienterat sig mot de fattigaste samhällsskikten. Ja, men det är i vart fall inte mer ostridigt än vad som står i en rapport som har sammanställts på begäran av ett utskott i USA:s kongress, i representanthuset. Den är utarbetad av Foreign Affaires and National Defence Division Congressional Research Service, som har gjort en ganska ordentlig genomgång av IDB:s utveckling. Den rapporten gör bedömningen att om vi bara ser på den lilla del av IDB:s lån som klassas som lån till sociala ändamål – det är ju den *lilla* delen av lånen – och granskar innehållet i de, som man säger, socialt motiverade lånen, finner man att inte heller de lånen når ut till de fattigaste, som utrikesutskottets majoritet talar om – vilket sedan refereras av näringsutskottets majoritet. Den typen av lån når ut till *mellangrupper* – jordägare och andra – som IDB bedömer som ekonomiskt bärkraftiga, men lånen når alltså inte ut till de fattigaste människorna. Det som utrikesutskottets majoritet bedömer som ostridigt bestrids sålunda i varje fall av rapporter i USA:s kongress.

Det har påvisats med kalla fakta och kalla siffror, såväl nu av reservanterna som under de tidigare år då vi har diskuterat den här frågan, att i IDB:s utveckling ur de synpunkter som utskottsmajoriteten har bedömt som viktiga har låncinriktningen hela tiden gått till det sämre. Ändå avlägsnar sig de som då på den borgerliga sidan – mest från centerpartiet – driver den här frågan allt längre från den ställning de tog på sin stämma 1976, där man sade nej till svenskt medlemskap i IDB. Finns det någon centerpartist kvar som står fast vid den ståndpunkt som man angav på sin stämma 1976? Eller är det så att centern helt och hållet, samtliga ledamöter – vi har ju haft olika bud här i kammaren under olika år – trots försämringen av IDB:s utveckling ställer upp på en politik som innebär att man går ifrån sina tidigare beslut?

Den utveckling vi har haft i riksdagen i år tyder väl på det. Nu har ju avhoppet kommit i allt raskare takt från centern. Vi fick i januari en motion där man krävde en utvärdering av IDB:s verksamhet och samtidigt sade nej – vilket då är helt logiskt – till den femte kapitalpåfyllnaden. Det var ju så att regeringen när Sverige gick in i IDB hävdade att det var en billig inträdesbiljett för ökad export. Nu har det dock visat sig att man redan efter ett fåtal år måste

inmot fördubbla den svenska kapitalinsatsen, så särskilt billigt var det ju inte. Men det är helt konsekvent att – som centerpartisterna gjorde i januari – säga att skall man utvärdera frågan om vi skall vara kvar i IDB eller inte, så skall vi naturligtvis inte fördjupa våra relationer med IDB, utan då skall man säga nej till den femte kapitalpåfyllnaden.

Som Ingvar Svanberg berörde i sitt anförande har vi sett i utskotten hur en efter en av centerpartisterna har hoppat av från sina krav. Vad slutresultatet blir får vi väl se vid voteringen i dag. Men det är intressant att se på vilket sätt de har hoppat av.

Uppenbarligen har de andra borgerliga partierna försökt göra sådana skrivningar att det skulle underlätta för centerpartisterna att hoppa av från sina motioner. Den borgerliga majoritetens skrivningar innebär att riksdagen skulle fatta beslut som är helt ohållbara internationellt sett. Utrikesutskottets majoritet skriver att Sverige bör kunna delta i den femte kapitalpåfyllnaden "varvid är att märka att någon kontantbetalning i detta sammanhang inte torde behöva komma i fråga förrän efter budgetåret 1980/81. Om översynen skulle leda till ett utträde ur banken bleve således kontantbetalning inte aktuell". Den skrivningen har utskottet gjort för att ge centerpartisterna en möjlighet att rösta med den borgerliga majoriteten.

Jag vill fråga handelsministern: Hur ser Hadar Cars på den här skrivningen? Kan Hadar Cars gå till IDB med beskedet att vi godkänner den femte kapitalpåfyllnaden, men huruvida det blir några pengar vet vi inte? Vem kan lita på en sådan riksdagsmajoritet? Detta är inte bara hållningslöst, det är dessutom bluff. Om Sverige åtar sig att betala ut ett antal miljoner dollar till IDB, måste Sverige självfallet stå för åtagandet även om pengarna inte belastar årets budget. Det är en anmärkningsvärd och principiös hållning som man ger uttryck för i betänkandet. Det vore olyckligt om den svenska regeringen tvingades hänvisa till den när man går till internationella organ för att förhandla. Anser Hadar Cars att utrikesutskottets skrivning ger honom en sakligt korrekt grund att förhandla från när han skall träffa IDB för diskussioner?

Försöken att kamma in så stor majoritet som möjligt för ett beslut att stanna kvar i IDB har hela tiden lett till en motsägelsefull argumentation från majoritetens sida. Man diskuterar från två olika positioner. Å ena sidan hävdas i en rad dokument att vårt inträde i IDB är nödvändigt från exportsynpunkt – det är en inträdesbiljett men inget mera. Å andra sidan hävdar utrikesutskottets majoritet med instämmande från näringsutskottet att Sveriges medlemskap i IDB i Latinamerika ses som en välkommen intressemarkering. Det är ett fantastiskt utrikespolitiskt uttalande. Det skulle alltså vara en välkommen intressemarkering att vi använder svenska skattemedel för att betala ut pengar till regeringar där prioriteringen är sådan att det i dominerande grad är de värsta militärjuntorna som får de svenska skattemedlen. Både i riksdagen och i den kampanj som har förts utanför riksdagen talar man med dubbel tunga. Och man gör det för att möjliggöra en reträtt för centern.

Industriförbundet har gått ut i en kampanj som vi har kunnat läsa om i

*Bidrag till Inter-
amerikanska ut-
vecklingsbanken*

pressen. Industriförbundet hävdar att medlemskap i IDB behövs för att klara sysselsättningen i Sverige. Det är krokodiltårar som Industriförbundet faller – i andra sammanhang är det inte så vanligt att Industriförbundet hävdar den svenska sysselsättningen. Man brukar utan större samvetsqual acceptera export av svenska arbetsplatser till andra länder. Men just i detta sammanhang har plötsligt sysselsättningen i Sverige blivit väldigt angelägen för Industriförbundet.

Men man har inte mycket konkret att komma med. I själva verket har de uttalanden om de stora exportorder som inträdet skulle leda till och den stora betydelse det skulle få för svensk sysselsättning som trepartiregeringen gjorde när vi gick in IDB inte alls visat sig motsvaras av en verklighet. Det sades då att vi skulle få exportorder på 500 milj. kr., men vi har inte alls kommit upp i de talen. Redan vid inträdet påpekades det av kritikerna att vi inte skulle göra det, och nu kan vi läsa det i utskottsbetänkandet.

Det är t. o. m. på det sättet att man uppenbarligen har så dåligt på fötterna att man i denna kampanj, som drivs av Industriförbundet med medverkan av en del politiker, måste ta till projekt som inte alls har med IDB att göra för att över huvud taget kunna kamma hem någon poäng. Staffan Burenstam Linder har enligt tidningsreferat för några veckor sedan varit och talat i Ludvika – tror jag det var. Enligt tidningsreferatet sade han då att ASEA fick sin order till Itaipuprojektet i Brasilien tack vare Sveriges medlemskap i IDB. Men Itaipuprojektet – ett stort kraftverksbygge i Brasilien – finansieras inte alls av IDB. Itaipu är om något ett exempel på motsatsen, nämligen att det i Latinamerika finns mycket stora investeringsprojekt som inte alls har med IDB att göra. Staffan Burenstam Linder finns uppsatt senare på talarlistan, och han har då möjlighet att dementera, om Falu-Kuriren har refererat honom fel när det står att han har sagt att ASEA fick Itaipuordern tack vare Sveriges medlemskap i IDB. Det är andra tidningar som har refererat detta uttalande, och de har hela tiden tolkat det så, att projektet skulle vara IDB-finansierat.

Det är utmärkt att Itaipu har kommit upp i debatten. Det illustrerar det faktum – vilket borde vara känt för majoriteten – att de investeringar i Latinamerika som finansieras av IDB svarar för ungefär 2 å 3 % av Latinamerikas samlade bruttoinvesteringar. Den stora delen av investeringarna har alltså ingenting med IDB att göra. Än mindre relevans har det naturligtvis att – vilket gjordes tidigare i debatten – i detta sammanhang blanda in handeln med Latinamerika. En handelsbojkott mot Latinamerika har man ju uppfattat som konsekvensen av ett utträde ur IDB. IDB svarar alltså för 2 å 3 % av Latinamerikas samlade bruttoinvesteringar. Det har ingenting att göra med Sveriges möjligheter att fortsätta att exportera till Latinamerika, och det har sannerligen ingenting att göra med vår handel med Latinamerika.

Centerpartisterna har i sin motion sagt att man har haft ett alltför bräckligt beslutsunderlag för att nu gå ur IDB. Enligt centerpartisterna skall vi vänta och se, utvärdera. Vi socialdemokrater menar att den borgerliga trepartiregeringen gav riksdagen utomordentligt bräckligt beslutsunderlag när Sverige

inträdde i IDB. Vi borde aldrig ha inträtt. Medlemskap i en internationell organisation måste bygga på en grundläggande vilja att stödja organisationens verksamhet. Den debatt som under dessa år har förts har visat att en sådan vilja saknas – också hos stora grupper på den borgerliga sidan.

Handlandet från majoriteten i utskottet måste uppfattas så, att man lägger fram en rad argument som är motstridiga men som skall ge centern en reträttmöjlighet. Behovet av att till varje pris hålla samman en borgerlig front tycks vara viktigare än den utrikespolitiska sakfrågan.

Medverkan i en internationell organisation måste bygga på en verklig vilja att stödja organisationens syften och uppgifter. IDB skapades i syfte att motverka en radikaliserings av Latinamerika. Det syftet är i praktiken snarast mer uttalat nu än det var vid bankens tillkomst. Det visar det ökade stödet till de värsta och hårdaste militärjuntorna. Sverige bör lämna IDB!

Jag yrkar bifall till de socialdemokratiska reservationerna.

ALLAN HERNELIUS (m):

Herr talman! Utrikesutskottet har vid flera tillfällen haft anledning att yttra sig om IDB till näringsutskottet. Det har alltså förekommit flera yttranden, men de har inte skilt sig så mycket åt. Jag skall inte försöka recensera innehållet i dem – det behövs egentligen inte – utan bara konstatera att utrikesutskottets majoritet har varit helt på det klara med att påståenden om att ett medlemskap i banken skulle strida mot de värderingar som varit vägledande för vår bistånds- och utrikespolitik är ogrundade, även om de nu återigen framfördes av herr Svanberg.

Utrikesutskottets majoritet konstaterar i dag att dess förut gjorda principiella bedömningar i frågan alltjämt är giltiga, att medlemskapet sålunda inte är stridande mot svensk utrikespolitik, att det inte utgör någon integrerad del av vår biståndspolitik men att det ingår som ett led i vår handelspolitik.

För det första bör man än en gång erinra om att vårt medlemskap i banken icke är betingat av biståndspolitiska skäl utan av exportskäl.

För det andra bör man konstatera att medlemskapet innebär en inträdesbiljett till 25 latinamerikanska stater, i och för sig ganska olika. Där finns bjässar som Brasilien och Mexico, oljemagnater som Venezuela, små länder som Dominikanska republiken och diktaturer som Argentina och Chile. Men där finns också demokratier som Costa Rica och Colombia. – Dominikanska republiken – ja! Det var inte länge sedan vi här i kammaren behandlade en motion om särskilt stöd åt Dominikanska republiken från svensk sida. Det kan ju då vara av intresse att erinra om att det just nu tydligt pågår förhandlingar mellan IDB och Dominikanska republiken om vissa intressanta projekt i republiken i fråga.

För det tredje kan det inte gärna vara någon fara för vår neutralitet att vara med i banken. Det framstår klart om vi ser på vilka de övriga medlemsstaterna är, nämligen bl. a. Belgien, Danmark, Finland, Frankrike, Förbundsrepubliken Tyskland, Israel, Italien, Japan, Jugoslavien, Schweiz, Nederländerna, Spanien, Storbritannien och Österrike. Kan sällskap med Finland och Jugoslavien vara komprometterande? Eller är det sällskap med Schweiz och

*Bidrag till Inter-
amerikanska ut-
vecklingsbanken*

Österrike som är det? Schweiz är ju så till den grad noga med sin neutralitet, att det ännu inte gått med i Förenta nationerna. Kan inte den argumenteringen, om risker för vår neutralitet genom medlemskapet, avskrivas en gång för alla? Skall den behöva upprepas varje gång vi debatterar frågan trots ostridiga fakta om vilka övriga länder som är medlemmar?

För det fjärde bör vi kanske också ett ögonblick fundera över det faktum att några gånger i denna kammare har framförts påståendet att åtminstone ett utrikesutskott i en annan nordisk stat vid förfrågan på hög nivå i svenska kanslihuset före regeringen Fälldins tillträde, alltså under regeringen Palmes tid, fick den uppfattningen att Sverige var berett att gå in i Interamerikanska utvecklingsbanken. Detta påstående, framfört i riksdagen, har icke någonsin bemötts. Det tycks vila på verklighetsunderlag.

Sedan blev jag minst sagt något förvånad, när jag hörde Mats Hellström göra sina utläggningar. Han talade om diktaturstater som får bidrag av svenska skattemedel. Låt oss ett ögonblick konstatera att det finns fler banker än Interamerikanska utvecklingsbanken. Det finns Afrikanska utvecklingsbanken, i vilken Sverige inte är ledamot. Det finns Afrikanska utvecklingsfonden, Asiatiska utvecklingsbanken och Asiatiska utvecklingsfonden. Till dessa institutioner bidrar Sverige med icke obetydliga belopp, år ut och år in. Dessa medel går till olika stater – ibland demokratier, mestadels diktaturer. Ett enda exempel: Landet Tchad beskylls f. n. för att bedriva en ganska omfattande utrotningspolitik mot vissa befolkningsgrupper i dess södra del. Tchad får mycket pengar från Afrikanska utvecklingsbanken och Afrikanska utvecklingsfonden. Jag har inte hört någon säga ett ord om det i Sveriges riksdag. Jag har inte hört någon resa frågan, om vi skall vara med i dessa fonder med anledning av att pengarna går till diktaturstater. Det tycks som om intresset för sådana verksamheter skulle koncentrera sig på just IDB.

Sverige ger ett omfattande multilateralt bistånd, närmast genom UNDP. Vi har förbundit oss att under tre år ge 960 milj. kr. till den organisationen. Därifrån strömmar pengar ut till diktaturstater, både i öst och i tredje världen, och till demokratier. Jag har inte hört någon opponera mot det i denna kammare. De diktaturstaterna kommer alltså inte upp till allmän diskussion.

Sedan har vi vårt direkta bilaterala bistånd. För några veckor sedan beslöt vi i enighet och utan något motyrkande att vi skulle bevilja 70 milj. kr. till Angola, 30 milj. kr. till Kuba, 55 milj. kr. till Guinea Bissau, 45 milj. kr. till Laos och 140 milj. kr. till Moçambique. Däröfver beslutade kammaren i enighet. Jag hörde inte några invändningar om att det här är fråga om diktaturstater eller enpartistater. Däremot förelåg invändningar från något parti gentemot vårt bidrag till Vietnam, 400 miljoner, som moderaterna ville sänka till 200 miljoner. Men moderaterna fick på den punkten inte något stöd – icke av dem som i dag opponerar mot stöd åt diktaturstater, icke av dem som i andra sammanhang gjort det. Vi var ensamma om det.

Vi hade också en reservation mot 70 miljoner till Etiopien, en militärdiktatur av ganska grovt slag som därtill för ögonblicket är krigförande. Vi beviljade också, utan meningskiljaktigheter i kammaren, 345 miljoner till

Tanzania, som onekligen är en enpartistat med viss färsk erfarenhet av krigföring. Det var ingen opposition mot det.

Varför dömer man så olika?

Vilken marknad är det då det är fråga om när det gäller Latinamerika? Ja, den Latinamerikanska marknaden rör 320 miljoner människor. Befolkningsökningen väntas bli sådan att det i slutet av århundradet gäller 600 miljoner människor.

Bruttonationalprodukten uppskattas i dag till 250 miljarder dollar. Den väntas vara fyrdubblad vid sekelskiftet. Det är en av de mest dynamiska regionerna i världen.

Nu säger Mats Hellström att det inte är fråga om handel med Latinamerika. Såvitt jag förstår är medlemskapet i banken till just för att befordra vår handel med Latinamerika: Medlemskap är ett villkor för att få delta i offentliga upphandlingar. Om Sverige inte vill delta i offentliga upphandlingar är våra utsikter att delta i övrigt handelsutbyte naturligtvis reducerade.

Hur man kan påstå att denna fråga icke har med handel att göra är mig en gåta. Det är i själva verket handeln och sysselsättningen i Sverige den gäller – både i Ludvika och på andra platser.

Det är sant att L. M. Ericssons anläggning inte finansieras av banken. Men tror någon att det kunde undgå att väcka uppmärksamhet om Sverige efter att en gång ha varit medlem skulle dra sig ur denna bank därför att regimerna inte passar oss, därför det råder förtryck i vissa delar av regionen, därför att banken lånar ut pengar även till diktaturstater i detta område? Det är naturligtvis ett helt vettlöst påstående – förlåt uttrycket!

I själva verket har denna kontinent en enorm potential, i fråga om energi, jordbruk och industri. Jag tror inte att vi i Sverige har råd att rynka på näsan åt en sådan exportmarknad, anse oss vara för fina att vara med i konkurrensen där. Av omsorg om vår egen sysselsättning borde vi vara beredda att i stället söka främja vår handel och vår export dit – för att därmed hålla fler svenska armar i arbete och bidra till vår betalningsbalans.

Utrikesutskottet har också biträtt yrkandet om en granskning av bankens verksamhet med hänsyn till att diskussionen om banken har pågått så länge att det verkligen kan vara skäl att samla material på bordet för att få en grundlig genomlysning av frågan. Att märka är emellertid att utrikesutskottet i det sammanhanget också anser att en sådan översyn skall innebära en jämförelse med andra utvecklingsbanker och en bedömning av de följder som ett eventuellt svenskt utträde eller icke deltagande i framtida kapitalpåfyllnader skulle få från handels- och utrikespolitisk synpunkt liksom för den svenska sysselsättningen. En sådan granskning har utrikesutskottets majoritet anslutit sig till.

Herr talman! Jag yrkar bifall till näringsutskottets hemställan.

MATS HELLSTRÖM (s) kort genmäle:

Herr talman! Några saker i det senaste anförandet bör rimligen inte stå oemotsagda i protokollet. Det har upprepade gånger – det kan inte vara obekant för Allan Hernelius – mycket klart dementerats av företrädare för

*Bidrag till Inter-
amerikanska ut-
vecklingsbanken*

den tidigare socialdemokratiska regeringen att det skulle ha funnits några beslut förberedda om inträde i IDB. Det vet Allan Hernelius. Det är helt fel att påstå att detta inte är dementerat. Det har dementerats i riksdagen flera gånger samt även utanför riksdagen. Det visar bara hur svag den borgerliga majoritetens argumentering är, när man hela tiden måste krypa bakom någonting. Man vill inte stå upp och utveckla skälen – ja, möjligen moderaterna. Man talar gärna om socialdemokratiska regeringar, om andra länder samt om Afrika och Asien. Man vill uppenbarligen mycket litet diskutera just Latinamerika.

När det gäller Asien har socialdemokraterna – till skillnad från vad Allan Hernelius gav sken av – motsatt sig att Sverige skall stödja Asiatiska utvecklingsfonden. Vi menar att dess projekt går i fel riktning och inte ger stöd till de fattigaste människorna. På sådana grunder skall vi genom en prövning bank för bank eller fond för fond ta ställning till vad Sverige med skattepengar skall stödja.

Moderaternas uppfattning är ju känd. Det intressanta är snarast att Allan Hernelius drar in Vietnam, Moçambique och andra länder, beträffande vilka det råder stor enighet i Sverige om att de arbetar för att de fattigaste folkgrupperna skall få en förbättring. Man frågar sig också hur centerpartiet kan stå för samma utskottsbetänkande som moderaterna. I debatten tidigare om biståndsfrågor skilde moderaterna ut sig. Det vore nu intressant att få veta om centern och folkpartiet har samma bedömning som moderaterna i denna fråga.

Jag tog upp handelsbojkotten därför att den hade nämnts i debatten. Den argumentering som förs är vansinnig. IDB står för 2–3 % av Latinamerikas totala bruttoinvesteringar, alltså en mycket liten andel av bruttoinvesteringarna och av möjligheterna att handla med Latinamerika.

Allan Hernelius sade att vår ståndpunkt är vettlös. Man kan inte gå ur banken, om man en gång har gått in i den. Ungefär så uttryckte han sig. Men något av vettlösheten måste då falla på honom själv. Han har ju faktiskt skrivit under ett utskottsbetänkande, vari han förutsätter att en utredning skall undersöka huruvida man skall utträda. Skrivningarna i dessa två betänkanden är inte alls så neutrala, utan visar det sig att IDB har en så svag karaktär såsom organisation som kritikerna menar, skall man utträda. Något av vettlösheten faller ju tillbaka på Allan Hernelius själv.

OSWALD SÖDERQVIST (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Det är märkligt att Allan Hernelius fortsätter att tala om exportökningen och den gynnsamma inverkan som medlemskapet i IDB skulle ha på den svenska exporten, trots att det fortfarande i den stund vi står här inte finns någonting som visar att så har varit fallet hittills. Inte heller är det självklart för framtiden. Tvärtom driver våra stora multinationella företag den överväldigande delen av sin verksamhet utanför Sverige. Det gäller ASEA, SKF, Atlas Copco osv. Huvuddelen av de inom koncernerna anställda – från 50 % och upp till 70 % – arbetar utanför Sveriges gränser.

Det finns, som jag sade, ingenting i de citat jag anförde tidigare som säger

att dessa företag skulle placera sina order i Sverige och på det sättet bidra till sysselsättningen här. Ingenting talar för att det blir fler arbeten i Ludvika, vilket Allan Hernelius på nytt stod upp och hävdade att det blir.

Tala om vilka arbeten vi har fått i Ludvika hittills eller vilka vi har chans att få där, i Olofström eller på något annat ställe! Det är ju nonsens att prata om detta som ett faktum, när det inte finns någonting som talar för att det är på det sättet.

Jag måste instämma med Mats Hellström, när han säger att om det vore så förfärligt bra att det fanns relevanta bevis för att vi har fått beställningar i Sverige, varför skall vi då tillmötesgå det krav som har ställts om en utredning? Det är ju helt ologiskt.

Vad beträffar påståendet att ingen har sagt någonting om asiatiska fonden och banken vill jag påminna om att vpk har gått emot svenskt engagemang i dessa. Vi har sagt att inriktningen av deras verksamhet är felaktig. Vi ogillar dem.

När det gäller andra svenska åtaganden och insatser har vi också ständigt pekat på att man måste värdera hur regimerna i fråga behandlar sina invånare och hur de använder pengarna, antingen det är lån från banker eller svenska biståndsmedel. Kommer pengarna de breda folklagren till godo? Det är ju på den punkten vi har de tyngsta invändningarna i det här fallet.

Vill Allan Hernelius påstå att IDB:s utlåning på något sätt har förbättrat situationen för folket i Latinamerika under den tid då banken har funnits till? Har folket fått det bättre i Nicaragua, i Uruguay, i Chile eller i Argentina? Sanningen är den att folket inte har fått någon förbättring tack vare bankens pengar – vi har tidigare hänvisat till bl. a. utskottsförhör i USA. Tvärtom har klyftorna mellan folkgrupperna ökat på den latinamerikanska kontinenten.

Man bör väl hålla sig något så när till sanningen när man talar om sådana här saker och inte enständigt stå och mala fram påståenden som är felaktiga.

ALLAN HERNELIUS (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag tror inte att jag behöver syssla med herr Söderqvist så mycket. Hans påståenden faller ju på sin egen orimlighet. Han gör det så enkelt för sig att han t. o. m. säger: Visa på att invånarna i Argentina och Chile har fått det bättre tack vare banken!

Den bevisbördan kan jag inte åta mig. Det är fråga om en kontinent med 320 miljoner människor, och jag kan inte gå in på vad som har skett på grund av bankens utlåning och vad som skett på annat sätt i fråga om deras levnadsstandard. Det förstår herr Söderqvist själv. Han bara exercerar med sådant.

Däremot skall jag gärna syssla litet mer med herr Hellström. Först vill jag säga att det förekommer ett visst samarbete mellan de nordiska utrikesutskotten, och i varje fall från ett av dessa har vi erfarit att man hade förfrågat sig i kanslihuset om Sveriges intentioner med avseende på banken och fått uppfattningen att Sverige var berett att inträda. Detta var före regeringen

Torsdagen den
17 maj 1979

*Bidrag till Inter-
amerikanska ut-
vecklingsbanken*

Fälldins tid.

Vad jag sade om vettlöshet gällde inte utträde ur banken. För då hade det varit illa med logiken, utan det är vettlöst att tro att utträde ur banken icke skulle få påföljder för vår handel med Latinamerika. Det är någonting helt annat.

Sedan vill jag också säga att även om banken inte står för mer än så och så många procent av investeringarna på denna väldiga kontinent, så uppmärksammas det naturligtvis om Sverige är med i banken eller inte eller om Sverige ensamt av alla industriländer skulle stå utanför.

Nog uppmärksammas det vid den handel som sker vid sidan av bankens direkta krediter. Det finns ju andra stora banker i området också, och det finns andra kreditgivare och annan företagsamhet. Det är självklart att det måste uppmärksammas, och det är självklart att det måste påverka vår handel och därmed sysselsättningen i Sverige.

Det samband som finns mellan svensk exportindustri i Latinamerika och sysselsättningen i Sverige är belagt, så det behöver vi inte diskutera här så mycket.

Så vill jag också konstatera att när herr Hellström återoppar svenska skattebetalares pengar till banken – det är fråga om relativt små belopp – så har herr Hellström fortfarande inte ett ord att säga om de svenska skattemedel som går till andra diktaturländer. Det vore konsekvent av herr Hellström, när han yrkar på att Sverige skall utträda ur banken, med hänsyn till att en del diktaturstater är med i bankens länderkrets, att samtidigt säga: Icke ett öre av svenska skattemedel till diktaturstater i världen, icke ett öre genom multinationella organisationer, icke ett öre i bilateralt bistånd.

Det säger inte herr Hellström. Tvärtom har han röstat för sådant. Var finns logiken, herr Hellström?

OSWALD SÖDERQVIST (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag tror Allan Hernelius blir tvungen att lyssna litet mera på mig trots att det inte är så roligt.

Låt oss se på dessa påståenden. Allan Hernelius påstår i sitt första anförande att IDB hjälpte fattiga regimer och fattiga människor, att det var ett av bankens huvudsyften. Jag frågade efter exempel, och då går han upp och säger att det kan han inte stå till tjänst med, det är alldeles omöjligt att på denna stora kontinent peka på något exempel.

Han kan alltså, på hela denna stora kontinent, inte peka på ett enda exempel där IDB:s verksamhet haft någon positiv verkan för befolkningen! Det är ynkligt att inte ha mera argument att komma med när man går upp och försöker delta i den här debatten!

Det finns ett land på denna sida jordklotet där man fått en utjämning och där befolkningen fått det bättre. Det är Cuba – det land IDB kom till för att bekämpa. Det är det enda land där man under de senaste 20 åren kunnat påvisa en utjämning. Det är belagt av socionomer och ekonomer från alla möjliga stater. Men det är klart att den saken vill man inte tala om när man som Allan Hernelius har sitt intresse i att understödja konservativa och

reaktionära regimer. Då bortser man från det. Då stöder man hellre regimer i Argentina och Chile och säger att man inte kan hitta några exempel, men det kan ändå ha skett förbättringar.

Beträffande sysselsättningen i Sverige säger Allan Hernelius att det är belagt att IDB:s verksamhet i Latinamerika också har positiva sysselsättnings effekter i Sverige. Visa då några exempel! Hur många jobb har tillskapats av detta?

MATS HELLSTRÖM (s) kort genmäle:

Herr talman! Efter att ha lyssnat till Allan Hernelius får man intrycket att denna utredning är ett svepskäl och ingenting annat. I varje fall måste det vara så för moderaterna, eftersom Allan Hernelius med tanke på de hemska konsekvenserna för vårt land utesluter alternativet att utredningen skulle utmynna i förslag om utträde ur banken. Så måste man rimligen uppfatta vad Allan Hernelius sagt.

Sedan säger han att om vi utträder ur IDB får detta påföljd för vår handel. Då kanske det vore bra att få en kommentar från Allan Hernelius om innebörden i något som i alla fall jag har haft svårt att begripa, men som är själva klämman i utskottets betänkande som vi om en stund skall rösta om. Det berör den fråga Allan Hernelius tog upp. Det vore värdefullt för den fortsatta debatten att, av dem som tänker ställa sig bakom detta betänkande, något närmare lå utvecklat vad man avser.

Så här avslutas utskottets betänkande: "Ett beslut av riksdagen om utredning i enlighet med vad utskottet förordar i detta betänkande får självfallet stor betydelse vid de fortsatta kontakterna med IDB rörande vårt lands medverkan i organisationen."

Jag har inte förstått det, men det kanske finns någon som kan förklara vad utskottsmajoriteten menar med detta. På vilket sätt får detta betydelse för våra kontakter och vår medverkan? Avser utskottet de påföljder för vår handel som Allan Hernelius talade om?

Att mycket av debatten om hur vi skall inrikta vårt bistånd under 1970-talet förts under stor enighet i vår riksdag, det tycks ha gått moderaterna förbi. Att det finns mycket få länder utanför de gamla västeuropeiska och nordamerikanska som har parlamentarisk demokrati av vår typ, det är också rätt väl klarlagt. I biståndspolitiska utredningens betänkande finns de möjliga orsakerna till detta ganska noggrant analyserade, liksom effekterna av det. En mycket stor majoritet ställde sig bakom biståndspolitiska utredningens förslag. Det talas där om att vi skall rikta våra skattepengar till de länder som själva strävar efter att utjämna levnadsvillkoren, så att de fattigaste folkgrupperna får en ökad andel av resurserna och så att man kan häva fattigdomen. Det är till de länderna som vi vill ge av våra skattemedel.

Vad vi vänder oss emot är att IDB är en organisation som har tillkommit i det politiska syftet att stötta militärjuntor som har den motsatta inriktningen, nämligen just att bevara överklassens privilegier. Det är på den grunden som hela IDB-debatten, bl. a. i Sverige, har förts.

*Bidrag till Inter-
amerikanska ut-
vecklingsbanken*

ALLAN HERNELIUS (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr Söderqvist citerade mig inte korrekt, och det hade jag inte väntat mig. Det skulle försvåra hans argumentering, om han citerarade mig korrekt, och därför kan vi utgå från att han inte gör det.

Han störtade sig genast in på Cuba. Det intressanta är då att herr Söderqvist i ett tidigare inlägg åberopade en resolution om bojkott från en fackföreningsinternational i Madrid. I den resolutionen krävde man bojkott av Cuba. Det glömde herr Söderqvist att säga, och det var ju synd.

Herr Hellströms argumentering går i stort sett ut på att moderaterna inte har tillägnat sig biståndsutvecklingen i Sverige. Herr Hellström hörde tydligen inte på vad jag sade, nämligen att biståndsmedlen i Sverige till allra största delen har fördelats under enighet partierna emellan. Moderaterna har röstat för bistånd till Vietnam, men i år ville vi sänka anslaget från 400 miljoner till 200 miljoner. Vi har deltagit i fördelningen av anslagen till en rad övriga stater som omnämnts här i debatten. Det var bara i fråga om två stater som vi i år gjorde markeringar, nämligen beträffande Vietnam och Etiopien – Cuba har vi berört tidigare. Så ligger det i själva verket till.

Det inkonsekventa i herr Hellströms hållning är att han åberopade diktaturer som skäl för att inte delta i banken. Men han åberopar inte diktaturer som skäl när det gäller biståndsmedel. Då glömmer han den delen av sin argumentering – då är den borta, då är den helt försvunnen. Det är bara när det gäller banken som detta skäl dyker upp. När han för några veckor sedan voterade för anslag till diktatorländer, glömde han bort att tala om diktatorländer och demokratiska länder. Då arbetade han tydligen med andra begrepp, om han nu rörde sig med några begrepp alls.

Förste vice talmannen anmälde att Oswald Söderqvist och Mats Hellström anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Handelsministern HADAR CARL:

Herr talman! Sverige är medlem i olika utvecklingsbanker – i Asiatiska utvecklingsbanken sedan 1966 och i Afrikanska utvecklingsfonden sedan 1973. De svenska insatserna i dessa banker betalas med biståndsmedel. Under 1977 gick Sverige också med i den Interamerikanska utvecklingsbanken, IDB. Anledningen till detta var främst att många av de projekt som finansieras av IDB ligger inom sektorer där svenska företag har goda möjligheter att göra sig gällande. Vidare införde IDB 1976 nya regler för sin upphandling. Enligt dessa regler är all upphandling som finansieras med IDB-medel begränsad till medlemsländerna. Sverige gick således med i IDB främst av exportfrämjande skäl.

Tanken på svenskt medlemskap prövades också från biståndspolitiska utgångspunkter, men dessa ansågs inte utgöra tillräckliga motiv för medlemskap. Ett skäl för detta var att flertalet av de länder i Latinamerika som får lån från IDB inte tillhör de fattigaste u-länderna och att svenskt bistånd skall koncentreras till just de fattigare länderna.

Däremot bedömdes som jag nämnde de exportfrämjande motiven vara betydande.

Som framhållits tidigare i debatten och i betänkanterna från utrikesutskottet och näringsutskottet står svenskt medlemskap i IDB i överensstämmelse med svensk utrikespolitik. Medlemskapet utgör inte en del av de svenska biståndspolitiska insatserna, även om banken bidrar till ekonomisk utveckling i Latinamerika, utan ingår som ett led i svensk handelspolitik.

Regeringen följer verksamheten och utvecklingen inom IDB med stor uppmärksamhet. Som bekant är Sverige en av de mindre medlemmarna och kan därför av naturliga skäl inte ensamt prägla IDB:s inriktning. Regeringen försöker dock tillsammans med andra likasinnade länder påverka bankens verksamhet.

IDB har beslutat att under den fyraårsperiod som nyss har inletts – 1979–1982 – lägga ytterligare tyngd vid projekt som kommer de fattigaste befolkningsgrupperna till del. Nära hälften av bankens resurser avses under perioden gå till projekt som direkt berör dessa befolkningsgrupper. Vidare bör framhållas att projekt som landsbygdsutveckling och sociala projekt skall prioriteras. Detta är en låneinriktning som stöds av den svenska regeringen och som Sverige har arbetat för. Regeringen har bl. a. mot denna bakgrund föreslagit att Sverige deltar i den s. k. femte kapitalpåfyllnaden. IDB får genom denna kapitalpåfyllnad möjlighet till fortsatt och utökad utlåning.

IDB:s utlåning har under årens lopp haft betydelse för utvecklingen i Latinamerika och kommer att ha än större betydelse i framtiden, med den låneinriktning IDB nu fattat beslut om. Denna utveckling är givetvis positiv.

Det svenska medlemskapet har också haft betydelse för den svenska exportindustrin. Enligt tillgängliga uppgifter har svenska företag redan fått order på 188 milj. kr. till projekt som IDB är med om att finansiera och mer är att vänta i framtiden. Det är glädjande för näringsliv och sysselsättning i Sverige att vi fått dessa order. Vi skulle inte ha fått dem om vi inte varit medlem i IDB.

Det svenska medlemskapet har alltsedan inträdet i IDB stått under debatt. Enligt min uppfattning är det ett sundhetstecken att frågan debatteras. Jag har förståelse för den oro många känner inför den politiska utvecklingen i delar av Latinamerika och för hur denna utveckling påverkas av ekonomiska insatser av skilda slag.

Från olika håll krävs att Sverige skall utträda ur IDB. Detta skulle inte gynna vårt anseende i tredje världen eller tilltron till konsekvensen i vårt handlande i internationella sammanhang. Frågan om fortsatt medlemskap i IDB bör i stället övervägas efter en rimlig tid, i ljuset av då vunna erfarenheter. Av den anledningen välkomnar regeringen det förslag som framställts i riksdagen av företrädare för centerpartiet, nämligen att vi efter en tid skall göra en utvärdering av medlemskapet. En sådan utvärdering bör göras av en utredning med parlamentarisk sammansättning.

Det kan konstateras att inget europeiskt medlemsland i IDB har lämnat eller f. n. överväger utträde ur IDB. Flera länder utanför Latinamerika

överväger däremot, enligt vad vi erfarit, att begära medlemskap.

Jag vill avslutningsvis framhålla att olika latinamerikanska länder har understrukit betydelsen av att Sverige deltar i IDB. Under mitt besök i Manila i samband med UNCTAD V tog jag tillfället i akt att ingående diskutera IDB:s roll och verksamhet med en företrädare för en av de mera progressiva, demokratiska och parlamentariska staterna i regionen, utrikes- och vice statsministern i den socialdemokratiska regeringen i Jamaica Mr. P. J. Patterson. Jag bad honom att efter våra samtal skriva ner sina synpunkter i ett brev till mig, och jag angav att mitt syfte var att kunna referera till detta i den svenska riksdagsdebatten om IDB. Ur Mr. Pattersons tre sidor långa brev, som finns att tillgå på handelsdepartementet, citerar jag följande:

”Det är känt att Jamaica fördömer de medlemsländer i IDB som Sverige har förklarat kränker de mänskliga rättigheterna. I organisationen av amerikanska stater har vi många gånger spelat en ledande roll genom att stödja resolutioner och tillsätta kommittéer för att undersöka frågan om de mänskliga rättigheterna i bl. a. Chile, Uruguay och Paraguay.

Min regerings uppfattning är att frågan om mänskliga rättigheter aldrig – under några omständigheter – får kompromissas bort.

Det är tillfredsställande för min regering att den grundläggande frågan beträffande Sveriges medlemskap i IDB utgår från den strävan det svenska folket delar med oss med avseende på de mänskliga rättigheterna.

Jamaicas förbindelser med IDB utgör ett gott exempel på bankens effektivitet som ett utvecklingsinstrument av regional karaktär för främjande av ekonomisk utveckling i Latinamerika. Vi har varit medlemmar i IDB i över tio år, och vårt land har dragit nytta av den hjälp banken lämnat, särskilt för landsbygdsprojekt såsom utveckling av små jordbruk, elektrifiering, vattenförsörjning och hälsovård. Banken har alltid med flexibilitet besvarat våra förfrågningar om hjälp till projekt som är ägnade att underlätta utvecklingen för de fattigaste sektorerna av befolkningen.

IDB har även under åren byggt upp en aktningvärd kunskap om Latinamerikas ekonomiska struktur och är väl bekant med regionens särskilda utvecklingsbehov. Vi bör också erkänna att en institution med IDB:s kapacitet ger ett idealiskt tillfälle för långivarländernas regeringar att ge ett vitalt bidrag till de utvecklingsansträngningar som görs av länder som är öar och små stater vars ansträngningar hämmas av särskilda strukturella särdrag.

Det är min regerings allvarliga förhoppning – skriver Mr Patterson – ”att Sveriges regerings och det svenska folkets överväganden om fortsatt medlemskap i IDB skall underlättas av en utvärdering av de faktorer jag här har tagit upp och att Sverige kommer att finna det lämpligt att fortsätta sitt bistånd till den latinamerikanska regionen genom denna institution – IDB – som effektivt har bidragit till den ekonomiska utvecklingen och välfärden i den latinamerikanska regionen.”

OSWALD SÖDERQVIST (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Det är ganska klart, som jag sade tidigare, att jag inte har någon invändning när handelsministern säger att vårt medlemskap har kommit till för att främja exporten. Jag skall återkomma till det.

Detta med Sveriges inflytande är intressant. Sverige är svagt, som handelsministern naturligtvis måste erkänna. Vi har 0,12 procents inflytande, som också framgår av uppgifterna i propositionen. Man bör då inte framföra det argumentet att Sverige har några möjligheter att påverka utvecklingen eller styra banken. Vi har också alltför många exempel på att så inte skett. Det gäller bl. a. lån till Argentina. Detta argument bör alltså inte föras fram ytterligare, eftersom det faller på sin egen orimlighet.

När det sedan gäller IDB:s inriktning mot de fattigaste länderna har vi här fått höra ett citat från en minister från Jamaica. Det är väl möjligt att han måste skriva på det sätt han gör. Jag antar att Jamaica är ganska beroende av IDB och framför allt USA och att landet därför inte gärna kan gå ut och säga att man tycker att det är skräp med banken.

Men det kan vara intressant att ställa detta emot referaten här tidigare i debatten från utskottsförhören i USA. Där talar man om den tidigare inriktningen av IDB:s verksamhet – som det också refereras till i propositionen i litet mer omskrivande ordalag – med satsningar på landsbygdsprojekt, bevattningsanläggningar och sådant. Men detta har man gått ifrån. Och det har osminkat uttryckts i protokollen från dessa utskottsförhör i USA, som jag citerade i mitt första inlägg.

IDB:s ledning anser att det inte är lönsamt att investera i fattigprojekt. De är rädda för att det skall bli välfärdsprojekt av dem – och det ger ingen profit. Detta kan ställas emot det tidigare påståendet att banken skall vara så bra.

Jag efterlyser sedan återigen den positiva verkan som nu också handelsministern talar om i likhet med tidigare försvarare av IDB. Medlemskapet har gynnat svenska företag, säger handelsministern. Jag tror nog att det kan ha gjort det. Företagen har kanske fått order. Men hur mycket av dessa order har hamnat i Sverige? Hur många jobb har det skapats i Sverige? Om ASEA, SKF eller L M Ericsson fått order som kanske placerats i deras koncern någonstans ute i världen – till vad nytta har det varit för Sverige, för svenska tjänstemän och arbetare och för svensk ekonomi?

MATS HELLSTRÖM (s) kort genmäle:

Herr talman! Beträffande det brev från Jamaicas utrikesminister som lästes upp är att märka att en del av brevet belyser just vad vi talar om, nämligen att det är regeringarnas sätt att själva arbeta i sina länder som kommer att avgöra vart pengarna går. Det är klart att pengar som går till Jamaica kommer de fattigare människorna till del på ett helt annat sätt än om pengarna hade gått till Argentina, där regeringen har helt andra prioriteringar. Det är just det som vi hela tiden har hävdat. Biståndspengar av vilket slag det än må vara som kommer Jamaica till del går just till de fattiga människorna på landsbygden, vilket inte blir fallet om man ger pengar till Argentina.

Nu är det ju så, att IDB i sin prioritering har minskat sin andel när det gäller denna typ av länder. Jamaica och Dominikanska republiken har nämnts här förut. I t. ex. centermotionen lämnas siffror på detta, och man kritiserar att de demokratiska länderna har fått mindre, medan de militärjuntor som vill hålla de fattiga grupperna nere och i stället stödja privilegierade grupper får en större andel av lånen. Det är vad det handlar om.

Jag vet inte om Hadar Cars när han talade med Jamaicas utrikesminister samtidigt informerade honom om att Hadar Cars parti, tillsammans med den borgerliga majoriteten här i riksdagen, röstade ned socialdemokratiska förslag om direkta biståndsanslag till Jamaica och Dominikanska republiken på 30 milj. kr. Hadar Cars parti röstade ju i vanlig ordning mot våra förslag om ett direkt statligt bistånd till Jamaica.

Sedan ett par frågor till Hadar Cars. Han fäster tydligen stor tilltro till bankens uttalanden om att den i framtiden skall öka sin prioritering av, som det heter, sociala projekt. Men den typen av uttalanden har ju gjorts av bankens Board of Directors många år tidigare utan att de har följts upp. År 1976 gjorde man liknande uttalanden om en ökning av andelen till sociala projekt, men det blev tvärtom. Av vilka skäl finns det större anledning att i dag hysa tilltro till den här typen av uttalanden av banken om en ökning av andelen till sociala projekt?

Hadar Cars svarade inte på min fråga om hur han ser på utskottsmajoriteten som säger att man skall delta i den femte kapitalpåfyllnaden men att någon kontantinbetalning inte torde behöva komma i fråga förrän efter budgetåret 1980/81. Om översynen skulle leda till ett utträde ur banken, bleve således inte bankinbetalning aktuell, heter det. Avser Hadar Cars att gå till IDB och säga att Sverige skall delta i den femte kapitalpåfyllnaden och samtidigt säga att Sveriges riksdag har uttalat att det inte är säkert att det blir några pengar.

Slutligen, eftersom min tid är ute, vill jag bara konstatera att Hadar Cars hela anförande var en enda plädning för omöjligheten att gå ur IDB. Varför biträder Hadar Cars i så fall förslag om en utredning vilken, som ett alternativ, skall ha just utträde ur IDB? Ett sådant utträde vore helt orimligt mot bakgrund av de skäl som Hadar Cars har givit.

STAFFAN BURENSTAM LINDER (m):

Herr talman! Om Sverige lämnar IDB med de motiveringar som socialdemokraterna framför, skulle detta självfallet uppfattas som kränkande av de ifrågavarande länderna, och det är ju också själva avsikten med det socialdemokratiska förslaget. Detta intryck skulle förstärkas av att alla västeuropeiska länder, med undantag av Norge, är med i IDB och kvarstår i IDB, alltså även t. ex. det socialdemokratiska Tyskland och det socialdemokratiska Österrike. Även England har under socialdemokratiskt styre gått med i IDB.

Om då Sverige i dag skulle besluta sig för att lämna IDB, som socialdemokraterna vill, är det högeligen sannolikt att de latinamerikanska länderna skulle fatta vinken. De skulle begripa att Sverige inte vill ha så mycket att göra

med dem på det ekonomiska området. Det är då troligt att de skulle styra ur ett antal redan gjorda affärsöverenskommelser och avstå från att lägga order i Sverige – inte bara i vad gäller IDB-finansierade projekt. De skulle säkert bli mindre intresserade även av andra projekt – de mycket omfattande sådana projekt där det är regeringarna som till sist har avgörandet. Till den gruppen hör t. ex. L M Ericssons olika telefonprojekt och även ASEA:s stora order till kraftverket i Itaipu. Det projektet är inte IDB-finansierat, men vi skulle sannolikt inte ha fått den ordern om det hade varit på det viset att vi inte varit med i IDB. Och det är mycket som talar för att vi skulle bli av med den ordern om Sverige nu skulle besluta sig för att gå ur IDB.

Resultatet av ett sådant utträde skulle bli ett svårt avbräck för svensk sysselsättning och export. Jag skulle, herr talman, gärna vilja höra socialdemokratiska riksdagsmän förklara sin politik för arbetare och tjänstemän vid ASEA-anläggningar i Ludvika och Västerås och vid L M-fabriker runt om i landet om det skulle bli så att ett antal exportorder avbeställs eller inte går till Sverige – om alltså socialdemokraterna skulle vinna voteringen i dag och Sverige lämna IDB. Det är min slutsats att det socialdemokratiska förslaget att Sverige skall lämna IDB är synnerligen äventyrligt ur sysselsättningssynpunkt.

Intrycket av vad man måste kalla magistervälde förstärks när man ser vilka underliga olikheter det finns när det gäller socialdemokraternas bedömning av länder och ländergrupper. Sverige skall, anser socialdemokraterna, av politiska skäl inte delta i IDB-lån till utvecklingsprojekt. Vi skall inte vara med, menar man, trots att medlemskapet ingår som ett led i exportbefrämjande ansträngningar, dvs. insatser som i allt övrigt riktar sig till alla länder, oberoende av politiska överväganden. Vi ger händelsevis mycket mer i subventionspengar, i form av räntenedsättningar, för att underlätta exportfinansiering till en lång rad länder både i öst och i u-världen – med politiska regimer som jag antar att herr Hellström inte sympatiserar med – än de blygsamma belopp som går till IDB.

Men samtidigt som socialdemokraterna inte vill vara med på den här exportbefrämjande satsningen vill socialdemokraterna – som Allan Hernelius understrukit och som vi egentligen inte har fått någon förklaring till – hela tiden se till att Sverige i ökad omfattning, och då i form av ren u-hjälp, skall stödja ett antal socialistiska eller kommunistiska länder med mycket begränsad respekt för mänskliga fri- och rättigheter. Det förhållandet att de länderna t. o. m. bedriver angreppskrig på olika håll i världen anser socialdemokraterna inte vara något hinder för biståndspengar.

Socialdemokraterna vill ge enorma u-hjälpspengar till länder som är med i den kommunistiska organisationen Comecon men de vill inte ge lån till latinamerikanska länder som deltar i IDB – för att förstå den dubbelmoralen behöver man vara rikt utrustad i spetsfundigheternas tankekonst. Att mäta länder, herr talman, efter så olika måttstockar som socialdemokraterna gör är inte ägnat att befrämja respekten för svensk neutralitet – och socialdemokraternas politik i IDB-frågan är äventyrlig för vår utrikespolitiska trovärdighet och äventyrlig ur sysselsättningssynpunkt.

Torsdagen den
17 maj 1979

*Bidrag till Inter-
amerikanska ut-
vecklingsbanken*

MATS HELLSTRÖM (s) kort genmäle:

Herr talman! Det var intressant att herr Burenstam Linder i sitt anförande, i varje fall om jag hörde rätt, undvek två frågor som borde ligga honom nära. För det första kommenterade han inte Falu-Kurirens uppgifter om att det var tack vare IDB som ASEA fick sin order avseende Itaipuprojektet. Detta projekt finansieras dock inte alls av IDB. Något som för det andra borde ligga honom nära är att de exportorder som Sverige har fått har legat långt under hälften av vad han i en rad tidningsartiklar och debatter i samband med inträdet, då han var handelsminister, hävdade att Sverige skulle få genom medlemskap i banken. Inte heller i det avseendet fungerar skrämselfpropagandan mot sysselsättningen särskilt väl – den blir något av krokodiltårar.

Vi får inte – och det har aldrig varit en utgångspunkt för svensk utrikespolitik – låta vår anslutning till internationella organisationer betingas av tillgången till exportorder. Det är en farlig uppläggning att hävda, att vi aldrig kan gå ur denna bank, oavsett vilken politik den för, beroende på våra exportmöjligheter.

Egentligen borde jag avstå från att säga mer, eftersom herr Burenstam Linders inlägg i första hand är en hård attack mot utskottsmajoriteten och särskilt mot centern. Med hela den uppläggning som herr Burenstam Linder har i detta ärende är det inför utskottsmajoriteten som han skall förklara, varför han kommer att rösta för en utredning, som skall utvärdera huruvida vi skall vara kvar i IDB. Från herr Burenstam Linders utgångspunkt borde det vara logiskt att i stället säga att vi alltid skall vara kvar i IDB.

STAFFAN BURENSTAM LINDER (m) kort genmäle:

Herr talman! Itaipuprojektet är, som jag sade i mitt första inlägg, icke ett IDB-projekt, men det är mycket sannolikt att vi, om Sverige som så gott som enda västeuropeiska land hade hållit sig för fint för att gå med i IDB, inte skulle ha fått denna order. Det är till sist den brasilianska regeringen som därvidlag har avgörandet i sin hand. Jag stöder den bedömningen på diskussioner som jag fört med företrädare för den regeringen.

Det är vidare utomordentligt sannolikt att Brasilien skulle finna någon form för att icke fullfölja den order som man har givit ASEA, om herr Hellströms tankegångar i dag skulle vinna riksdagens gehör. Jag upprepar att jag skulle vilja höra hur herr Hellström då, om han skulle komma till Ludvika, skulle försöka förklara för tjänstemän och arbetare varför det är möjligt och förenligt med svensk utrikespolitik att ge hundratals miljoner miljoner i bistånd till länder som är med i den kommunistiska organisationen Comecon – det är fråga om rena gåvor – samtidigt som det inte är förenligt med svensk utrikespolitik att med blygsamma belopp i rent handelsbefrämjande syfte delta i en organisation som IDB. Om herr Hellström kan förklara det, är han mycket duktig.

MATS HELLSTRÖM (s) kort genmäle:

Herr talman! Staffan Burenstam Linder följer den uppläggning som flera tidigare borgerliga talare har använt, nämligen att mer uppehålla sig vid

socialdemokratiska regeringar i andra länder, Comecon osv. än att gå in på det som vi faktiskt i dag debatterar, nämligen länderna i Latinamerika och Sveriges relationer till detta område. Jag vidhåller att det vore fel av Sverige att göra vår anslutning till en internationell organisation beroende av om vi får i och för sig angelägna exportorder. Jag åtar mig gärna att föra den diskussionen. Det är en diskussion på vilken vår utrikespolitik traditionellt har varit baserad, herr Burenstam Linder.

STAFFAN BURENSTAM LINDER (m) kort genmäle:

Herr talman! Anledningen till att man tvingas tala om andra saker med herr Hellström är, att man måste påvisa den totala brist på konsekvens som finns mellan utdelandet av ren u-hjälp till, kort sagt, ett antal förtryckarregimer och motståndet mot den handelsbefrämjande insats som medlemskapet i IDB innebär – samtidigt som vi är helt inställda på att låta alla andra exportfrämjande insatser fullföljas oberoende av vilken politisk regim det är fråga om.

Om Sverige exporterar en anläggning till Sovjetunionen, begär Sovjet långa krediter, som subventioneras med svenska skattebetalares pengar. Det innebär, herr Hellström, långt större årliga bidrag den vägen till Sovjetunionen än vad IDB-projekten kräver. Detta bör understrykas alldeles särskilt med tanke på att en IDB-order ger kontant betalning. Då slipper herr Hellström se att vi ger subventioner via vårt exportfinansieringssystem.

Herr talman! Dubbelmoralen på den socialdemokratiska sidan i den här frågan är utomordentligt anmärkningsvärd, och jag förstår inte att de fackliga representanterna någonsin skulle kunna begripa hur det är möjligt att, som sagt, å ena sidan kliva ur IDB och skapa arbetslöshet i Ludvika t. ex. och å andra sidan hälla hundratals miljoner ut över länder med kommunistisk organisation. Det totala biståndet till Cuba uppgår ju till 275 milj. kr. under den period då det har delats ut bistånd till Cuba, och det är långt mera än de anslag som det är fråga om till IDB – bara till ett enda land alltså.

Förste vice talmannen anmälde att Mats Hellström anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Centerstämman 1976 behandlade en motion som ville att Sverige skulle gå med i IDB. Stämman beslöt föreslå att Sverige inte då skulle söka medlemskap. När sedan ändringarna kom i reglerna för att få delta i anbudsgivningen på IDB-finansierade projekt, så ändrades också förutsättningarna för stämmans beslut.

Tveksamheten var fortfarande stor, och när riksdagen gav klarsignal för regeringen att söka medlemskap i IDB var det också med uttryckliga förbehåll: "Det är angeläget att vårt ekonomiska utbyte med Latinamerika inte kan utnyttjas som ett stöd av regimer som det i vårt land råder stor enighet om att fördöma." Det är ett citat ur det betänkande som förelåg när beslutet fattades. Riksdagen begärde årliga redogörelser för utvecklingen och

de aktuella förhållandena inom bankens verksamhetsområde och var beredd att ompröva medlemskapet om förändringarna inte gick i positiv riktning.

Förra årets redogörelse baserades bara på erfarenheterna från någon månads medlemskap, och det var alltså för tidigt att dra några som helst slutsatser. Men i år hade vi kunnat vänta en djupare analys som skulle ha gjort det möjligt att se vilka sammanhang vi är med i och vår roll i dessa sammanhang.

Latinamerika är en rik kontinent, snarare underbefolkad än överbefolkad. Varför är människorna fattiga? Gör IDB det lättare eller svårare för människor att förbättra sin ställning? Vilken utvecklingsfilosofi har IDB? Anser man att det är viktigt att människorna får möjlighet att i första hand tillfredsställa sina basbehov, även om sådana projekt inte direkt alstrar kapital och är lönsamma för våra företag? På vilket sätt söker regeringen påverka bankens politik? Har vi lyckats påverka eller inte?

Regeringens redogörelse gör det inte möjligt att få svar på sådana frågor. I motionen 2017, som undertecknats av Karl Erik Olsson, Gunnel Jonäng, Pär Granstedt och mig, påpekas att en närmare granskning av tillgängliga uppgifter gör det svårt att dela regeringens optimism om bankens utveckling. Det finns hittills inga belägg för att utlåningspolitiken utvecklas i en sådan riktning att strävandena till social och ekonomisk utveckling och ökad demokrati får stöd från banken.

Vi föreslår att Sveriges medlemskap nu omprövas och att en parlamentarisk kommitté utvärderar bankens verksamhet, så att riksdagen kan ta ställning slutgiltigt våren 1981, dvs. innan det blir aktuellt med inbetalning till den femte kapitalpåfyllnaden.

Utskottets majoritet har biträtt vår motion, och riksdagen föreslås beställa en sådan parlamentarisk kommitté.

När det gäller den femte kapitalpåfyllnaden innebär utskottsmajoritetens förslag att Sverige fortsätter förhandlingarna om denna. Det är inte aktuellt att utöka vårt röstetal, som regeringen också påpekar i propositionen. Vi kommer att göra klart för banken att vårt medlemskap är under omprövning och att det är under dessa förutsättningar vi underhandlar också om denna kapitalpåfyllnad. Jag anser det rimligt att vi inte påbörjar en nedtrappning i vårt engagemang förrän vi bestämt oss för om vi skall gå ur banken eller ej. Det väsentliga är att vi nu bör kunna vara säkra på att få en klagande granskning av vår roll i IDB.

En sådan utvärdering kommer att bli nyttig. Vi kommer inte att kunna fortsätta med den dubbelmoral vi nu ägnar oss åt, där projekt som stöds av IDB skall vara förenliga med vår rättskänsla, medan andra projekt inte har med den att göra.

Det har framgått av debatten här i kammaren i dag, av tidningsartiklar och på annat sätt att fyramiljardorder som Asea har fått från Brasilien för att delta i ett jättestort vattenkraftsprojekt i Itaipu inte är finansierad av IDB och alltså inte skulle omfattas av några moraliska aspekter. IDB-motståndarna är angelägna att påpeka att det projektet inte stöds av IDB och därmed inte behöver ifrågasättas.

För det första hade det inte blivit mer eller mindre moraliskt riktigt, om det här projektet hade fått pengar från IDB. Frågan man bör ställa sig är väl om projektet hjälper de förtryckta eller inte.

För det andra tycker jag det är osmakligt att strunta i moralen om man tjänar tillräckligt bra på ett projekt och om det ger tillräckligt många jobb i Sverige, medan man av moraliska skäl motsätter sig projekt som är mindre lönsamma för oss. Kanske är det i själva verket så att de projekt som IDB finansierar ändå är bättre än de som vi medverkar till utan IDB:s försorg? Vad drar vi i så fall för slutsatser av det?

Den här kommitténs utredning kan hjälpa oss att klargöra de faktorerna.

Det kommer också att bli mycket nyttigt för oss att klargöra konsekvenserna av ett utträde ur IDB. Detta kommer självfallet att innebära och att också tolkas som ett avståndstagande från de olika regimerna i Latinamerika, som vi också i andra sammanhang fördömer. Vi kan naturligtvis inte vänta oss att de svenska företagens goodwill kommer att stärkas av detta eller att vi kommer att ligga väl till i anbudsgivningen på några projekt i denna världsdel framöver. Men det är konsekvenser som jag anser att vi bör ta, om vi får klart för oss att vi medverkar till att försvåra för människor att göra sig av med det förtryck de utsätts för. Om vi kommer fram till att våra företag bidrar till att stödja regimer som förföljer och torterar sina medborgare, då får vi inte tveka att sätta stopp för det.

Det går inte att säga att handel och moral inte hör ihop. Att låta vissa handlingar inte räknas i moraliska sammanhang, därför att vi satt en viss etikett på dem, är verklighetsflykt och kanske den djupaste orsaken till ondskan i världen. Det blir inte lättare för den som plågas att veta att det sker av handelspolitiska orsaker.

Om vi får klart för oss att vi inrättat vårt samhälle och byggt upp vårt sätt att försörja oss på strukturer som bidrar till ondskan och förtryck, måste vi ta konsekvenserna av detta. Det skulle innebära djupgående förändringar i vårt samhälle, men jag är övertygad om att också vårt land i så fall i det långa loppet kommer att må väl av dessa förändringar.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

MATS HELLSTRÖM (s) kort genmäle:

Herr talman! Birgitta Hambræus anförande borde ju då leda fram till att hon borde rösta med det socialdemokratiska förslaget om att låta utreda IDB:s verksamhet. Vi anser ju just att man inte skall låta exportorder, och inte heller storleken på dessa, bestämma vilken utrikespolitisk linje vi skall ha – vi skall inte, oberoende av om vi får stora eller små exportorder, vara med i IDB. Det är precis den linje som socialdemokraterna hävdar.

Jag skall bara fråga Birgitta Hambræus vad det är för skäl som har fått henne att ändra sig från den debatt i den här frågan som vi förde förra året. Då sade hon så här: Det har gått för kort tid för att nu ompröva medlemskapet. – Det var för ett år sedan. Jag väntar på den inträngande analysen till nästa års

Torsdagen den
17 maj 1979

*Bidrag till Inter-
amerikanska ut-
vecklingsbanken*

proposition – det är nu det – och är då beredd att ta ställning till att ompröva medlemskapet.

Av vilket skäl har Birgitta Hambræus gått ifrån den linje som då ganska utförligt delgavs kammaren?

BIRGITTA HAMBRAEUS (c) kort genmäle:

Herr talman! Ett mycket kort svar: Vi har inte fått den inträngande analys som jag väntade på.

DAVID WIRMARK (fp):

Herr talman! Bara några stillsamma kommentarer.

År 1977 beslöt en majoritet i den här riksdagen att Sverige skulle ingå som medlem av IDB efter en ganska häftig debatt. År 1978 anvisades ytterligare medel för banken, och ett yrkande om utträde avvisades. I dag har vi igen att ta ställning till förslag om utträde, liksom till förslag om att Sverige inte skall delta i den femte kapitalpåfyllnaden. Om riksdagen vill vara logisk bör den avslå de här förslagen och i stället biträda näringsutskottets förslag, till vilket jag yrkar bifall.

Vi gick in i IDB av hänsyn till de fördelar som skulle uppstå för svensk export. De skälen kvarstår fortfarande. Som utrikesutskottet säger i sitt yttrande skulle ett beslut att inte delta i den femte kapitalpåfyllnaden få som konsekvens "en kännbar inskränkning i Sveriges möjligheter att delta i anbudsgivningen till projekt som finansieras med IDB-lån".

Däremot går utrikesutskottet och näringsutskottet med på att en granskning nu görs av erfarenheterna. Vi tycker det är viktigt att en sådan granskning görs och att den görs av en kommitté med parlamentarisk sammansättning. Till uppgiften bör höras att göra en jämförelse med andra utvecklingsbanker och försöka bedöma vilka följder det skulle få från handels- och utrikespolitisk synpunkt och för sysselsättningen i Sverige om Sverige utträder ur IDB eller med bibehållet medlemskap avstår från att delta i framtida kapitalpåfyllnader.

Det är i detta sammanhang viktigt att komma ihåg att Latinamerika traditionellt har varit en stor exportmarknad för svenskt näringsliv. Denna del av världen motsvarade under några år i slutet av 1940-talet omkring 13 % av vår totala export. År 1960 hade andelen sjunkit till 5,7 % och 1970 till 3,5 %. En viss uppgång kunde registreras i början på 1970-talet, mellan 1970 och 1974. Men i flertalet latinamerikanska länder har svensk export, även om den har ökat i absoluta siffror, under en rad år fortsatt att förlora marknadsandelar. Det är därför angeläget att vidta exportfrämjande åtgärder från svensk sida. Förutsättningarna för att de skall få effekt bör också vara goda. Det är som en sådan åtgärd som medlemskapet i IDB skall ses.

Låt mig erinra om att vad socialdemokrater och kommunister föreslår och tidigare har föreslagit är att svensk industri skall ta en allvarlig *konkurrensnackdel* när det gäller exporten på denna viktiga marknad. Om vi inte hade gått in som medlem hade vi uteslutits från anbudsgivningen på IDB-stödda projekt. Och eftersom nästan alla jämförbara industriländer, nästan alla

europiska länder, är med i IDB måste de som ställer förslaget att vi skall gå ur mena att Sverige så gott som ensamt skall ta denna nackdel.

Riksdagen har inte – inte heller socialdemokraterna, mig veterligt – hävdat att de biståndspolitiska synpunkterna skall reglera vår handel och våra exportansträngningar. Vi har i stället sagt att en avvägning får ske inom u-landspolitikens ram. Där kommer inte alltid de biståndspolitiska synpunkterna att vara bestämmande.

På handelns område får man välja metoder och mekanismer som inte missgynnar utan gynnar u-länderna. Man kan inte gärna hävda att IDB skulle missgynna medlemsländerna i Latinamerika. Tvärtom är IDB en kreditinstitution som ger goda lån till Latinamerikanska länder. De får låna till 7,5 % ränta ur det ordinarie kapitalet, och löptiden är 15–30 år. När det gäller specialfonden är det ännu bättre villkor. Lånen ur fonden har en löptid på 20–40 år, inledd av en amorteringsfri period på 5–10 år, och en ränta som varierar mellan 1 och 4 %.

När vi i denna kammare har diskuterat bistånd har vi fastslagit som princip att vi i vårt bistånd vill stödja de allra fattigaste länderna. Däremot har denna kammare inte haft någonting emot att vidga vårt handelsutbyte med alla typer av u-länder. I den frågan har inte heller socialdemokraterna tyckt annorlunda. Visserligen har socialdemokraterna hävdat att man vill ge bistånd till Dominikanska republiken och Jamaica, länder som inte tillhör de fattigaste. Jamaica har en bruttonationalprodukt på över 1 200 dollar per invånare. Dominikanska republiken har en bruttonationalprodukt på ungefär 800 dollar. Det är helt andra siffror än de som gäller för de mottagarländer som vi har för svenskt bistånd.

När det gäller handeln med Latinamerika vill inte heller socialdemokraterna, såvitt jag kan förstå, att vi skall begränsa vår handel till de länder som vi gillar. Redan nu ökar exporten i absoluta siffror till en rad länder med olika politiska system och förhållanden, och socialdemokraterna opponerar inte mot detta. Jag tror också att vi är många som kommer ihåg att det inte är många år sedan en av de socialdemokratiska ministrarna, Rune Johansson, gjorde en PR-resa till Brasilien för att främja svensk export till Brasilien och andra länder i Latinamerika.

Det som tycks skilja oss åt reduceras därför till frågan om vi skall främja exporten också genom medlemskap i IDB, ett av de exportfrämjande medel som står till buds. Detta, herr talman, kan inte gärna vara skillnaden mellan moral och omoral.

OSWALD SÖDERQVIST (vpk) kort genmäle:

Herr talman! David Wirmark, som så många andra, talade om värdet för exporten, men han gav inga konkreta exempel. Det kan kanske vara så – även om man inte har kunnat bevisa det – att medlemskapet på kort sikt kan ge bra utdelning. Men på lång sikt kan det bli förödande för svensk industri. Som jag sade tidigare bygger de stora svenska företagen upp sin kapacitet utomlands och flyttar jobben dit. Det minskar sysselsättningen i Sverige. En order för ASEA kan på sikt betyda att jobben i Ludvika försvinner, därför att fabriken

*Bidrag till Inter-
amerikanska ut-
vecklingsbanken*

blir olönsam och det är bättre att producera i t. ex. Brasilien. Det är ännu ingen som konkret har talat om vilka fördelar medlemskapet har givit svensk export, varken på kort eller lång sikt.

DAVID WIRMARK (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det finns inga bevis för att etableringar av svensk industri i Latinamerika har lett till minskad sysselsättning i Sverige eller minskad svensk export. Tvärtom tyder alla tecken på att ökad export från Sverige går hand i hand med etableringar i dessa länder. Om det kan man fråga de enskilda företagen. Man kan också titta på statistiken. Där finner man klara indikationer på detta.

Handelsministern HADAR CARS:

Herr talman! Jag skall fatta mig kort.

Oswald Söderqvist antydde oförlommerat att Mr. Patterson av rädsla för repressalier från banken eller från annat håll i sitt brev till mig skulle ha talat mot bättre vetande och mot sitt eget lands intressen. Denna ganska grova förolämpning mot en ledande företrädare för ett progressivt demokratiskt land är värd att notera men kräver inget ytterligare bemötande.

Jag vill erinra Mats Hellström om att Mr. Patterson inte inskränkte sig till att enbart redogöra för Jamaicas förbindelser med IDB utan också underströk att IDB är väl bekant med hela regionens särskilda utvecklingsbehov och ger vitala bidrag till utvecklingsansträngningar som görs av länder som är öar och små stater. Jag erinrar också om att inget latinamerikanskt land uttryckt önskemål om att Sverige bör lämna IDB. Jag är däremot inte ett dugg överraskad av att Mats Hellström och svensk socialdemokrati med honom uppträder som den besserwisser man känner sig som och gärna vill vara. Det är inte förvånande att de till skillnad från socialdemokratiska, liberala och till äventyrs också centerpartistiska politiker i fria demokratiska stater i Latinamerika vet vad som bäst gynnar de många människorna i regionen. Mats Hellström vet som vanligt mycket bättre var skon klämmer än den som har den på sig.

Slutligen, Mats Hellström, vill jag säga att vi inte kan vänta att ta ställning till frågan om den femte kapitalpåfyllnaden till efter det att den nu föreslagna utvärderingen ägt rum. Banken skall ha besked om Sveriges beslut inom ett par månader. Skulle en översyn leda till ett utträde i framtiden blir frågan om både den femte kapitalpåfyllnaden och andra kapitalinsatser i IDB som Sverige har gjort något som då får tas upp med banken. Ingen erfarenhet finns, eftersom inget land tidigare har begärt utträde ur IDB.

KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Jag skall vid denna sena tidpunkt i debatten inte gå in på sakfrågan särskilt mycket. Jag vill bara understryka vad som redan har sagts, bl. a. av Birgitta Hambræus, att det naturligtvis finns ett samband mellan handelspolitik, biståndspolitik och moral. Vi som har motionerat i den här frågan i år har agerat tidigare, och vi har medverkat till att riksdagen har

beslutat ta ställning för en årlig redovisning från regeringen och att vi återkommande skall analysera vad medlemskapet leder till.

I den motion som väckts till årets riksdag har vi ställt tre krav. De gäller för det första en grundlig utvärdering efter tre år, för det andra tillsättandet av en parlamentarisk kommitté som skall göra denna utvärdering. Dessa båda förslag har tillstyrkts av näringsutskottet, och jag känner mycket stor tillfredsställelse med det förhållandet.

Den tredje punkten i motionen avser den femte kapitalpåfyllnaden. På den punkten har utskottet tillstyrkt att riksdagen i dag skall ta ställning för en kapitalpåfyllnad. Det finns naturligtvis argument för ett sådant ställningstagande. Förhandlingar pågår, och det sägs att man inte skall avbryta dessa förhandlingar under deras gång. Samtidigt säger man att det inte är aktuellt att utbetala några pengar under den period som löper fram till dess att utvärderingen skall äga rum. Egentligen är det då inte så stor skillnad mellan motionsförslaget och utskottets förslag.

Birgitta Hambracus sade att man inte skall börja en nedtrappning av vårt engagemang förrän vi har tagit ställning till om vi skall vara med eller inte. På den punkten har jag som motionär en något annan uppfattning. Jag tycker inte vi skall börja en upptrappning. Eftersom det inte handlar om att betala ut några pengar kunde vi mycket väl låta den frågan anstå tills vi har fått en samlad redovisning och gjort en bedömning av hur vi skall se på medlemskapet i IDB.

Av den anledningen har jag inte funnit skäl att ändra mitt ställningstagande från i januari när vi skrev motionen, där vi yrkade att riksdagen inte nu tar ställning till femte kapitalpåfyllnaden. Jag yrkar därför bifall till motionens tredje att-sats.

Med detta anförande, i vilket Anna Eliasson (c) instämde, var överläggningen slutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 661 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Oswald Söderqvist begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
det nr 37 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 661 av Lars Werner m. fl. i
motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens
ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Oswald Söderqvist begärde

Nr 148

Torsdagen den
17 maj 1979

Bidrag till Inter-amerikanska utvecklingsbanken

rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 275
Nej - 12

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Mats Hellström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 37 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Mats Hellström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 147
Nej - 140
Avstår - 2

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Mats Hellström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 37 mom. 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Mats Hellström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 145
Nej - 143
Avstår - 1

§ 16 Anmäldes och bordlades

Motioner

1978/79:2699 av *Fritz Börjesson*1978/79:2700 av *Per Olof Håkansson m. fl.*1978/79:2701 av *Ove Karlsson m. fl.*1978/79:2702 av *Ove Karlsson m. fl.*1978/79:2703 av *Eric Krönmark* och *Lars Schött*1978/79:2704 av *Karl Leuchovius* och *Sten Svensson*1978/79:2705 av *Elvy Olsson m. fl.*

med anledning av propositionen 1978/79:213 med redovisning av planeringsskedet i den fysiska riksplaneringen

1978/79:2706 av *Kurt Hugosson m. fl.*1978/79:2707 av *Iris Mårtensson m. fl.*1978/79:2708 av *Jan-Ivan Nilsson m. fl.*

med anledning av propositionen 1978/79:216 om lokalisering av institutet för metodutveckling, forskning och personalutbildning inom den yrkesinriktade rehabiliteringen

§ 17 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställts

den 17 maj

1978/79:561 av *Karin Nordlander* (vpk) till handelsministern om konsumenternas möjligheter till prisövervakning i livsmedelshandeln:

Under en följd av år har detaljhandeln varit föremål för stora förändringar. Rationalisering med ökad självbetjäning, utvecklingen mot allt större butiksenheter och ökat öppethållande har skett till priset av en minskad personell service.

Nu är det dags för nästa steg, datatekniken skall in i livsmedelsbutiken. "Den största rationaliseringen sedan självbetjäningsbutiken", säger handeln. Handeln vill införa det s. k. EAN-systemet – koder i stället för prislappar och datorer som håller reda på priserna. Det betyder att den prismärkning vi har i dag försvinner på de flesta varorna.

Jag vill fråga handelsministern:

Kan handelsministern ge garanti för att EAN-systemet inte innebär en försämrad prisövervakning för konsumenterna?

1978/79:562 av *Joakim Ollén* (m) till kommunikationsministern om planerna på fasta förbindelser över Öresund:

Att frågan om fasta förbindelser över Öresund snarast förs till beslut är av stor betydelse inte bara för Skåne utan för hela landet. Remisstiden på betänkandet "Öresundsförbindelser" utgick den 15 december med förlängd

tid till den 20 januari för några remissinstanser. I ett frågesvar till Ingrid Sundberg i november 1978 hävdade kommunikationsministern att regeringen avsåg att snarast efter att ha studerat remissutfallet ta upp förhandlingar med den danska regeringen. Enligt aktuella uppgifter kommer emellertid överläggningar på statsrådsnivå inte att föras förrän sent i höst eller möjligen inte förrän nästa år.

Vilka initiativ har kommunikationsministern tagit för att påskynda handläggningen av denna fråga?

1978/79:563 av *Inga Lantz* (vpk) till socialministern om rätten till ledighet i samband med barns födelse:

I samband med barns födelse har fadern rätt att ta ut 12–18 dagars ledighet. Denna ledighet måste påbörjas inom 30 dagar från barnets födelsedag, i annat fall går dessa dagar "förlorade". Ingen hänsyn tas i tillämpningen av denna lag till huruvida det är praktiskt och möjligt att ta ut dessa dagar t. ex. i samband med att barnet måste ligga i kuvös under denna tid.

Mot bakgrund av det anförda vill jag fråga:

Är socialministern beredd att vidta åtgärder för att nuvarande praxis ändras så att lagens intentioner fullföljs i praktiken?

1978/79:564 av *Jörn Svensson* (vpk) till statsrådet Eva Winther om anställningstryggheten för vissa invandrarlärare:

En viktig del av stödet till invandrare, för att de skall kunna leva och fungera i det svenska samhället, utgörs av den undervisning i svenska med samhällsorientering som sker dels inom folkbildningsverksamheten, dels i anslutning till AMU-verksamheten. Bortsett från en 20-poängs s. k. YRK-kurs saknas i dag adekvat utbildning för lärare i svenska som främmande språk. Vpk har i en motion till årets riksdag föreslagit att en grundutbildning i ämnet skall inrättas.

Trots att adekvat utbildning saknas har arbetsmarknadsdepartementet konstruerat kompetenskrav för lärare som arbetar med invandrarundervisning inom arbetsmarknadsutbildningen. De som uppfyller dessa kompetenskrav kan få tillsvidareförordnande. Nu finns det ett betydande antal lärare som inte uppfyller kompetenskraven och därför endast får visstidsförordnande och således helt saknar anställningstrygghet. Många av dessa lärare har emellertid mångårig erfarenhet och har också fått fungera som handledare för lärare som uppfyller de formella kompetenskraven. Dessa lärare med mångårig erfarenhet hotas ständigt av att förlora sin anställning genom att lärare som uppfyller kompetenskraven men som saknar både adekvat utbildning och erfarenhet i yrket söker tjänsterna. Detta är exempelvis fallet vid AMU-centret på Liljeholmen.

Jag vill därför ställa följande fråga till invandrarministern:

Är regeringen beredd att vidta åtgärder för att de yrkeserfarenheter som invandrarlärarna utan formell kompetens har även i fortsättningen kommer invandrarna till del och att trygga dessa lärares anställningstrygghet?

1978/79:565 av *Oskar Lindkvist* (s) till bostadsministern om åtgärder för att förbättra sophämtarnas arbetsförhållanden:

Statsmakterna har (prop. 1977/78:50, CU 1977/78:6) beslutat ändra byggnadsstadgan så att samhället kan kräva åtgärder för att förbättra sophämtarnas arbetsförhållanden. Det förutsattes att dessa åtgärder skulle vidtas frivilligt, men tvångsmedel länns. Det har nu uppgetts att frivilliglinjen inte gett önskat resultat. Jag önskar därför fråga bostadsministern:

Avser regeringen att genom en tidsgräns, särskild information eller på annat sätt bidra till att byggnadsnämnderna snabbt tar initiativ för att även i praktiken lösa soprumsfrågorna?

1978/79:566 av *Jan-Ivan Nilsson* (c) till kommunikationsministern om postorganisationen på landsbygden:

Förändringen av postorganisationen på landsbygden skall, enligt upprepade uttalanden av riksdagen, ske i samråd och samförstånd med berörda abonnenter och kommuner (TU 1974/75:2, 1975/76:12, 1976/77:12). På många håll sker detta samråd, enligt de berördas mening, på ett helt otillfredsställande sätt. Man upplever att postverket uppträder gammalmodigt auktoritärt. Någon form av samråd och meningsutbyte som kan leda till samförstånd är det inte tal om från postverkets sida.

Riksdagen har även gjort uttalanden beträffande riktlinjer för postservicens kvalitet och insatser härför såsom ett led i regionalpolitiken. Även i detta avseende synes postverket ha svårigheter att genomföra av riksdagens intentioner.

Med anledning av det anförda anhåller jag om att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få ställa följande fråga:

Vad är statsrådet beredd att göra för att postverket snarast skall ändra sina former för och sin inställning i många fall till samråd om ändring av postorganisationen på landsbygden, så att de berörda människorna upplever postverket såsom ett tidsenligt serviceföretag?

1978/79:567 av *Birger Rosqvist* (s) till kommunikationsministern om bemanningen av sjömätningarfartyg:

Framställning av färdiga nya sjökort har ej kunnat ske i takt med sjöfartsverkets sjömätningar. Mätningresultat har fått vänta åtskilliga år på behandling. Det har nu framkommit att många av de lagrade mätningssuppgifterna är otillfredsställande. Mätningsarbete som kostar tid och pengar kan på grund av luckor i mätningen och osäkerhet ej användas. Nya mätningar över stora områden måste företas för att få säkra sjökort. Bättre sjösäkerhet försenas.

Därför vill jag ställa följande fråga till kommunikationsministern:

Föranleder även konstaterade brister i utförd sjömätning överväganden i samband med kommunikationsdepartementets prövning av frågan om militär eller civil bemanning för sjömätningarfartyg?

Nr 148

§ 18 Kammaren åtskildes kl. 17.59.

Torsdagen den
17 maj 1979

In fidem
BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert